

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Sect. Vlt. Rationibus probatur conclusio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95871](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95871)

in medio capitis, sic loquitur unde hoc quisque in potestate habere dicitur, quod si vult facit, si non vult non facit: exiit autem ergo Augustinus in potestate credendum includi utriusque partis potestatem indifferentem, siue ut credat, siue ut non credat; unde subdit [sed cum potestas datur non necessitas imponitur, ut cum David Saulis occidendi potestatem accepisset, maluit parere quam ferire, vide nunc utrum quisque credat si voluerit, aut non credat si voluerit?] Quibus consonant alia Scripturæ loca, in quibus potestas operandi eo ipso est etiam potestas non operandi, vel operandi contrarium; itaque potestas omnimodum indifferentiam continet omninoque expeditam ab omni determinatione, ut Ioann. 10. [Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.] Rom. 9. [non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud vas in honorem, aliud in contumeliam:] & prima Corinth. 7. [non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis] Ecce quomodo. Diuus Paulus contraponit necessitatem potestati, quia sicut necessitas determinat ad vnum, ita è contra potestas tribuit indifferentiam ad vtrumlibet expeditam ab omni determinatione ad vnum, & Marci. 13. dicitur dedit seruis suis potestatem cuiusque operis.

81 Quapropter Augustinus retrahit. l. 1. cap. 22. ad finem, ait: in potestate hominis est, mutare in melius voluntatem: Sed ea potestas nulla est, nisi à Deo detur, de quo dictum est: Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Cum enim hoc sit in potestate, quod cum volumus, facimus, nihil tam in potestate, quam ipsa voluntas est: Sed præparatur voluntas à Domino. Eo modo ergo dat potestatem. His consonat, quod in lib. 1. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 2. sine, ait: quid est, quod iste libero arbitrio vult bene viuendi retribuere potestatem, cum hæc potestas non detur, nisi gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum: dicente Euangelio: quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri (& paulo inferius cap. 3. in medio, ait:) datur ergo potestas, ut filij Dei fiant, qui credunt in eum cum hoc ipsum datur, ut credant in eum: quæ potestas, nisi detur à Deo, nulla esse potest ex libero arbitrio. Recte igitur Augustinus copulauit necessitatem gratiæ, potestatemque indifferentem arbitrij.

82 Peculiaris autem vis, & clarior est in illis verbis Iob. 34. Neque enim ultra in hominis potestate est, ut veniat ad Deum in iudicium. Quod propterea dicitur quia non poterit, non venire, sed necessario veniet. Unde potestas, ut veniat, ponitur pro potestate, ut non veniat; quia eadem potestas est veniendi & non veniendi. Id quod Hieronymus ibi solita breuitate notauit dicens: Id est, si habuerit potestatem, ut veniat, potes habere, ut non veniat. Gregorius autem lib. 25. moral. c. 6. ait: quia ergo nunc in potestate est, internum mentis nostræ contra nos subire iudicium; recognoscendo accusamus nos ipsos: neque enim ultra in hominis potestate est, &c. In eundem locum Iobi Nicetas ait: Hoc quidem tempore bonum, & malum in nostra est potestate, verum in eo, quod sequitur auro, eius rei erit nobis erepta facultas. Neque enim rei gerendæ optionem daturus est amplius. Eadem prorsus verba Olimpiodorus habet apud Comitolium in catena Græca.

83 Idem probatur quarto, quia potestas, ut fiant

filij Dei, per Christum Dominum conceditur non tantum his hominibus, qui de facto filij Dei, sed etiam iis hominibus, de quibus in eodem capite dicitur: [In propria venit, & sui eum non receperunt:] ita ergo potestatem habebant utriusque partis, ut quando poterant fieri filij Dei ex auxilio Spiritus sancti possent ex voluntate propria resistendo tali auxilio fieri filij Demonum se se in plagas peccatorum induendo.

84 Ergo ex hoc loco manifeste colligitur liberum hominis arbitrium, ut integrum perseueret debere ita esse in differens ad vtrumlibet, ut nullo modo sit determinatum ad vnum, sed vstra physica prædeterminatio ita mouet, ut tollat indifferentiam ad vtrumlibet determinando voluntatem ad vnum: ergo ita mouet ut tollat libertatem; nam id, quod tollit definitionem alicuius tollit essentiam definiti, sed physica prædeterminatio tollit indifferentiam, quæ est definitio libertatis: ergo tollit ipsam libertatem.

SECTIO VLTIMA.

Rationibus probatur conclusio.

85 PRIMA sit, quia tali concursu physice prædeterminante destruitur libertas: ergo non est concedendus talis concursus Dei in causam secundam antecedens, sic probatur: universaliter de omni usu libero, quia respectu illius concursus prædeterminantis non datur libertas: atqui post concursum, & ex vi illius, & in ordine ad operationem, quæ sequitur ad talem concursum tollitur indifferentia ad vtrumlibet: ergo tollitur, & destruitur libertas posito illo concursu Dei ad actionem causæ secundæ: maior sic probatur, quia respectu illius concursus solus se habet voluntas mere passivæ cum non operetur illum nec actiue se habeat respectu illius, ac proinde solum recipit voluntas physicam illā prædeterminationem à Deo fluentem; ideoque dicunt aduersarij Deum solum concurrere pro illo priori in causam secundam, ut in posteriori natura operetur causa secunda in finem: que in suum effectum; unde actiuitas causæ secundæ post illum concursum incipit, quia sine illo concursu nullo modo potest operari, quia illo completur, excitatur, mouetur, & determinatur, quæ omnia sunt necessaria simpliciter ut causa secunda operetur, quia nihil operatur antequam completur ad operandum, v. g. potentia visiva non potest operari antequam completur per speciem impressam, neque potest operari pro illo priori, pro quo completur per talem speciem, sed potius incipit tota operatio potentie visivæ post productionem speciei impressæ in ipsa, ac proinde species impressa non est effectus potentie visivæ efficienter, sed potius mere passivæ se habet respectu speciei impressæ; alias aliquid operaretur antequam posset operari, quod est absurdum.

86 Sed entitas illa, quæ mere passivæ se habet respectu alicuius, & non actiue non potest esse causa libera respectu illius, ut in notabili satis clare demonstrauimus: ergo respectu illius concursus non datur libertas in causa secunda viget quia causa secunda non potest habere dominium ut ponatur, & non ponatur talis prædeterminatio, & sic non est in manu eius, ut producat, & fiat illa; unde independentem à voluntatem humana ponitur physica prædeterminatio

natio tribuiturque illi cui vult Deus & non cui vult creatura, quia ad hoc vt velle creatura necessario deberet poni alia physica prädeterminatio, cum sine physica prädeterminatione nihil possit voluntas velle, quapropter vt voluntas vellet prädeterminari, necessario indiget prädeterminatione, & sic procederet in infinitum; sed quod non habet dominium circa aliquod non habet libertatem circa illud: ergo voluntas non habet libertatem circa physicam prädeterminationem.

187 Consequentia sic probatur, quia posito illo concursu non manet indifferentia in voluntate ad operandum, & non operandum, quia ex vi illius concursus determinatur voluntas ad operandum, ita vt posito illo non possit non operari, sed indifferentia ad operandum, & non operandum est libertas formaliter: ergo posito illo concursu non manet in voluntate libertas formalis in ordine ad operationem, ac proinde ex vi talis motionis destruitur libertas ad operandum.

188 Minor in qua est difficultas sic demonstratur, quia indifferentia tunc datur formaliter, quando datur posse operari, & non operari, id est quando voluntas ita est domina sui actus; vt quando facit illum, posset non facere faciendo oppositum: sed posito concursu prädeterminante in voluntate non datur posse operari, & non operari: ergo posito illo concursu in voluntate non datur indifferentia formalis ad operandum, & in ordine ad operationem. Minor sic probatur, quia post illum concursum non potest non operari voluntas, nec potest non esse principium talis operationis, quia causa, quæ physice prädeterminata operatur, & est principium alicuius operationis, ita necessario influit in illam, vt non possit non influere in eandem, alias si non necessario operaretur, & influeret in operationem, ita haberet vt nō esset prädeterminata ad operandum: sed non posse non operari est non habere posse ad non operandum: ergo posito illo concursu prädeterminante, licet in voluntate detur posse operari, nihilominus non datur in ea posse non operari: ergo falsum est dicere quod posito concursu physice prädeterminante, detur hoc totum posse operari & non operari, quia deficit pars illius totius scilicet posse non operari, remanente duntaxat altera parte, scilicet posse operari: atqui ablata vna parte non manet totum, licet maneat alia pars: ergo si posito concursu non manet posse non operari, licet maneat posse operari, non manebit totum hoc voluntas potest operari, & non operari.

189 Tunc sic indifferentia formalis ad operandum, & non operandum non est solum posse operari, sed posse operari, & non operari: atqui posito concursu non datur adæquatum illud posse: ergo non manet indifferentia formalis, quia ablata quacunque parte definitionis aufertur totum definitum, etiam si maneat alia pars, verbi gratia si auferatur à definitione hominis animal, etiam maneat rationale, non manet homo: sed posito prädeterminante auxilio, tollitur pars definitionis indifferentiæ: ergo tollitur tota indifferentia formalis. Minor patet ex dictis, quia definitio totalis indifferentiæ est posse operari, & non operari, ita vt vna pars sit posse operari, & altera pars sit posse non operari: atqui posito concursu efficaci prädeterminante tollitur posse non operari, quia posito illo non potest non operari: ergo tollitur pars definitionis indifferentiæ, ac proinde

de tollitur definitum per illam definitionem, indifferentiam nimirum.

190 Vergetur, quia posito vno opposito respectu alicuius non potest dari simul alterum oppositum, v. g. posita albedine vt octo in pariete non potest dari simul nigredo, vt octo in eodem pariete: sed determinatio ad operandum est opposita indifferentiæ ad operandum, & non operandum, quia indifferentia est indeterminatio ad operandum, &c. indeterminatio autem ad operandum, & non operandum opponitur determinationi ad operandum, sicut ratio cinatio, & irrationatio corporeum, & incorporeum opponuntur: ergo posita determinatione physica ad operandum in voluntate tollitur indeterminatio, & indifferentia ad operandum, & non operandum in ipsa voluntate: sed per vos posito vestro auxilio efficaci ponitur in voluntate physica prädeterminatio: ergo tollitur indifferentia ad operandum, & non operandum, v. g. quia appetitus equi est determinatus ex sua natura simpliciter & absolute, simpliciter & absolute non est indifferens; sed potius caret indifferentia: atqui per vos supposito auxilio efficaci est determinata voluntas: ergo supposito auxilio efficaci non est indifferens voluntas ad operandum. Consequentia patet, quia sicut se habet simpliciter ad simpliciter ita se habet ex suppositione ad ex suppositione: sed quod est simpliciter determinatum non est indifferens simpliciter: ergo quod ex suppositione est determinatum ex suppositione non est indifferens, v. g. quia suppositio lumine gloriæ est determinata voluntas supposito tali lumine non manet indifferens: sed supposita physica prädeterminatione manet voluntas physice determinata: ergo supposita illa non manet indifferens talis voluntas.

191 Vergetur, quia ante prädeterminationem non potest voluntas operari, ac proinde non habet potentiam ad operandum, quia determinatio per concursum est necessaria ad operandum, & sine necessario non potest dari posse, alias non esset necessarium ad posse.

192 Et post prädeterminationem non potest non operari: ergo semper habet impeditam alteram partem illius potestatis, quæ ad indifferentiam & liberum modum operandi necessaria est, & ita tollitur vsus libertatis ad quem necessario utraque; illa potentia simul & actu expedita debet esse ad actum sibi proportionatum, sed sublato vsu libero voluntatis destruitur libertas: ergo posito illo concursu destruitur libertas voluntatis create.

193 Dices voluntatem quidem posito concursu Dei, & in sensu composito, vt aiunt, non posse non operari, retinere tamen nihilominus suam potestatem ad non operandum in sensu diuiso, & hoc satis esse vt eius libertas non tollatur.

194 Sed contra primo euidenter, quia si in sensu composito, id est postquam voluntas mota est excitata à Deo est, vel posito concursu Dei in voluntate non datur posse operari, & non operari, sed potius necessario operatur, & necessitatur ad operandum voluntas, & sine aliqua differentia manet: ergo sequitur nunquam habere voluntatem libertatis perfectionem. Patet hæc consequentia, quia voluntas non potest concipi, aut esse nisi in sensu composito, id est cum concursu, aut in sensu diuiso, hoc est sine concursu, isti enim status sunt contradi-

etorie oppositi, inter quos non potest dari medium, esse enim cum concursu, & non cum concursu excitata, & non excitata mota, & non mota voluntas à Deo contradictorie repugnant, ut non detur medium inter illa; unde necessario voluntas debet esse in aliquo ex his statibus sine dubio secundum illud evidentialissimum axioma quodlibet vel est, vel non est.

195 Sed per vos in sensu composito non habet voluntas libertatem, ex eo quod non possit non operari, & in sensu diuiso non habet libertatem, quia in tali sensu non potest operari quia in tali sensu est sine concursu, atqui libertas non datur, ubi deficit potentia operandi, & datur non posse operari: ergo in sensu diuiso non datur indifferentia, quæ petit necessitatem posse operari, & non operari, ac proinde non dabitur libertas, quæ essentialiter est indifferentia ad operandum, & non operandum.

196 Quod autem in sensu diuiso, id est sine concursu, seu diuisa voluntate à concursu non possit ipsa operari, patet euidenter; nam in sententia vestra, & in omnium etiam placito voluntas creata ita dependet & subordinatur diuinæ potentie, ut non possit vilo modo operari quin adiungetur à Deo, quod inuicem in hoc consistit, ut Deus tribuat concursum suum creatæ voluntati ad operandum, in quo nulla controuersia datur, alias si creatura posset operari sine concursu illo superflueret talis concursus, & non diceretur à vobis sine concursu diuino physice prædeterminante non posse voluntatem operari, ut patet ex vestra sententia, & ex argumentis omnibus, quibus illam probare contenditis: ergo sine concursu diuino physice prædeterminante, non potest voluntas operari, ac proinde in quocumque statu defecit aliqua pars indifferentiæ & libertatis, quia in sensu composito deficit posse non operari in sensu diuiso deficit posse operari, quæ sunt duæ partes complementes, & integrantes indifferentiam, ita ut si non sunt simul ambe, non dabitur indifferentia quæ ex illis formalissime constat, ac proinde neque libertas, quæ est idem cum indifferentia, sicut v.g. quia homo petit necessario materiam & formam simul unitas, sinon dentur ambe partes simul unitæ, non dabitur homo, neque animal rationale: ergo.

197 Confirmatur libertas pugnat & destruitur quacumque necessitate antecedente, quamvis sit tantum in sensu composito talis necessitas, sed physica prædeterminatio inducit necessitatem antecedentem in voluntate: ergo quamvis physica prædeterminatio sit tantum in sensu composito tollit libertatem: maior ex notabili nostro constat, & ab omnibus scholasticis recipitur, & euidenter demonstrabitur confirmationibus huius rationationis: minor vero probatur, quia necessitas antecedens est, quæ provenit à suppositione antecedenti, suppositio autem antecedens est illa cuius existentia nullo modo pendet ab usu nostræ libertatis, neque fuit vnquam in potestate & manu nostra, quod in nobis poneretur talis suppositio, vel ut possimus à nobis expellere illam, præcipue quia ex tali suppositione per illationem & consequentiam simpliciter necessariam sequitur noster actus, ita ut in sensu composito impossibile sit suppositionem existere sine actu: sed physice prædeterminationi conuenit hæc vtraque conditio: ergo dicit necessitatem antecedentem & inducit illam in voluntate, minor hæc sic demonstratur.

Quia in primis existentia physica prædeterminationis nullo modo pendet ab exercitio, & usu nostræ libertatis, neque fuit in nostra potestate attrahere ad nos, neque à nobis arcere talem physicam prædeterminationem, ut ipsi aduersarij fatentur: deinde ex physica prædeterminatione per consequentiam simpliciter necessariam inferunt noster actus, ita ut in sensu composito impossibile sit posita physica prædeterminatione actum nostrum non existere ut fatentur illius auctores: ergo illi conueniant omnes supradictæ conditiones necessitatis antecedentis.

Confirmatur, quoniam suspendere consensum, seu dissentire non est nobis possibile, nisi adhibito altero ex duobus remedijs. Primum est impedire ne detur nobis prædeterminatio physica, & hoc non est in nostra potestate sed solius Dei. Quapropter hac via non possumus nos libertatem exercere. Secundum remedium est manente prædeterminatione physica simul cum illa in sensu composito ponere omissionem consensu vel actum dissentendi. Hoc remedium si concedas esse possibile, iam ad nostram sententiam accedis. Si tamen negaueris esse possibile nullum remedium superest libertati, quo possit omittere consensum aut dissentire. Vergetur, quia homini non manet libera potestas impediendi vel expellendi physicam prædeterminationem, neque manet libera potestas omittendi actum manente physica prædeterminatione, & in sensu composito, quia suppositio illa antecedens impedit ne possibile sit omittere actum: ergo indifferentiam libertatis non relinquit expeditam, & solutam sed ligatam, & determinatam ad vnum, & omnino impeditam.

Amplius declaro, nam consequens necessitas, etiam illa quæ diuinam scientiam, & providentiam respicit, est similis ponderi, quod potest homo quod voluerit mouere. Quapropter quamvis huiusmodi ponderi sit homo indissolubiler alligatus, nihilominus absolute liber est, atque solutus, ut quo voluerit pergat: è contra vero, necessitas antecedens siue à diuina præscientia, vel providentia, siue à quacumque alia causa proveniat, similis est monti, aut ingenti saxo, quod loco mouere superat humanas vires, cui proinde qui fuerit alligatus absolute non manet liber ut emoveat quod voluerit, etiam si penes eum maneat radicalis potentia, quæ posset in sensu diuiso ab alligatione mouere se ipsum, quo vellet.

Item ex communi doctrinâ Theologorum circa ignorantiam hoc ipsum conuincitur, nam ignorantia consequens non excludit voluntarium, neque liberum, idque propterea quia huiusmodi ignorantiam exuere & scientiam acquirere seu inducere fuit in nostra potestate: è contra vero ignorantia antecedens excludit voluntarium, & liberum, quia in nostra potestate non fuit eiusmodi ignorantiam expellere comparando scientiam; in super in sensu composito manent ignorantia non fuit in nostra potestate euitare actum eo titulo, quoniam prohibitus esset ac turpis, quamvis alio titulo vitare potuerimus.

Vnde consequens est ut talis malitia actus, neque in se formaliter, neque in sua causa, quæ est ignorantia fuerit nobis imputabilis: ergo suppositio physica prædeterminationis excludit libertatem ab actu, quia neque auferre prædeterminationem neque illa supposita auferre actum fuit in nostra potestate, ac proinde neque in se ipso formaliter, neque in sua causa quæ est prædeterminatio.

natio physica fuit nobis imputabilis: inter ignorantiam antecedentem, & physicam prædeterminationem inuenies plurimas rationes disparitatis quoad alios effectus, sed quoad præsentem impediendi libertatem nulla est ratio disparitatis, quoniam illis non obstantibus permanet semper eadem ratio formalis exclusiua libertatis.

203 Dices, ignorantia tollit modum naturalem, & proprium, quem requirit voluntas in operando libere scilicet: ex cognitione, aduertentia, & ductu rationis. Hoc non absolute, sed quoad modum, & secundum quid verificatur, quando est ignorantia, consequens: sed contra, quia tunc simpliciter, & absolute tam ignorantia, quam peccatum ex illa procedens euitari potest etiam si non cognoscatur esse peccatum, quapropter illa doctrina simpliciter, & absolute verificatur solummodo quando ignorantia est antecedens, quoniam tunc in potestate voluntatis non est habere naturalem, & proprium modum operandi ex cognitione, aduertentia, & ductu rationis, ac subinde non esse in potestate voluntatis cauere sibi ab obiecto turpi eo quod turpe sit. Sed similiter physica prædeterminatio tollit modum naturalem, & proprium, quem requirit voluntas imperando libere quia licet non tollat cognitionem vtriusque partis, efficit tamen ut cognitio vnius partis nihil concurrat ad potestatem non eliciendi volitionem, perinde ac si non esset talis cognitio, & prorsus ignorarentur rationes non eliciendi talem volitionem, & rursus hanc suppositionem auferre non est in potestate voluntatis.

204 Denique tota hæc demonstratio probatur à contrario; nam suppositio consequens propterea non impedit libertatem quia supponit liberum vsum, & sicut liber vsum seipsum non impedit; ita etiam quidquid supponit liberum vsum, non impedit libertatem, ut circa præscientiam dei ex multis patribus, & scholasticis ostendit grauius P. Ruiz. *Tom. de scientia, tota disputatio 33.* sed physica prædeterminatio non supponit, sed antecedit, & causat liberum vsum: ergo tollit libertatem.

205 Dices quando suppositio antecedens tenet se ex parte primæ, & vniuersalius causæ, scilicet dei, bene potest aliquid esse necessarium ex suppositione respectu creatæ voluntatis, & liberum illis simpliciter, quamuis non sit in potestate illius tollere vel ponere suppositionem, ex qua necessario necessitate infallibilitatis consequuntur. Secus autem contingit quando suppositio antecedens se tenet ex parte alicuius causæ creatæ extrinsece & à voluntate.

206 Sed contra hanc solutionem insurgit P. Ruiz, sapienter quidem his verbis: nos ingenuè fateamur eam vni peculiarem esse primæ causæ, ut possit immutare voluntatem creatam conformiter ad suam naturam excitando illam, & simul cum illa producendo liberam volitionem; Id quod fufius ostendimus alibi. Cæterum simul asserimus implicationem contradictionis inuolui in eo, quod prima causæ creatæ voluntati antecedentem necessitatem imponat, quam tollere non sit in potestate voluntatis: & nihilominus eandem voluntatem immutat conformiter ad suam naturam, seruetque modum libertatis; id quod ex D. Thoma variis in locis ostendimus *disp. 33. sect. 7. & infra disp. 50. sect. 6.* Neque oppositum docet S. Thom. in iis locis, quæ referuntur pro solutione nuper adducta, neque alibi vspiam.

207 Probatur primo, quoniam necessitas antecedens formaliter directe, & æquate est forma ex-

clusiua libertatis, eo quod cum ipsa necessario, & inseparabiliter cohereat impossibilitas omitendi actum, quæ pugnat cum altera parte libertatis, sicut priuatio cum habitu; quod fufius ostendimus *tota sect. præcedenti.* Quapropter quemadmodum simul cum tenebris manere lucem implicat contradictionem, siue tenebræ inducantur à prima causa, siue inducantur à causa secunda; & quantumcumque prima causa per infinitam sapientiam, atque potentiam exquirat modum inducendi tenebras, qui suauissimus sit corpori diaphano, & lucet ita etiam simul cum necessitate antecedenti vnius partis, & antecedentem impossibilitate alterius partis, implicat contradictionem manere eiusdem partis possibilitatem. Nam impossibilitas, & possibilitas quasi priuatio, & habitus opponuntur: siue impossibilitas à prima causa, siue à causa secunda inducatur. Et quantumcumque prima causa per infinitam sapientiam atque potentiam exquirat modum inducendi impossibilitatem alterius partis, qui suauissimus inueniri possit, & maxime conformis naturæ, & libertati voluntatis adhuc opponuntur sicut priuatio, & habitus. Porro sublata vnius partis potestate claudicat ex altero pede, imò tota corruit libertas, quia formaliter consistit in potestate vtriusque partis.

Vergetur, quoniam Anselmus quando necessitatem antecedentem libertati omnino repugnare docuit, & solam necessitatem consequentem cum libertate consentire primario, agebat de diuina præscientia, voluntate, ac prædestinatione, quapropter contra illius mentem limitatur eius doctrina, ut verificetur solummodo in necessitate antecedente, quam asserunt causæ secundæ, non vero in necessitate antecedente, quam prima causa asserre potest.

Peculiariter notanda sunt illa verba Anselmi, *lib. de concordia, capite 1. ibi:* [cum dico si præsit aliquid necesse est illud esse futurum, idem est ac si dicam, si erit, ex necessitate erit: sed hæc necessitas non cogit vel prohibet aliquid esse aut non esse. Ideo enim quia ponuntur res esse dicuntur ex necessitate esse, aut quia ponuntur non esse affirmantur non esse ex necessitate, non quia necessitas cogat, aut prohibeat rem esse aut non esse; nam cum dico si erit ex necessitate erit, hic sequitur necessitas, quæ rei positionem non præcedit. Idem valet si sic pronuncietur quod erit ex necessitate erit, non enim aliud significat hic necessitas, nisi quia quod erit non poterit simul non esse,] in illis quippe ut præscientiam cum libertate componat, recurrit, [ad necessitatem quæ rei positionem non præcedat,] quam dicit oriri ex ea necessitate, quæ omne quod est quando est, necesse est esse.

Aduertendum etiam est quod circa præscientiam, prædestinationem, & gratiam non aliam admittit Anselmus cum libertate consentire necessitatem, nisi [quam facit voluntas, & quæ descendit ex libera voluntate: [cui consequens est quod dixit ipse *lib. cur Deus homo, cap. 18. circa medium,* ubi inquit: [est necessitas præcedens quæ causa est ut sit res, & est necessitas sequens, quam res facit:]] Hanc autem solam admittit ad consiliandam dei præscientiam, & prædictionem cum libertate nostra.

Vbi non de secundis causis, sed de prima loquitur, & nihilominus Anselmus simul, & Augustinus, & cæteri Patres quando negant antecedentem necessitatem à diuina præscientia, & prouidentia

dentia provenire, non loquuntur de causis secundis, sed de Deo; hoc enim significant quando dicunt non propterea liberas actiones fieri, quia Deus eas prævidit, sed potius contra idem Deum prævidere ac præscire, quoniam illæ actiones in aliqua differentia temporis erant futuræ in qua Deus eas cernit ut præsentis.

212 Confirmatur, quoniam ad explicandam concordiam libertatis cum præscientia primæ causæ ab Augustino, Boëtio, aliisque Patribus, insuper à S. Thoma adducitur exemplum de nostra visione aut scientia, quæ præsentibus actionibus liberis nullam imponit necessitatem: ergo si suppositio est antecedens, tollet sine dubio libertatem, etiam si sit à prima causâ, & non à secunda, nam lumen gloriæ à Deo, & non à creatura infunditur, & nihilominus tollit libertatem, & indifferentiam voluntatis beati, quia est necessitas antecedentis rei ad usum libertatis: ergo quod necessitas sit à Deo vel à creatura non facit quod non tollat libertatem.

213 Alij asserunt eam solummodo necessitatem, quæ sumitur ex intrinseca connexionione prædicati cum subiecto libertatem excludere; aliam autem necessitatem, quæ non provenit ex intrinseca connexionione prædicati cum subiecto, etiam si fuerit necessitas antecedens posse cum libertate cōvenire.

214 Sed hæc solutio minime solvit argumentum, quoniam quadrupliciter potest intelligi hæc solutio, primo ita ut requiratur intrinseca connexionio inter operationem & personam, seu voluntatem operantem secundum se consideratam, præscindendo à suppositione necessitante, quomodo alter eorum Doctorum intelligere videtur, quando ait quantumcumque ponatur efficax auxilium, & prædeterminatio divina, semper actio mea est simpliciter libera, & contingens, quoniam non est intrinseca connexionio inter me & illam operationem, sed potius est in me principium intrinsecum corruptionis illius operationis.

215 Ita explicatam solutionem absolute falsam esse probatur, quoniam ex illa sequitur antecedentem necessitatem, quæ ad diligendum Deum nascitur ex visione beatæ, posse cum libertate illius dilectionis convenire; siquidem huiusmodi intrinseca connexionio non reperitur inter animam Beati Petri, & amorem beatificum, sed potius in illa sancta anima est principium intrinsecum corruptionis illius operationis, quod ex se est si præscindatur à visione beatifica.

216 Confirmatur primo, quia inde sequitur, nullam suppositionem esse possibilem, quæ asserat necessitatem absolutam alicuius volitionis, excludatque illius libertatem, quia nulla suppositio potest efficere, ut inter volitionem, & meam voluntatem sit intrinseca connexionio, si voluntas mea secundum se consideretur, præcisa tali suppositione.

217 Erit secundus sensus, si prædicta distinctio intelligatur de intrinseca connexionione inter operationem, & personam, seu voluntatem operantem, non secundum se consideratam, sed simul cum suppositione antecedente. Quomodo iam est ab intrinseco necessarium, ut anima Beati Petri ex suppositione, quod Deum clare videt, eundem perpetuo, & inseparabiliter diligit.

218 Ita intellecta solutio veram doctrinam tradit in generali, sed falso illam applicat in particulari, nam inter volitionem, & hominem viatorem propter physicam prædeterminationem affectum est necessaria connexionio ab intrinseco, quoniam intrinseca quidditas physice prædeterminationis neces-

sario infert talem volitionem ad quam determinat. Et usque adeo inseparabilis, & intrinseca est prædicta connexionio, ut etiam de potentia absoluta contradictionem implicet talem prædeterminationem existere, & non existere, volitionem ad quam determinat.

Tertius sensus talis solutionis connexionem intrinsecam volitionis non refert ad voluntatem, siue secundum se consideratam, siue prædeterminatione affectam, sed ad Deum; dicunt enim anthores citati, si Deus ab intrinseco necessario moueret voluntatem non relinqueret in illa indifferentiam, vel libertatem, quia tamen necessitas, quæ mouetur voluntas à Deo est ex suppositione, quatenus supposito, quod mouetur necessario mouetur, sit ut hæc motio nullam tollat libertatem.

Quartus sensus, quo incidit cum hoc ac proinde non est repetendus, sed solum breuitatis causa ne diutius immoremur vniuersali oppugnatione omnes solutiones in hunc modum oppugnandæ sunt, quoniam Anselmus à præscientia, voluntate, & prædeterminatione, Dei atque etiam à divina gratia relegat quamcumque necessitatem antecedentem, ne libertatem perimat: ergo siue necessitas antecedens proveniat ab intrinseco, siue ab extrinseco; si tamen vere est necessitas antecedens, semper libertatem tollit, alias scientia & prædeterminatio, quæ extrinseca sunt, etiam si necessitatem antecedentem ponerent non tollerent libertatem, quod est falsum, ut patet ex dictis; è contra vero Anselmus solum modo consequentem necessitatem admittit consiliiari posse cum libertate, quam definit esse, [necessitatem, quæ rei positionem non præcedat] & rursus: [quam facit voluntas & quæ descendit ex libera voluntate;] itaque sola necessitas, quæ hac ratione consequens fuerit, siue proveniat ab intrinseca connexionione prædicati cum subiecto, siue ab extrinseco potnerit provenire (quod nihil attinet ad præsens argumentum) consiliiari poterit cum libertate.

SVBSECTIO X.

Secundum argumentum ponitur.

Quia dilectio beatifica, licet non sit necessaria in sensu, diuiso hoc est seclusa visione beatifica & lumine gloriæ, sed tantum sit necessaria in sensu composito supposita visione beatifica, nihilominus eiusdem dilectionis necessitas est simpliciter & absolute talis, repugnans libertati: ergo licet necessitas amoris Dei proveniens à physica prædeterminatione, non sit talis in sensu diuiso, sed solum in composito, nihilominus erit necessitas simpliciter repugnans libertati; patet consequentia, quia tota ratio quare datur in dilectione beatifica necessitas simpliciter repugnans libertati, est quia beatus neque potest à se visionem beatificam abijcere, neque illa existente in intellectu suam voluntatem potest à dilectione continere: sed in nostro casu datur eadem ratio formalis, quia physice prædeterminatus, neque potest à se prædeterminationem physicam abijcere, neque illa existente in voluntate suam voluntatem potest à dilectione continere: ergo datur idem effectus, vel quasi effectus formalis, scilicet quod hæc dilectio sit necessaria simpliciter, sicut illa, quia ubi datur eadem

eadem ratio formalis &c. Nam in utroque casu dilectio provenit à necessitate antecedente.

- 222 Ratio à priori huius demonstrationis est, quia in bona consequentia si antecedens est necessarium consequens non potest esse contingens; sed omnino debet necessarium esse. Hanc ita scripsit Aristoteles lib. 1. *Posteriorum*, cap. 6. *post medium text.* 17. Quando autem medium ex necessitate, & conclusio ex necessitate: quemadmodum & ex veris verum semper, & post pauca, quando autem non necessaria sit conclusio, neque medium necessarium potest esse. Vnde S. Thomas 1. *p. q. 14. art. 13. in argumento secundo* supponit, tanquam certum, & indubitabile in quacumque materia, siue creata, siue increata quod ex principiis necessariis non sequitur conclusio nisi necessaria. Similiter S. Bonaventura, & reliqui scholastici communiter locis citatis in *disp. precedenti sect. 6. & sequentibus*.

- 223 Huius demonstrationem à priori attingit Aristot. illis verbis: quemadmodum, & ex veris verum semper videlicet, quia contingens potest non esse, ac proinde potest esse falsum. At vero necessarium non potest esse falsum, ac proinde si ex antecedenti necessario sequitur consequens contingens; foret possibile, ut antecedente necessario manente semper vero, consequens contingens non esse verum. Quapropter dari potuisset antecedens verum, & consequens falsum; quod repugnat quidditati consequentiae simpliciter necessariae, non minus, quam animae nostrae repugnat, esse mortalem. Quapropter in omni materia etiam divina repugnabit.

- 224 Huius demonstrationis confirmatio sumitur ex discursu Aristot. in eodem loco citato, quia nisi lex illa innolabilis sit, nullius conclusionis erit possibilis scientia certa. Nam licet praemissae fuerint evidentissimae, & certissimae, & consequentia evidentissima; debitor tamen poterimus, an consequens possit esse falsum; si consequens contingens potest inferri ex antecedenti necessario.

- 225 Ex eisdem principiis deducitur impossibilem esse consequentiam simpliciter necessariam, cuius antecedens nullo modo pendet à tua libera electione, & nihilominus consequens sit tibi liberum & à tua electione dependens. Nam huiusmodi consequens eo ipso non erit necessarium, sed contingens comparatione tui arbitrij, quod poterit facere, ut non sit consequens, ac proinde poterit reddere consequens falsum: & nihilominus antecedens permanebit adhuc verum; quia eius veritas nullo modo pendet à tua libera electione, quapropter dabitur antecedens verum, & consequens falsum.

- 226 Confirmatur, quia si tua libera electione redderes falsum praedicatum consequens; inde necessario sequeretur vnum à duobus, aut enim antecedens etiam redderetur falsum; & tunc antecedens penderet à tua libera electione, siquidem in tuo arbitrio est illud reddere, vel non reddere falsum: cuius contrarium supponitur in casum, quem tractamus; aut permaneret adhuc antecedens verum, & nunc darentur simul antecedens verum, & consequens falsum; quapropter si antecedens non pendet à libero arbitrio, nihil potest libertas circa consequens, ne committat vnum ex duobus impassibilibus nuper explicatis.

- 227 Hæc ad physicam prædeterminationem applicare promptum est; quoniam physica prædeterminatio est antecedens nullo modo dependens à

tua libera electione *sup. num. 2. & 3.* & tamen per consequentiam simpliciter necessariam inferre volitio, ad quam determinat, ita ut simpliciter impossibile sit manente isto antecedente, non existere illud consequens; ergo istud consequens nullo modo dependet à tuo libero arbitrio; nam si dependet, atque in tua potestate positum est consequens, videlicet volitio potens efficere ut non sit, ac proinde ut consequens sit falsum, & nihilominus antecedens permanebit verum, manet namque physica prædeterminatio, quam auferre non est in tua potestate, quapropter S. Thomas 1. *part. quest. 14. art. 13.* multo fusius quam pro more dilucienti solutiones varias, ad eam tandem recurrit, in qua divina scientia supponit necessitatem liberi ex suppositione quod iam sit existens, & præiens, ut ea ratione volitio libera provet est formaliter consequens necessario illatum ex divina scientia sit necessarium, sicut antecedens est necessarium, in qua veritate conveniunt cæteri scholastici.

Dices maximum discrimen reperi inter physicam prædeterminationem in ordine ad distinctionem viæ, & inter visionem beatificam in ordine ad dilectionem patriæ, quoniam beatus fertur in Deum medio iudicio, quo intellectus indicat summum illud bonum habere necessariam connexionem cum bono in communi, ad quod naturaliter determinatur voluntas, ac per consequens esse necessario amandum. Vnde voluntas videns Deum per essentiam, ex necessitate diligit illum, & non libere. Addunt primo in statu beatifico expletam manere totam capacitatem intellectus naturalis. Vnde non solum non habet actum contrarium visioni aut dilectioni beatificæ; sed nec etiam poterit illum habere: sicut materia cæli non solum non habet aliam formam ab ea, quam actu habet; sed neque potest illam habere; quia per formam, quam habet expletur tota capacitas illius. Addunt secundo in voluntatem beati respectu amoris Dei non manere libertatis indifferenciam quoniam eius radix est intellectus, potest habere diversas conceptiones boni; at vero intellectus videns Deum non potest concipere ut bonum, cessare à dilectione Dei.

Has alias disparitates inter amorem beatificum & quascunque volitiones hominis viatoris reperire promptum est, cæterum vim argumenti non enervant quia non auferunt formalem; & adæquatam rationem exclusivam libertatis: sicut enim libertas formaliter, & adæquate consistit in eo, quod voluntas, positis omnibus requisitis ad operandum, possit operari, & non operari, ut ex communi sententia Philosophorum, & scholasticorum ostendimus *disp. 39. & multis sequentibus*, & *disp. 49. præteritum vero disp. 50. sect. 3. & 4.* ita etiam formalis, & adæquata ratio exclusivæ libertatis consistit in eo, quod impediatur ne voluntas, positis omnibus requisitis ad operandum, possit operari, & non operari: eo quod faciat, ut actualiter operari simpliciter necessarium sit: vnde actualiter non operari absolute sit impossibile.

Sed quamvis hæc sit ratio à priori, vtiliter tamen vigetur exemplis nuper adductis, ut ostendatur in presenti controversia non satisfacere sensum compositum; si quidem in visione beatifica, & in alijs exemplis necessitas non est in sensu diviso, sed in sensu composito: cum tamen absoluta sit & libertati repugnans, idque propter hanc rationem

rationem formalem, quoniam efficit ut voluntas non possit agere, & non agere, sed necessario determinat ad agendum. Quod propterea praestat, quia voluntas nec potest subducere a visione beatifica, nec in sensu composito cum illa potest actionem omittere. Quae rationes formales, & adaequatae verificantur in physica praedeterminatione.

231 Respondent alij rationem discriminis esse, quoniam ex intrinseca connexionione inter lumen gloriae, visionem Dei, & dilectionem provenit illa necessitas. Sed refutantur, quoniam inter physicam praedeterminationem, & volitionem ad quam determinat, est connexio ita illarum quidditati intrinseca, ut neque de potentia absoluta possit impediri, ut fufius dicemus in sect. 3.

232 Confirmatur primo, quoniam physica praedeterminatio aufert possibilitatem alterius formae, & inducit necessitatem unius, perinde ac si satiare appetitum voluntatis: ergo quod attinet ad libertatem huius actionis excludendam, perinde se habet, atque visio beatifica satians appetitum beati: sicut humores noxii, aut quodlibet aliud impedimentum stomachi, si omnino reddunt impossibile quemlibet alium cibum trahere praeter hunc determinatum, perinde se habet capacitas stomachi, ac si talis cibus plene satiaret appetitum stomachi.

233 Confirmatur secundo, nam absolute falsum est, quod postremo additur in praedicta solutione, quoniam Beati etiam in Deo per visionem beatificam, & per scientiam insulam perfectissime cognoscunt quamlibet rationem apparentis boni, quae mouere potuit angelos, aut homines, ut diuina praeccepta violando, deponerent illius amorem. Quapropter Beatis non deficit cognitio, ex se sufficiens ad libertatem, sed adest alia cognitio antecedenti necessitate rapiens.

234 Confirmatur tertio, quia quando voluntas ita determinatur ad vnam partem, ut sit impossibile actualiter se mouere in contrariam partem; tunc iudicium, quo intellectus iudicat bonum particulare non habere necessariam connexionem cum bono in communi, sed in opposito illius reperiri aliquas rationes boni, hoc inquam iudicium in eo casu nihil concurret, aut influit ad potestatem sequendi eam partem quam actualiter sequi est impossibile, ut ostendimus, disp. 52. sect. 3. & 4.

235 Confirmatur quarto ex verbis S. Thomae de malo, quaest. 6. artic. unico in fine corporis. Secundum philosophum, qualis vnusquisque est talis finis videtur ei vnde aliter mouetur ad aliquid voluntas irati, & voluntas quieti, quia non idem est conueniens vrique, sicut etiam aliter accipitur cibus a sano, & aegro. Si ergo dispositio per quam alicui videtur aliquid bonum, & conueniens, fuerit naturalis, & non subiiciens voluntati ex necessitate naturali; voluntas praeligit illud sicut omnes homines naturaliter desiderant esse, viuere, & intelligere.

236 Hic nota primo naturale accipi, non ut opponitur supernaturali; sed ut opponitur libero, cui propterea subiungitur illa explicatio, non subiiciens voluntati. Secundo notanda est significatio illius phrasos, videtur bonum, ne-
I. P. Tom. II.

que enim significat iudicium intellectus, sed complacentiam voluntatis: hoc enim loquendi modo non solum Scriptura, & Patres; sed etiam docti omnes & indocti asserunt sibi non videri bonum, quod suae voluntati non placeat, quamvis iudicium intellectus dicat esse bonum. Confirmatur, nam S. Thom. agit de peccato ex passione, ut constat ex ipsis verbis citatis; hoc autem peccatum ex passione supponere in intellectu cognitionem malitiae saltem in communi idem D. Thom. docet 1. 2. q. 77. art. 2. & nos ibi fufius.

Quibus suppositis arguitur accipiendo quasi maiorem propositionem, quam ex D. Thom. nuper retulimus, & addendo minorem, & conclusionem sic: Physica praedeterminatio est dispositio per quam alicui videtur aliquid bonum, & conueniens insuper est naturalis, & non subiiciens voluntati: ergo ex necessitate naturali voluntas praeligit illud, quod sibi propter physicam determinationem placeat.

Præcipue, quia hæc est ratio adaequata formaliter excludens libertatem, cum quotiescumque ponitur hæc ratio formalis excludatur libertas, ut constat ex verbis nuper adductis, & quotiescumque deficit hæc ratio formalis, consequenter libertas deficit, ut constat ex verbis, quae S. Thomas continuo subiicit: [Si autem sit talis dispositio, quæ non sit naturalis, sed subiiciens voluntati, puta cum aliquid disponitur per habitum, vel passionem ad hoc, quod sibi videatur aliquid vel bonum, vel malum in hoc particulari; non ex necessitate mouetur voluntas, quia poterit hanc dispositionem remouere, ut sibi non videatur aliquid sic, ut scilicet cum aliquis quierat in se iram ut non iudicet, sed aliquo tanquam iratus.]

Alij alij asserunt antecedentem necessitatem physica praedeterminatione inductam non repugnare libertati, etiam si actualiter illi non consentire sit in sensu composito impossibile, rationem autem esse dicunt eius auctores, quoniam praedeterminatio physica non tollit cognitionem indifferentiae mediorum, quapropter eo ipso voluntatem mouet suauiter, & conformiter ad suam naturam; vnde inferunt Deum per illa eodem modo voluntatem nostram determinare, ut libere operetur, sicut ipsa voluntas se determinat ad libere operandum.

Sed contra, quia hæc solutio non enervat argumentum, quia supponendo praedictam cognitionem plurima testimonia sacrae Scripturae, Consiliorum, & Sanctorum Patrum ad libertatem ulterius requirunt potestatem dissentendi in eo, qui consentit, & potestatem consentendi in eo, qui dissentit, insuper requirunt hanc potestatem nullius necessitatis vinculo ligari, aut determinari ad vnam partem, quia etiam si ex parte intellectus detur indifferentia, si voluntas est ligata & determinata, talis indifferentia se habet, quasi non esset ad libertatem, & indifferentiam voluntatis, sicut si aliquis qui manibus, & pedibus ligatus esset, ac proinde determinatus, ut non moueretur, etiam si cognosceret in spatio plures vias, per quas posset se mouere, nihilominus talis indifferentia, & indeterminatio plurimum locorum, & viarum nullo modo con-
M M m duceret

duceret ad indifferentiam mouendi se hac, & illac quia talis cognitio, si haberet quasi non esset, ex eo quod potentia motiva esset determinata ad carentiam motus; ergo pari modo cognoscere rationes indifferentes boni, & mali in vtraque parte contradictionis, non sufficit ad libertatem voluntatis; si aliunde ipsa voluntas necessitatis vinculo determinetur ad vnam partem; ita ut fuerit impossibile actualiter dissentire motioni illi primae causae, cui de facto consentit, & similiter fecerit impossibile consentire illi motioni, cui de facto dissentit ex suppositione quod tales motiones datae fuerint, & non alia ratio à priori est, quia omnes rationes quibus supra persuasimus, antecedentem necessitatem esse directe contrariam libertati, eadem omnes vni suam integram retinent, etiam si supponatur intellectum recte cognoscere rationes ex se sufficientes, ut voluntas amplectatur vtramque partem contradictionis. Quapropter etiam hac cognitione supposita, si aliunde necessitas antecedens voluntatem ad vnam partem determinat, eo ipso libertatis usus est impossibilis. Peculiariter vero recolenda est, & huic conclusioni applicanda illa primaria ratio, quoniam nec potest voluntas repellere à se necessitatem antecedentem, neque potest illa necessitas suppositis, non agere ac proinde absolute non potest non agere id quod agit per antecedentem necessitatem. Quae ratio nihil profus enervatur, etiam si supponatur ex parte intellectus, quaecumque cognitio dictans rationes vtriusque partis, dummodo ex illa non sequatur potestas abijcendi necessitatem, vel illi resistendi.

240 Probatur, quoniam in Christo Domino, Beatissima Virgine, ceterisque confirmatis in gratia, tam in patria quam in via indubitabilis erat cognitio intellectus ostendens rationes boni veri, vel apparentis, quaecumque possent excogitari in obiecto suarum volitionum, nihilominus hac veritate praesupposita, & nunquam indubium vocata Doctores Scholastici communiter in Christo D. ceterisque sanctissimis personis varias vias, & rationes excogitarunt, ut retineant potestatem vtriusque partis, exclusa necessitate qualibet, quae antecederet determinaret ad eorum actiones meritorias: ergo supponebant non satis facere libertati praedictam cognitionis indifferentiam, nisi etiam ex parte voluntatis seruetur indifferentia vtriusque partis electiva sine villo vinculo necessitatis.

241 Deinde quia quidditas libertatis postulat positum omnibus praerequisitis ad operandum, posse operari, & non operari: sed vnum ex praerequisitis ad libere operandum, est cognoscere aliquam rationem boni, quae ad operandum inuitet: similiterque ut libere omitatur eadem operatio, praerequiruntur cognoscere aliquam rationem boni, quae ab operatione reuocet animam, & inuitet ad non operandum: ergo libertas vtrumque simul postulat, ex quibus primum praerequisitum ex parte intellectus est, cognoscere duas saltem rationes boni, alteram quae inuitet ad operandum, alteram quae inuitet ad non operandum; secundum vero praerequisitum ex parte voluntatis, eiusque libertatem constituens, est, praedicta cognitione posita, & ceteris omnibus praerequisitis adhuc nulla necessitate impediri quominus possit operari, & possit etiam non operari. Quam rationem confir-

mant omnia, quae dicta sunt in *disputatione* 50. *secunda*, & *sequentibus*.

Confirmatur, quia quamuis radicalis, & primaria libertas in eo consistat formaliter quod voluntas ex natura sua sit potens eligere alteram partem contradictionis ex his, quas intellectus proposuerit, proptereaque inter conditiones requisitas ad usum libertatis, vna ex praecipuis conditio sit intellectio proponens bonum, ostendensque rationes pro vtraque parte contradictionis, nihilominus haec omnia non sufficiunt ad libertatis usum, si aliunde conijcitur voluntas in vincula necessitatis antecedentis, provenientis ex praedeterminatione physica: sicut manum esse sanam, & integram, nec non cerebrum, & cor, à quibus mouenda est perfecta sanitate gaudere, non sufficit, ut expediat manum moueas, si à potentiori agente constringeris vinculis ne moueas manum, nisi propius mouerit potentius agens.

SUBSECTIO XI.

Aliud argumentum ponitur.

Nam supposita vestra sententia, non solum sequitur voluntatem creatam habere ligatam & impeditam formalem libertatem, ratione physicae praedeterminationis, eo modo quo beati habent impeditam, ratione visionis beatificae, sed quod magis est, neque radicalem libertatem habere, quod sic probatur: quia illa potentia, quae in nullo statu habet plenam indifferentiam ad vtrumlibet, sed semper est determinata, non solum non habet libertatem formalem, sed neque radicalem, ut videre est in potentia visiva, quae quia in omni statu illi connaturali est determinata ad non videndum, quando deficiunt requisita ad videndum; ad videndum quando habet omnia requisita ad visionem, quia tunc non potest suspendere visionem, sed necessario videt, non solum non habet formalem libertatem, sed neque radicalem.

Tunc sic, potentia volitiva, supposita vestra sententia, semper & in quocumque statu sibi connaturali est determinata, siue ad non operandum, siue ad operandum, quia voluntas solum in duplici statu potest reperiri & considerari, nimirum in statu sensus diuini, in quo est diuisa, & separata à physica praedeterminatione, quando non habet illam, & in hoc statu est determinata ad non operandum, quia sine physica praedeterminatione nullo modo potest operari, quia physica praedeterminatio est omnino necessaria ad operandum; unde in hoc statu nullo modo habet indifferentiam sed potius oppositum illius, videlicet determinationem ad carentiam actus.

Item in alio statu potest voluntas existere connaturaliter, scilicet in statu in quo habet physicam, praedeterminationem, & in hoc statu, est etiam determinata ad operandum, quia physica praedeterminatio ex eo, quod sit determinatio vnita voluntati, redit ipsam determinatam ad operandum, quod propter supposita physica praedeterminationem non

non potest voluntas non operari : ergo in isto statu nullam habet indifferentiam, sed omnimodam determinationem; sed praeter hos status non datur alius, quia esse cum physica praedeterminatione & esse sine physica praedeterminatione, contradictorie opponuntur, ac proinde non datur medium inter illa: ergo nullus est status connaturalis voluntati, in quo habeat plenam indifferentiam ad operandum, & non operandum; sed potius in omni statu est omnino determinata, sicut potentia visiva, siue ad carentiam actus, quando deficiunt requisita ad actum quando concurrunt requisita: ergo neque formalem, neque radicalem libertatem habet voluntas nostra, & sic est sicut potentia visiva supposita vestra sententia: declaratur, quia ideo in nostra sententia voluntas Beati, licet habeat impeditam libertatem formalem, habet radicalem, quia talis voluntas potest esse in statu sibi connaturali scilicet extra patriam in via, & sine visione beatifica a qua ligatur eius libertas, in quo statu habet plenam indifferentiam ad amandum, & non amandum Deum, sed ut iam demonstrauimus supposita vestra sententia, in nullo statu potest reperiri voluntas cum indifferentia plena ad operandum, & non operandum, positis omnibus requisitis ita ut possit operari, & non operari, & quando operatur possit non operari, & quando non operatur possit operari: ergo voluntas neque formalem, neque radicalem libertatem, & indifferentiam habet Domini & perfectionis, sed potius habet indifferentiam indigentiae & necessitatis similem illi, quam habet ignis ad comburendum, & non comburendum, non ex dominio quod habeat, ratione cuius possit comburere & non comburere ad libitum proprium, sed potius dicitur indifferens ex indigentia & necessitate, eo quod possit comburere si dentur omnia requisita ad comburendum, & ita tunc comburat, ut non possit non comburere, quia positis omnibus requisitis ad comburendum, necessario comburit, & possit non comburere, non quando comburit, sed quando non dantur omnia requisita ad comburendum, & quando indiget illis (& tunc ita non comburit, & non possit comburere) quae indifferentia, vocatur imperfectio, & necessitatis, quia illam habet ignis ex indigentia, & ex necessitate, & non ex dominio, ita similiter supposita vestra sententia voluntas habet indifferentiam solum ad operandum, & non operandum, non simul sed diuisum, eo modo quo ignis videlicet quod possit non operari quando deficit physica praedeterminatio, & tunc non operatur necessario, quia deficiente illa non operatur, quia non potest operari, & potest operari, quanto physica praedeterminatio, & tunc ita potest operari, ut necessario operetur, quia posita illa non potest non operari: sed haec indifferentia non est domini, & perfectionis, ac proinde non est libertas, sed potius est indifferentia indigentiae, imperfectiois & necessitatis, quae pugnat cum libertate: ergo supposita vestra sententia in voluntate, sicut in igne, neque radicalis, neque formalis libertas datur.

245 Vergetur, & argumentor sic fortiter, quia ex vna parte conceditis talem sensum compositum.

I. P. Tom. II.

situm esse necessarium ad libertatem, & ex alia parte dicitis talem sensum compositum destruere, & impedire libertatem: ergo euidenter sequitur vos ipsos vobismetipsis clarissime contradicere, atque pugnantia loqui; consequentia haec sic demonstratur, quia pugnantia loqui est asserere id quod est necessarium ad aliquid, destruere ipsum ad quod dicitur esse necessarium, verbi gratia, si ego assererem vniorem animae, & corporis esse necessarium ad constitutionem hominis, & iterum assererem ipsam vniorem, inter animam, & corpus destruere hominem, nomen in hoc casu pugnantia loqueretur: & ratio est manifestata, quia id quod est necessarium ad constitutionem alicuius dat esse illi quod constituit, & id quod destruit, non dat esse villo modo, sed potius tollit: atqui idem dare esse & non esse idem sunt opposita contradictoria: ergo tu qui asseris sensum compositum esse necessarium ad libertatem, & simul asseris destruere libertatem vel cum illo non posse consistere illam, asseras simul talem compositum sensum simul esse necessarium ad illam, & non esse necessarium, & sic opposita contradictoria simul asseras, ac proinde pugnantia loqueris.

Prima pars antecedentis in qua est difficultas sic demonstratur, quia nihil aliud est sensus compositus, nisi quod simul sit concursus in voluntate creata, & voluntas creata simul excitetur, & moueatur a concursu diuino, hoc est compositio ex voluntate creata, & concursu diuino, quia enim dum concurrit Deus, & existit concursus diuinus in voluntate, resultat hoc compositum voluntas creata adiuta, mota, excitata, completa, & determinata a concursu diuino, ideo voluntas dum habet concursum diuinum dicitur esse in sensu composito seu in statu compositionis, & coniunctionis cum concursu diuino.

Sed ad libertatem voluntatis requiritur sine dubio, ut simul sint concursus diuinus, & voluntas creata, quia certissimum est quod nec voluntas sola sine concursu Dei possit operari quod est necessarium ad libertatem, nec solum concursus diuinus sine libertate est sufficiens ut homo libere operetur, quia libere operari est hominem indifferenter operari: sed concursus diuinus solus, est operari solum Deum, & minime operari hominem: ergo ad libertatem creatam nec sufficit concursus seu actio Dei in sensu diuiso a voluntate, siue diuisa ab illa, nec voluntas, in sensu diuiso a concursu Dei, hoc est separata a tali concursu & sine illo, sed necessarius est sensus compositus ex voluntate & concursu diuino.

Secunda autem pars, antecedentis est vestra sententia & solutio, vos enim dicitis in sensu diuiso esse libertatem, & non in sensu composito.

Secundo contra illam solutionem aduersarium de sensu composito, & diuiso sic argumentor, quia ut bene aduertit P. Suarez, haec responsio ab usu voluntatis libere ad facultatem liberam diuertit, & recte quidem diceretur necessitatem illam operandi, quae a tali determinatione provenit non tollere a voluntate ipsa facultatem radicalem libertatis (ut sic dicam) si necessitas illius determinationis non esset ex hypotensia, & indigentia intrinseca voluntatis; nam hoc sen-

M Mm 2

su etiam si Deus necessitatem inferat voluntati in aliquo actu prout est, non ideo destruet facultatem liberam, sed impedit solum usum: sed hoc neque in presenti dicere possunt hi Doctores, quia ponunt hanc prædeterminationem ut necessariam ex indigentis, & impotentia voluntatis ad operandum, ex quo plane sequitur, ut etiam facultas eius libera destruat, quia si nunquam talis facultas potest libere operari: ergo non datur illa, quia quotiescumque aliqua potentia non potest operari non datur, ut de se patet.

251 Neque etiam si de facultate libera admittamus, quidquam iuvat, quia satis nobis est usum liberum prorsus auferri demonstramus.

252 Quod enim pertinet facultatem habere liberam, si ita illam extrinsecus præventam & impeditam ponamus ut liber usus nullomodo illi sit permissus; hoc autem evidenter sequitur, si alterutra pars potestatis in omni actu, & in omni usu est omnino ligata, & impedita, quod ex prædicta positione evidenter sequitur.

253 Tercio contra, quia hæc solutio est contra Concilium Tridentinum, quod adhuc in sensu composito ut videmus asserit dari indifferentiam libertatis, nam definiuit etiam insuper naturalibus actibus posse liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum (ecce sensus compositus ex motione, seu excitatione diuina voluntate creata) & consentire, & resistere si velit ut supra late diximus.

254 Quarro contra, quia ut ex notabili secundo constat, cum hæc suppositio motionis diuinæ, ex qua & ex voluntate sit sensus compositus sit omnino antecedens si ex illa sequitur necessario actus, talis suppositio tollit libertatem iuxta doctrinam Anselmi in notabili enucleatam, & iuxta dicta supra de vera indifferentia libertati; imo iuxta doctrinam Tridentini, ut ex dictis supra patet.

255 Sed hæc suppositio motionis diuinæ efficacis ponitur omnino antecedenter ad voluntatem humanam, eiusque consensum, & ex illa sequitur necessario opus, ita ut nulla creatura possit illi resistere: ergo nulla est libertas.

256 Minor propositio quoad priorem partem est ipsa assertio contrariæ sententiæ, & dicenti Deum præuenire nostram voluntatem efficaci præmotione physica prædeterminante suæ voluntatis absolute.

257 Quoad posteriorem vero partem est de fide, quia voluntati Dei nemo potest resistere; unde quod Deus absolute fieri vult physice prædeterminando, tam necesse est fieri, ut simpliciter contradictionem non fieri.

258 Major vero propositio quoad auctoritatem. Anselmi constat ex ipso, ut diximus in libro de concordia à principio, ubi non loquitur de suppositione aliqua inhzrente, sed simpliciter, & uniuersè; immo potissimum loquitur de scientia & voluntate Dei, & cum illis concordat nostram libertatem per hoc quod non sunt suppositiones omnino antecedentes usum nostræ libertatis, sed illam potius supponentes aliquomodo vel concomitantes.

Altera vero pars, definitionem libertatis constat ex his quæ diximus supra notabili primo; demonstratum enim est libertatem quoad exercitium requirere indifferentiam ad non agendum secundum proximam, & expeditam potestatem po-

tentia liberæ; at in presenti non relinquatur tantis potestas, nam voluntas humana ita applicatur ad operandum cum tali concursu, & motione Dei præuia ad talem actum, ut non sit in potestate eius suspendere suum influxum, sed necessario debet influere, & operari: ergo reuera in usu talis operationis non regnet indifferentia libertatis.

Confirmatur hoc ac declaratur amplius ex illa communi sententiâ Theologorum, scilicet posse Deum manente eodem iudicio intellectus ex se sufficiente ad liberam operationem impedire usum liberum, & necessitatem inferre creatæ voluntati, quod satis clare demonstrat P. Suarez lib. 1. de concursu Dei cum voluntate, cap. 2. ex hac enim doctrina sic colligo, argumentorque: non potest Deus efficaciter vim inferre creatæ voluntati, quam per suam efficaciam, & absolutam volitionem, quia non habet ipsemet Deus aliquid in seipso, quo efficacius, & fortius operetur quiddam potest operari; nam operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ, ita ut mensura operationis sit voluntas eius; nulla autem est voluntas Dei potentior ad operandum, quam sit voluntas efficax, & absoluta: ergo si secundum hanc mouet, & determinat voluntatem, non relinquatur alius modus, quo illi possit necessitatem inferre, inuicem nec intelligi potest, quæ maior possit esse necessitas quam quod independentem à me Deus statuat quid ego facturus sim, & ex vi illius voluntatis instigat voluntati creatæ entitatem suæ modalem, suæ realem physice prædeterminantem voluntatem, qua posita non possum aliter velle quam Deus me determinauerit.

261 Secunda principalis ratio sit, quia ex his omnibus manifeste patet sensum compositum ex auxilio diuino efficacem, & ex voluntate creatæ ita esse necessarium, ut non possit voluntas sine eo esse libera, quia sine eo non potest voluntas operari: ergo si ex alio capite probauero talem sensum compositum destrui voluntatis libertatem, sine dubio demonstrabo vestram sententiam omnino destrui libertatem; quod autem talis sensus compositus destruat, sic patet evidenter quia ut necessitas, quæ est in sensu composito, non tollat libertatem, requiritur ut id quod componitur cum mea voluntate sit in potestate voluntatis, ut sunt actus eiusdem voluntatis, vel aliquomodo pendeat ab eo quod est in potestate voluntatis, vel aliquid supponat, quod à tali pendeat, tunc enim locum habet distinctio illa sensu compositi, & diuisi v.g. qui currit necessario mouetur non absolute, sed in sensu composito, quia impossibile est ut non moueatur quamdiu cursus cum illo componitur, seu illi inest absolute tamen, sen in sensu diuiso libere mouetur, quia in potestate ipsius est cursum inhibere; sic etiam, præscitus necessario damnabitur non absolute, sed in sensu composito; hæc enim est particula diminuens, quia fieri nequit, ut non damnetur composita cum eo illa præscientia, est enim necessaria connexio inter præscientiam, & rem præscitam; absolute tamen potest non damnari: quia in eius potestate est se ita viuere vsque ad ultimum spiritum, ut non moriatur in peccato mortali, supposita diuina gratia, quæ nulli negatur, quod si fecerit, sequetur talem præscientiam nunquam fuisse, & ipsum nunquam fuisse præscitum nõquid potest præ-

Quaest. vlt. De concursu Dei cum creaturis. 46 I

scientia semel est posita possit non esse, sed quia si obiectum non fuerit positum, ut potest non poni, sequitur praescientiam illam nunquam fuisse, nam obiectum esse in aliqua temporis differentia, prius est ratione, quam esse eius praescientiam obiective quidem, ut ex Patribus & omnibus Theologis aperte colligitur, dum dicunt ideo rem praesciri futuram, quia futura est, non e contra ideo futura est, quia praescitur.

262. Addo, quando aliquid dicitur solum necessarium fieri in sensu composito, quod absolute libere sit, solum significari necessariam connexionem inter rem a qua componitur cum voluntate, & inter actum voluntatis, verbi gratia, inter praescientiam diuinam, & opus praescitum cum inter voluntatem, & opus nulla talis conexio fit.

263. Atqui dum quis habet impressionem praedeterminantem ad velle, non solum est necessaria conexio inter impressionem illam, & volitionem, sed etiam inter potentiam voluntatis & volitionem ipsam; nam potentia ad illam ab alio determinatur; item inter potentiam voluntatis, & illam impressionem; nam haec conexio non est in potestate voluntatis, ut sit vel non sit; est ergo in hoc casu absoluta necessitas absolutam voco, cui voluntas non potest resistere.

264. Ratio autem a priori huius argumenti, & totius doctrinae est, quia ut homo possit libere dissentire debet habere assensum, & dissensum in sua potestate proxime, vel saltem remote; homo autem praedeterminatus ad consensum neutro modo habet in sua potestate dissensum, non quidem proxime, quia desit illi aliquid requisitum ex parte principij proximi, nempe praedeterminatio ad consensum, non etiam remote, quia non est in sua potestate dissensus; item nec consensus potest esse in eius libera potestate, quia non est in eius potestate quod consensus sequatur, vel non sequatur posita praedeterminatione; hic enim necessarius sequitur ex suppositione determinationis ad illum, & fuit in eius potestate quod poneretur praedeterminatio ad consensum seu suppositio illa: ergo non potest ei imputari moraliter, quod ponatur, vel non ponatur consensus; ergo non manet libertas si solum potest dissentire, vel consentire in sensu diuiso.

265. Haec ratio maximam habet vim, si res moraliter, & sincero animo consideretur, videtur enim tolli de medio utilitas correctionis, precum, supplicij, suasionis, &c. Pone enim me non esse praedeterminatum ad dandum tibi librum, quem petis, quid mecum praecibus agis, praeces enim non praedeterminant, nec causant praedeterminationem; Respondebo tibi impune, quid obicere faciam, ut praedeterminet ad dandum librum, da mihi medium obtinendi praedeterminationem, dabo tibi librum, alioqui frustra laboras sicut si peteres ab igne niuem, vel ab aqua ignem.

266. Refert D. Didacus Lopes Episcopus Turia de Zonenis, libro secundo, Historia Anglica, cap. 8. Latronem quendam hereticum fuisse captum in Anglia ab haereticis eiusdem sectae, & furti accusatum, excusabat ille suum crimen ex doctrina inrer ipsos iam receptas quia praedeterminatus esset ad furandum, quid enim facerem inquit, ut non furarer si praedeterminatus eram, ut furtum committerem, tunc iudex subridens, quia nullam fidem adhibebat tali doctrinae, ego etiam, inquit, praedeterminatus sum ad te occidendum, sicut tu praedeterminatus fuisti ad furtum committendum, & sic praedeterminaberis ad suspendiū, sic prudens

iudex excusationem ridiculam, & falsam latronis labefactauit.

267. Alio modo formari solet haec ratio in hunc modum, quia si voluntas praedeterminata habet potentiam ad dissensum in sensu solo diuiso: ergo non habet potentiam proximam ad dissensum, sed remotam, sicut homo ligatis pedibus non habet potentiam proximam seu proxime expeditam ab ambulandum, sed remotam, quia potentia proxima includit omnia requisita, quorum vnum est non habere impedimentum ad operationem ambulatuiam: ergo nunquam habet voluntas potentiam proximam ad consensum, & dissensum: ergo neque habet propriam indifferentiam, & libertatem; demonstratur hoc exemplis manifestis, ignis enim, ita calefacit quando adiunt omnia requisita, ut tamen possit non calefacere in sensu diuiso, hoc est si desit aliquod requisitum; item oculus quando videt potest non videre, si desit species, intellectus, quando assentitur, potest non assentire si desit motuum, Beatus, diligens Deum potest non diligere ipsum, in sensu diuiso, hoc est si desit visio beatifica, & tamen haec omnia non operantur libere, sed necessario, quia nimirum non est in eorum potestate ponere, vel non ponere suppositionem illam, ut quod illa posita non sequatur effectus; ergo ex hac potentia quam voluntas praedeterminata retinet ad dissensum in sensu diuiso, non saluatur bene eius libertas, hoc enim commune est causis necessariis.

268. Vergetur ex Patribus, qui semper docent voluntatem nostram ideo esse liberam, non quia potest in sensu diuiso dissentire, sed quia potest in sensu composito auxilij dissensum facere coniungendo dissensum cum praemotione, & ceteris causis antecedentibus, ita loquitur Augustinus lib. 3. de libero arbitrio, tomo 1. his praeclaris verbis: [sed laboriosum est omnia mandare memoriae, hoc breuissimum tene quaecumque ista causa est voluntatis, si non potest ei resisti sine peccato ei cedatur: si autem potest non ei cedatur, & non peccabitur.] Augustinus ad libertatem arbitrij exigit quod possit resistere omnibus causis, quaecumque illae sint: ergo quod si possit coniungere dissensum cum his causis ea est, ut non possit resistere, & sic voluntas libera non relinquitur.

269. Constat etiam ex Anselmo, necessitate, quae non obstat libertati esse illam solam, quae non facit seu quae non est causa rei; ita loquitur lib. 2. cur Deus homo, capite 18. ibi: [est namque necessitas praecedens quae causa est ut sit res, & necessitas consequens, quam res fecit: ergo ex mente Anselmi necessitas orta ex praedeterminatione, non est consequens, sed antecedens, quia haec necessitas facit consensum, non sit a consensu.] eodem modo loquitur Sanctus Thomas, libro secundo, physice, lect. 15. text. 88. ubi dicit, quod necessitas, quae dependet ex causis prioribus, est necessitas absoluta; addit postea text. 89. quod autem habet necessitatem ab eo, quod est posterius in esse est necessarium ex suppositione, vel ex conditione.

270. Vides aperte apud Sanctum Thomam necessitatem, quae non oritur ex ipso effectu, sed ex causa antecedenti non esse necessitatem secundum quid, sed necessitatem simpliciter, & per consequens simpliciter opponi libertati; sic etiam loquitur quodlibet. 1. artic. 7. ad 2. ubi probat naturam rationalem moueri a Deo cum libertate, quia sic Deus mouet mentem humanam ad bonum, quod tamen potest huic motioni resistere;

si ergo non posset resistere, seu dissentiri in sensu composito motionis cum voluntate, non moueretur libere.

271 Accedat idem Sanctus Thomas *quest. 6. de malo, artic. 1. ad quindecimum argumentum*, explicans, quomodo arbitrium non necessitetur, dum mouetur à deo, hanc vnicam rationem reddit his verbis: sic ergo illa causa, quæ facit voluntatem aliquid velle, non oportet quod ex necessitate hoc faciat, quia patet per ipsam voluntatem impedimentum præstari, vel remouendo talem considerationem quæ inducit eam ad volendum, vel considerando oppositum, &c. ergo si voluntas neutrum posset, neque aliter posset impedire illam causam priorem à sua operatione, non maneret libera.

272 Responder Albelda q. 19. art. 8. *disp. 57. §. Respondetur*; in primis hic locum habere vulgata illam distinctionem de sensu diuiso, & composito recte intellectam, iuxta mentem Aristotelis & D. Thomæ, pro cuius luce inquit, aduertere oportet quod sicut in hac materia distinguimus duplicem necessitatem, antecedentem alteram, quæ est necessitas causæ per modum naturæ ab intrinseco determinatæ; alteram vero consequentem, quæ nihil aliud est, quam infallibilitas effectus sequentis, itavt non contingat, talem effectum impediri, quamvis possit, sic eodem modo proportionaliter oportet distinguere duplicem possibilitatem, alteram antecedentem, quæ est indifferentia intrinseca causæ non determinatæ ad vnum; alteram consequentem, quæ nihil est aliud, quam quod de facto aliquando sequatur oppositum eius, ad quod causa erat inclinata.

273 Quo posito sensus diuisus nihil aliud est in propositione affirmatiua de ly *potest*, quam quod possit non sequi effectus possibilitate antecedenti, quatenus causa non præsupponitur intrinsece determinatæ per modum naturæ, sed potius intrinsece indifferentis ad vtrumlibet. Sensus autem compositus in propositione affirmatiua de ly *potest*, nihil est aliud, quam quod aliquando fiat oppositus effectus; vnde in præsentis hæc propositio, stante prædeterminatione physica in Petro de futura pœnitentia eiusdem, sine dubio Petrus potest non pœnitere in sensu diuiso, vera est, falsa autem in sensu composito, quia quamvis stante illa dei prædeterminatione ab intrinseca indifferentia ad vtrumlibet, sic Petrus potest possibilitate causæ proxime non pœnitere, tamen nunquam ita continget stante illa suppositione, & ideo quod nunquam ita contingit, quodam lato sensu dicitur impossibile, id est impossibilitate conditionata, seu consequentia, & hoc appellatur non posse in sensu composito: quod tamen nullatenus impedit libertatem quantum ad vsum, quia libertas quantum ad vsum non consistit in hoc, quod est facere oppositum eius, quod aliquis facit; sed in hoc quod est posse proxime ex intrinseca indifferentia non impedita facere oppositum eius, quod aliquis facit. de quo videndus est D. Th. 1. *contra Gent. cap. 67. & 2. 2. quest. 24. art. 1. ubi ait*: [charitas ex parte Spiritus sancti mouentis animam ad diligendum deum impeccabilitatem habet ex virtute Spiritus sancti, qui infallibiliter operatur quodcumque voluerit; vnde impossibile est, hæc duo esse simul vera; quod Spiritus sanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis, & quod ipse charitatem amittat peccando;] vbi impossibilitatem in sensu composito explicuit simul cum vera, & expedita possibilitate in sensu diuiso. & prima parte. a.

ad 2. licet sit possibile, inquit, eum, qui est prædestinatus mori in peccato mortali, secundum se consideratum, id est ab intrinseca indifferentia causæ proximæ, etiam stante illa suppositione, tamen hoc est impossibile, posito pro vbi scilicet ponitur eum esse prædestinatum; vnde non sequitur, quod prædestinatio falli possit.

Sed contra: ergo stante prædeterminatione ad pœnitentiam, est indifferens voluntas ad pœnitendum, & non pœnitendum; itavt possit voluntas, si velit non pœnitere, sed peccare; & tamen ipsa voluntas infallibiliter quia vult, non peccabit, sed potius pœnitebit; vt exigit prædeterminatio illa physica; primam enim partem vocat Albelda sensum diuisum, & sic ait in sensu diuiso posse operari, quia in eius sententia sensus diuisus non est quod voluntas sit separata, & diuisa à concursu diuino physice prædeterminante, id est sine physica prædeterminatione, sed quod non sit determinata per modum naturæ ab ipsa prædeterminatione; secundam partem vocat sensum compositum, quia nihil aliud est sensus compositus secundum hunc Authorem, quam quod aliquando fiat effectus oppositus prædeterminationi.

Sed primo, hæc explicatio sensus compositi, & diuisi inaudita est apud Thomistas, quia omnes ante Albeldam, vt patet ex verbis citatis supra Bannez, Nauarrete, &c. sensum compositum, & diuisum asserere esse, quos supra retulimus, & impugnauimus, imo & ex ipso vocabulo, & terminis sensus compositi, & diuisi patet melius Thomistas antiquiores loquutos fuisse, quam Albeldam; quis enim qui vel solum Latinitatis limina saluauerit, significationem horum vocabulorum, *compono*, & *diuido*, calluerit leuiter, non iudicabit, toto cælo aberrare Albeldam? sed non mirum, quod sic abutatur hic author terminis antiquis, cum solum intendat hac palliatione verborum fugere fortissima argumenta, quæ contra illam solutionem à Doctoribus Societatis inuenta sunt. Deinde sequitur secundo in sententia Albeldæ illam prædeterminationem non esse illo modo prædeterminationem, ac proinde sibi ipsi verbis apertis contradicere; patet hæc sequela, quia illa prædeterminatio non determinat, necessitat autem cogit voluntatem ad operandum; siquidem adhuc posita & existente prædeterminatione in voluntate, illa potest absolute & simpliciter non operari id ad quod prædeterminatur, sed potius potest operari oppositum prædeterminationi, itavt in actu primo, non sit minus indifferens, & potest non operari id ad quod prædeterminatur voluntas, quam si non haberet illam prædeterminationem.

Sed id quod non determinat necessario, itavt 276 posito illo non possit voluntas resistere illi, nullo modo dici potest prædeterminatio, vt patet ex supradictis, & videre est in habitu, verbi gratia, inhonestatis, qui etiam si ita peccatorem, ad peccatum fornicationis inclinet, vt videatur quasi impossibile posito illo habitu non fornicare (sic refertur de Diuo Augustino, dum Manichæus eliser) nihilominus non dicitur prædeterminatio vere & realiter, sed potius liberam relinquit voluntatem ad fornicandum, & non fornicandum, ab effectu enim formali colligimus esse formam huius vel illius conditionis: ergo si ille concursus diuinus non habet pro effectu formali prædeterminare voluntatem, & cogere illam ad vnum

unum ut antiquiores Thomistae asseriebant, certe non erit praedeterminatio, quare in sententia Albeldae erit & non erit praedeterminatio, & melius loquar ex una parte convinctus Albeldae argumentorum pondere Societatis & ex alia parte oppressus timore discedendi a tam innumerato modo loquendi Thomistarum, & ut solet dici propter timores nocturnos praedeterminationem verbis affirmat, & explicatione negat & destruit.

277 Dices ideo dici praedeterminationem, non quia determinet ad unum voluntatem, ita ut non possit voluntas non operari, oppositum illius cum simpliciter possit resistere tali praedeterminationi, sed quia infallibiliter operabitur voluntas id ad quod praedeterminatur.

278 Sed contra primo, quia ex hac solutione sequitur Albeldam destruere omnia principia Thomistarum; primum enim principium Thomistarum, erat quod voluntas non possit resistere praedeterminationi, ut patet ex verbis supracitatis, & infra afferendis Thomistarum, in quo nulla dabatur dubitatio ante adventum Albeldae ad mundum, qui potius Antithomista quam Thomista Albeldae autem ait voluntatem posse resistere illi; ecce ex diametro opponitur illis.

Thomistae asseriebant, ideo dari praedeterminationem ad unum, quia nulla potentia indifferens & indeterminata potest operari aliquid opus determinatum, nisi prius determinetur & ab indifferenti ad determinatum educatur. Albeldae autem asserit adhuc posita praedeterminatione manere indifferentem voluntatem ad utrumlibet, & potentem operari & non operari, & sic indifferentem determinatum opus conversionis efficere, imo ita operatur ait stante praedeterminatione, ut indifferens & indeterminata operetur, quia ipsa vult & non quia cogitur a praedeterminatione; unde Albeldae in re Societatis veritatem defendit & inde oppugnat Thomistas licet hypochrissi verborum eorum vestigijs insistere videatur.

279 Secundo contra, & interrogo an haec infallibilitas sit ab ipso auxilio faciente quod operetur, ita ut non possit voluntas non operari vel resistere & sic iam haec erit praedeterminatio physica, ut antiquiores Thomistae asseriebant, contra quam insurgunt omnia argumenta supra facta, quae eludere intendens Albeldae solutionem illam confictam proposuit.

280 Vel illa infallibilitas ita sit a scientia cognoscente ab aeterno quod si tali auxilio adiuvetur voluntas operabitur illa certissime, & sic est concedere scientiam mediam seu conditionatam, deinde est ligatis manibus & pedibus ad nostram sententiam procumbere illiusque veritatem venerari & infallibilitatem aut efficaciam auxilij non in physica praedeterminatione, sed incongruitate mortali proveniente a scientia media, & terminatur a voluntate creata ponere & collocare, unde est incidere in id quod ipsi Thomistae tantum abhorrent, & de quo ita blasphemant.

281 Deinde si non constiterit Albeldae infallibilitatem & efficaciam auxilij eo modo esse quod nos ponimus illam, sed alio modo ut supra contra illam insurgit argumentum tertium principale cum omnibus suis confirmationibus, quibus utimur ad talem infallibilitatem infringendam, videte illud validissime hanc solutionem in principijs Thomistarum oppugnant.

Præterea, quia in vestra sententia nulla est haec infallibilitas, in casu posito, nam Deus per vos non potest sua scientia divina cognoscere infallibiliter in voluntate & potentia creata aliquid opus futurum; ex quod voluntas creata sit indifferens ad utrumlibet, & in esse indifferenti, & determinato non potest aliquid determinatum cognosci: atqui per te adhuc posito illo auxilio manet voluntas indifferens ad hoc ut operetur & non operetur cum illo, quia tale auxilium est huiusmodi, ut voluntas possit uti & non uti illo: ergo scientia divina & terminata ad voluntatem vel ad illud auxilium in voluntate existens, non dum infallibiliter cognoscit tale opus futurum: ergo tale auxilium nullam habere potest infallibilitatem; si ex vno capite negas scientiam conditionatam, & ex alio capite negas ita physice praedeterminare, ut necessiter voluntatem & cogat illam determinate ad operandum, ita ut non possit voluntas tali auxilio resistere.

Tandem, quia cum illa infallibilitas non proveniat ex suppositione usus ipsius liberi arbitrij, ac proinde non sit fundata in impossibilitate consequente necessario est absoluta, & antecedens, & sic erit physica praedeterminatio eo modo quod creabant Thomistae antiquiores, & non eo modo quo tu contra illos asserebas.

284 Confirmatur, quia infallibile est quod est de hominatio a cognitione infallibili supponit in obiecto impotentiam aliquam aliter se habendi; nam si aliter se potest habere cognito circa illud obiectum, erit infallibilis, ac proinde supponere debet in obiecto aliquam necessitatem ita se habendi, quae cum non fundetur in ipso usu liberi arbitrij ante praesens, per vos est necessitas absoluta & antecedens, ac proinde pugnat aperte cum libertate.

285 Vigetur, & admitto quod asserunt adversarij, nimirum cum physica praedeterminatione posse compati potentiam ad dissentiendum.

Sed contra argumentor, quia vel physica praedeterminatio repugnat cum indifferentia voluntatis ad dissentiendum, & sic repugnat cum libertate, ac proinde expellenda erit secundum Concilium Tridentinum & secundum totam fidem catholicam, quia indifferentia est ipsa libertas formalissime, vel non repugnat, si non repugnat habemus intentum, quia cum negamus physicam praedeterminationem, hoc solum negamus, nimirum quod posita formali determinatione in voluntate non possit una simul cum illa poni dissensus, circa obiectum circa quod physica praedeterminatio ponit consensum.

286 Quod autem simul sint consensus & dissensus plane repugnat, quo circa non solum non ponet dissensum stante physica praedeterminatione ponente consensum, sed nec potest ponere, quia homo non solum non facit contradictoria, sed nec potest facere, est autem contradictio, quod simul assentiatur & dissentiat, quia est non assentiri; si ergo necessario consentit ex tali suppositione non habet potentiam ad coniungendum dissensum simul cum tali auxilio ex vi talis suppositionis posito, quia tale auxilium necessario inducit consensum qui omnino pugnat cum dissensu.

287 Tertio principaliter sic argumentor confirmando amplius dicta, quia necessario ex sententia adversariorum unum ex duobus necessario debet sequi, aut quod physica praedeterminatio subdatur voluntati, aut quod non subdatur, sed

sed potius rapiat illam ad opus ex necessitate ad operandum, sed quodcunque sequatur est maximum inconueniens contra vos, & maximum absurdum in vestra sententia: ergo maxime absurda est conclusio illa, ex qua lequitur tale absurdum, & inconueniens.

288 Maior est euident, quia duo illa subdi videlicet, & non subdi opponuntur contradictorie: sed inter opposita contradictoria necessario debet vnum ex illis euenire, quia non datur medium inter illa secundum illud euidentissimum, axioma, nimirum quodlibet necessario aut est aut non est: ergo necessario, physica prædeterminatione debet subdi voluntati, aut non subdi, debet rapere illam aut non rapere.

289 Minor quoad primam partem, videlicet quod ex eo quod physica prædeterminatio subdatur voluntati, sequatur absurdum &c. sic patet, quia si concursus subditur voluntati, voluntas ex sua liberalitate poterit, suspendere suum influxum nonobstante tali motione & prædeterminatione & resistere illi, ex quo sequitur manifeste talem concursum, motionem seu prædeterminationem non esse talem, nec posse dici determinationem physicam quod est aperte contra aduersarios; unde ipsi sibi ipsis contradicent, quod nullum aliud maius absurdum potest erui contra ipsos. Sequela hæc sic demonstratur quia illa est prædeterminatio physica, quæ formaliter & intrinsece prædeterminat, cogit & necessitat voluntatem: sed ille concursus non prædeterminat voluntatem cum indifferentem relinquit illam ut possit operari, vel non operari, suspendere aut non suspendere suam operationem adhuc posito diuino concursu: ergo talis concursus non est prædeterminatio physica.

290 Explicatur, quia ideo auxilium sufficiens non est physica prædeterminatio, & idem est de habituali charitate supernaturali, quia licet auxilium sufficiens, & habitualis charitas inclinent ad suum actum, & ex se formaliter libera non sint, tamen habitualis charitas & auxilium sufficiens subdantur voluntati: ita ut licet existat habitus, & auxilium in voluntate, potest voluntas suum influxum suspendere, etiam si sine sufficiente auxilio, & habituali charitate, non possit operari voluntas actum supernaturalem: ergo supposito concursu diuino & auxilio efficaci potest voluntas operari, & non operari, & subditur tale auxilium efficax illi, minime poterit cum veritate dici illud auxilium efficax esse prædeterminationem physicam, quia si talis esset physice prædeterminaret voluntatem, & si physice prædeterminaret illam, non subderetur voluntati tale auxilium, sed potius ipsam raperet secum ad operandum necessario, & ipsi concursui subderetur voluntas.

291 Quod si totum hoc concesserint contrarij, maximo gaudio perfundemur quod ipsi aduersarij tollant à medio prædeterminationem physicam voluntatis ad vnum; nam ipsa præmotio diuina ut in actum secundum exeat à nostra libertate, pendet ut illius liberum vsum expectare dicatur.

292 Tamen si hæc vera sunt secundum rem, falsum erit appellare auxilium efficax prædeterminationem physicam, ut patet exemplo habitus, & auxilij sufficientis.

Item falsum erit principium illud quo hi authores vociferantes, & manus ad cælum tol-lentes vniuntur, scilicet à voluntate creata in-differenti nullum determinatum affectum posse prodire, nisi prius determinetur, quia voluntas etiam illa præmotione affecta adhuc est in-determinata, quandoquidem potest adhuc posito illo auxilio operari, vel non operari, & tamen potest exire in actum secundum, cum solo concursu concomitante, & cum auxilio relin-quente voluntatem indeterminatam sine alio prædeterminante, neque enim potest aliud præ-determinans auxilium postulari supposita præ-dicta responsione, quia de illo vique in infinitum procedit simi-is ratio, ut de se patet.

Falsum denique est hanc motionem esse ita actualem ut sit quasi inclinatio ipsius actus secundi, & inseparabilis ab actuali concursu primæ causæ, & opere seu conuersione actuali quam ipse peccator facit medio auxilio efficaci, quod etiam ipsi Authores aiebant, nam res vera est solus actus primus & separabilis in re ipsa à secundo per vsum libertatis nolentis operari: non ergo potest ipso modo in ea sententia responderi nisi ab illa plene recedatur.

Supposito quod illi Authores asserunt tale auxilium infallibile esse, inquiri potest unde sciant, aut unde sit certum & infallibile voluntatem semper operari posito concursu si talis concursus subdatur ipsi, & potest non operari, & suspendere suum influxum posito tali concursu, aut enim id est infallibile in sola præscientia Dei cognoscentis ex sua æternitate futuros esse effectus, ut præsentis, & hoc non est ad rem; tum quia talis præscientia non requirit prædeterminationem in causa, tum etiam quia si talis forma ex se non habet necessariam coniunctionem, cum actu secundo; unde constat, aut qua reuelatione ostensum est Deum præsciuisse semper intercedere hanc coniunctionem; esseque necessariam illationem, & consequentiam inter hanc prædeterminationem & actum secundum; quod si connexio non est infallibilis in tali præscientia, necessarium est quod illa infallibilitas, quæ absoluta esse dicitur; & simpliciter oriatur ex intrinseca natura talis forme, & ex modo operandi eius, ac denique ex intrinseca repugnancia, quæ sit in hoc quod voluntas determinetur à Deo, & non operetur, & sic non solum sequitur voluntatem operari semper cum illa motione, sed etiam non posse non operari, quia illa repugnancia oritur ex necessaria connexionem, inter determinationem, & actum, & maxima efficacia illius determinationis cui non potest voluntas resistere: nam si possit non erit repugnancia quod posita determinatione, non sequatur actio, ac proinde non erit infallibilis effectus supposito tali auxilio efficaci.

Nisi fortasse dicant illud posse solum consistere in hoc quod ablata illa prædeterminatione potest voluntas non operari, quod esset ludere verbis, & transire de sensu composito ad diuisum, quia id non esset posse resistere aut abijcere motionem, sed esset retinere solum radicalem potentiam ad non operandum si Deus ipse cesset à motione, quæ potentia semper manet in voluntate etiam si maxime cesset typus à Deo: nullus ergo apparet modus, quo hæc determinatio cum libera arbitrij in ipso vultu, & cum doctrina Concilij Tridentini in concordiam redigatur.

Deinde

Deinde idem euidentius vrgo, quia vel Deus cognouit ab aeterno antequam decerneret mouere voluntatem tali motione ipsum liberum arbitrium posita illa motione se determinaturum ad operandum ex sua voluntate, & quia voluit solum, & non quia determinauit, nec rapier, aut necessitabit ipsam voluntatem ad operandum talis motio, vel non cognouit antequam tale decretum faceret, si cognouit, & ideo est infallibilis illa motio: ergo in mente diuina exiit pro tunc haec veritas, si ego Petrum moueam tali motione ipse quia voluit, & non quia rapier ab illa determinabit se ad operandum, sed haec est scientia conditionata, & media futurorum vt de se patet: ergo conceditis in Deo scientiam conditionatam futurorum, quam abhorretis maxime.

298 Deinde (vt supra dixi breuiter) efficaciam auxilij ponitis sine dubio non in physica praedeterminatione, sed in congruitate proueniente ex scientia conditionata, tanquam a dirigente ex Decreto Diuino, tanquam ab imperante ex omnipotentia, tanquam ab influente ex voluntate creata, tanquam a causa concurrente, &c. & sic nostram sententiam quam verbis inceptis, & reprehenditis coadi veritate, & vi argumentorum nostrorum mente, & responsione sequimini, hoc est in re. Patet haec consequentia, quia nos ideo in congruitate illa ponimus efficaciam auxilij, quia asserimus opus illud a voluntate creata faciendum, vt infallibile dependere ab omnibus illis nam si ponatur a Deo talis motio de qua cognoscit sua scientia, quod si moueatur homo per illam operaturum esse sine dubio, ac proinde ad hoc vt de facto operetur voluntas, debet Deus decernere mouere voluntatem motione vt sic cognita a scientia, & post decretum illud mouere in tempore qua posita voluntas cooperabitur sine dubio. Ecce quomodo operatio illa dependet ab illis omnibus: ergo si eodem modo ponitis efficaciam auxilij, & infallibilitatem, sine dubio in congruitate, & non in physica praedeterminatione ponitis, quia ad illa congruitate non est necessaria physica praedeterminatio ad mouendam voluntatem.

299 Si autem non cognouit antequam decerneret mouere illam: ergo nec cognouit postquam decreuit, quia tale decretum nihil posuit efficaciam in tali motione, imo si postquam decreuit, ex eo solum quod decreuerit cognouit esse efficaciam ad mouendam voluntatem, vel cognouit esse efficaciam, quia decreuit mouere voluntatem illa motione, ita vt ex se non haberet talem efficaciam, nisi per decretum illam accipiat, & ideo decreuit vt tribueret efficaciam Decreto suo tali motioni, vel cognouit motionem illam ex se, & ante Decretum esse efficaciam, & ideo decreuit potius hac, quam alia mouere, quia potius hac quam alia habebat hanc efficaciam, si dicatur hoc secundum: ergo cognouit antequam decerneret, quod si ipse vellet mouere voluntatem illa motione ipsa voluntas, quia voluit se determinare libere se determinaturum, sed hoc est cognoscere futurum sub conditione: ergo iam Deus habet scientiam de illo obiecto, vnde habebit sine dubio scientiam conditionalem, quod est contra vos.

300 Declaratur amplius hoc, quia in sententia praedeterminantium Physice euidentissimum est Deum ante omne decretum praedefiniens, aut actum bonum, aut gloriam praenouisse medium

determinatum, quo posito sine contingentia foret gloria, foretque actus bonus, quia physice praedeterminationes non habent contingentem solum connexionem, sed necessariam cum actibus bonis, & gloria quae ab eis dependet, quod probat latissime P. Herize 1 p. tractatu de scientia Dei, disp. 6. cap. 2. atqui haec scientia non est futuri contingentis, sed futuri necessarii, vt haec verbi gratia si sol existat in nostro Hemispherio dies erit, itaque nulla sententia cui placent haec decreta praedefinitiva, aut praedeterminatiua potest non admittere scientiam aliquam conditionalium vt necessariam ad praedestinationem: ergo.

301 Præterea, quia decreta Dei in negotio praedestinationis hominum ita ordinata, & statuta sunt, vt nihil obstat libertati in adquirenda, aut amittenda gloria, & in exercitio cuiuscunque actus boni, vel mali, sed si constituuntur decreta praedeterminatiua, aut gloria aut actum liberorum sine scientia conditionata ea decreta de medio tollunt libertatem in adquirenda, & amittenda gloria, & in exercitio actus voluntatis: ergo necessaria est scientia conditionata ad praedestinationem si datur decretum praedeterminans & Physica praedeterminatio.

302 Maior huius discursus quoad vtramque partem de fide est, vt de se patet, consequentia est manifesta. Minorem in qua tota consistit difficultas sic probo, si ponitur praedeterminatio, aut voluntas praedeterminans physice ad gloriam, aut ad amorem Dei (absque praescientia medij, quo infallibiliter, & indifferenter futura sit gloria aut actus amoris si ponatur tale medium) exponit se Deus periculo frustrandi suum decretum, nisi voluntatem ita adigat, & impellat ad amorem, & ad actus bonos, vt impossibile sit, & coactioni, & impulsui resistere; at si ita adigitur voluntas, & impellitur, non manet libertas ad amittendam, & adquirendam gloriam, neque indifferentia ad actum, & negationem eius: ergo ablata scientia media si ponuntur haec decreta praedefinitiva & praedeterminatiua in praedestinatione perit praefata libertas Maiorem hanc sic probo, etenim nisi voluntas ita impellatur ad actum vt impossibilis sit resistentia, manet resistentia possibilis: ergo etiam possibile erit irritum reddi, & casum decretum efficax praedeterminatum Dei, etenim vt posita de facto resistentia de facto frustratur decretum, ita posita possibilitate resistentiae ponetur possibilis frustratio ita vero impossibile esse frustrari decretum efficax Dei, vt implicet contradictionem apud omnes Theologos in confesso est: ergo Minorem vero nimirum posita ea coactione, & impulsu cui impossibile sit resisti a voluntate in differentiam, & libertatem euerit, nostri Doctores variis in locis tam manifeste demonstrarunt, vt doctrinam oppositam ab omni schola bona Theologia relegarint.

303 Confirmatur, nisi Deus habeat scientiam conditionatam metaphysice certam futurationis conditionate actus boni, vel gloriae in certo gradu imprudenter praedefinitet, & decerneret praedeterminando, tum actum tum gloriam, sed repugnat Deo omnis imprudens praedefinitio: ergo scientia conditionata necessaria est in opinione, quae ad stipulatur his decretis, quae infallibiliter operi mandanda sunt sine determinatione physica cogente, & necessitante voluntatem ad opus.

304 Probo hanc consequentiam, quia in omni sententia ordo prædestinationis prudentibus decretis constat. Probo maiorem, imprudentia est præstare ut sit infallibiliter, & absolute finis nulla relicta contingentia ut non sit ante præscientiam metaphysice certam de medio, quo infallibiliter erit si applicetur; etenim circumscripta hac præscientia, solum cognoscitur medium quo possibile est finem poni in rerum natura, non vero medium, quo infallibiliter erit, & adhibito medio quo possibile sit consequi finem, adhuc contingens est ipsum poni, aut non poni; nam possibile indifferens est ad existendum, & non existendum: ergo cum ex intentione prædefiniente prædecreta fuerit efficaciter existentia suis sic prædefinienti imprudenter se gerit, cum periculum non habeat quo medio finis ille consequendus sit; sed solum quo medio possibilis sit, & proculdubio sic procedens exponit suam efficacem voluntatem periculo frustrandi, quod si hoc vitium est in quocunque gubernatore, à fortiori erit in Deo cuius decreta omnia absoluta propter eorum efficaciam, & potentissimam virtutem subire non possunt periculum frustrandi: ergo si Deus non decernit ita præmonere voluntatem physica entitate ita necessitante voluntatem, ut impediat indifferenciam, & libertatem illius necessario debet habere scientiam mediam ut infallibile sit decretum illius.

305 Si autem dicatur primum, primo sequitur etiam habere Deum scientiam conditionalem, quia Deus hanc veritatem cognoscit sine dubio si ego decrevero motum hanc motionem, sine dubio redetur efficax ut voluntas libere operetur opus, & sic libere operabitur quod nihil aliud est nisi habere scientiam conditionalem de futuro libero.

306 Secundo sequitur absolute falsum esse id quod adversarij all'unt; nam decretum Divinum est actus immanens & non transiens; ergo nihil operatur ad extra in creaturis immediate: ergo decretum illud non potest facere efficacem motionem, quia efficacia est perfectio creata in motione ac per consequens extra Deum, sed Decretum illud quatenus distinguitur ab omnipotentia non est extra Deum operativum; ergo tale Decretum non potest immediate tribuere efficaciam motioni quæ extra Deum est.

307 Deinde, quia nihil aliud est actus ille divinæ voluntatis efficax, seu Decretum, quam volitio Divina, sed ex volitione in re volita non resultat aliquid intrinsecum: sed solum denominatio extrinseca, quia esse volitum nihil aliud est quam terminare actum voluntatis, & terminare illum est denominatio extrinseca, sicut terminare intellectionem, hoc est esse intellectum & terminare visionem esseque visum; ergo ex tali Decreto non resultat, nec derivatur efficacia à motione, quæ in vestra sententia est intrinseca perfectio.

308 Dices ex eo quod Deus vult efficaciter sequi influxum omnipotentia in motionem esse efficacem illam, saltem mediate.

309 Sed contra, & interrogo an illa efficacia sit ita in motione, ut determinet voluntatem & rapiat illam, seu necessitet ipsam sine eo quod possit resistere voluntas, vel non; si hoc primum asserant, iam est concedere quod negabant, & negare quod concedebant; de quo postea vide-

bimus, immo iam vidimus talem motionem ratione talis efficacis destruere libertatem; si secundum: ergo iam non est physica prædeterminatio; siquidem, ut iam dixi non determinat, & necessitat voluntatem ad operandum sed potius subditur voluntati, & relinquit indifferenciam illam; unde ut supra diximus, sicut habemus non est physica prædeterminatio, ita neque motio illa.

Secundo argumentor, & urgetur manifeste, quia hic actus voluntatis procedit à deabus causis, seu voluntatibus, quarum inferior incipit moveri à superiori, quando superior vult, & non est in inferioris potestate, ne illa motio inchoetur, sed in sola potestate voluntatis superioris, neque etiam potest inferior voluntas non sequi motionem superioris, ergo nullo modo est in potestate voluntatis inferioris illam actionem impedire, nec antecedenter sciendo ut motio Dei non ponatur, nec consequenter impediendo ne habeat effectum: ergo nullo modo est in voluntate, & in potestate voluntatis inferioris illam actionem impedire: ergo nonquam habet indifferenciam dominativam.

Deinde sequitur quod etiam ipsi adversarij fatentur, hanc præmotionem esse inseparabilem ab actu secundo ex natura sua, & actum secundum naturali necessitate ab illa manare: egeritur ergo omnino non solum usus libertatis, sed etiam ipsa libertas in actu primo, quod sic patet; nam dicunt hanc determinationem esse necessariam extrinsecam naturæ creatæ voluntatis indigentis illa: ergo sine illa non est voluntas apta proxime ad aliquid volendum indifferenter, ac proinde neque libere: ergo non solum impeditur usus libere operandi, sed etiam sequitur potentiam ipsam non postulare ex natura sua illum liberum operandi vium, quia non potest in sua operatione, & natura duas condiciones repugnantes simul postulare. Præterea, quia ubi non est actus secundus, non est primus, sed in voluntate quæ petit ex natura sua non habere vium liberum, non datur, nec potest dari actus secundus libere operandi; ergo nec datur actus primus indifferenciam, & libertatis si ponatur talem prædeterminationem physicam necessariam esse ad operandum, quia posita illa, est falsum dicere, voluntatem posse non operari, quod est necessarium ad libertatem; quod sic patet, quia voluntas sic præmotæ, & prædeterminatæ non poterit non operari, nisi possit etiam facere ut ipsa motio seu entitas illa prædeterminans non operetur, quia non potest virtus prædeterminans efficere actum sine voluntate: ergo si ipsa voluntas stante prædeterminatione potest non efficere, potest etiam facere ut determinatio non efficiat ex defectu concusæ (ut ita dicam) necessaria: ergo è contrario, si voluntas humana non potest efficaciam necessariam illius determinationis impedire, neque etiam poterit non operari illa determinatione posita, & consequenter talis prædeterminatio tollit libertatem, & potestatem quam Concilium Tridentinum docet in nobis manere posita præmotione Dei. Prima vero consequentia evidens est ex antecedenti, quia illa determinatio ex se non habet liberam connexionem cum actu, sed necessariam & non subest in sua actione usui libero voluntatis, ut asseritur; ergo naturali necessitate procedit actus à voluntate sic mota, & determinata tali motione.

Dices

Quaest. ult. De concursu Dei cum creaturis. 467

312 Dices etiam si sequatur actionem illam voluntatis necessario fluere à voluntate praedeterminata manere libertatem, quia manet indifferens iudicium rationis ut possit iudicare indifferenteriam obiecti.

313 Sed contra primo; nam ut bene notat Pater Lessius haeretici huius temporis, qui tollunt veram libertatem in actibus bonis & malis, & dicunt nos necessario peccare & necessario bonum operari, facile admittunt libertatem huiusmodi; si nihil aliud ad eam requiratur, nisi iudicium non perturbatum, admittunt enim non perturbari iudicium rationis per gratiae efficaciam, vel diuinam providentiam omnem in nobis operantem, neque tolli iudicij aut obiecti iudicati indifferenciam, qui enim vult dare eleemosynam, vel furari facile videt id quod vult non esse necessarium ad finem, & tamen illud ita vult, ipsorum sententia, ut non possit velle quando voluntas à Deo ad hoc impeditur; at secundum doctrinam Ecclesiae amplius requiritur ad libertatem, quam quod ab haeticis conceditur, alioquin non esset nisi discrepantia in nomine Ecclesia vocante libertatem, illud idem quod haetici vocant necessitatem.

314 Secundo contra, quia certum est motus gratiae praeventis, & tentationum impulsus non esse liberos (non enim in nostra potestate est, ut haec in nobis non excitentur,) atque experientia constat haec saepe in nobis excitari, & perseverare manente iudicio rationis indifferente circa illud obiectum, potest enim ratio in illo considerare rationem cur possit appeti, & non appeti, haec ergo iudicij indifferencia non sufficit.

315 Dices illos motus non provenire immediate ex illa rationis indifferencia, sed ex apprehensione quadam intellectus, vel phantasiae ad unum determinatam; unde mirum non est si non sint liberi.

316 Sed contra, quia etiam operationes voluntatis iuxta alteram sententiam non sequuntur immediate ex indifferencia iudicij, sed ex iudicio practico ad unum determinatum, vel potius ex determinatione diuinitus impressa, ac proinde hac in re est paritas; unde si illi motus non sunt liberi eo quod sequantur immediate ex iudicio determinato, & ex voluntatis applicatione diuinitus facta, neque etiam operationes voluntatis liberae erunt, quia immediate sequuntur ex iudicio practico, & ex intrinseca determinatione potentiae voluntatis.

317 Tertio contra, nam haec indifferencia iudicij in altera sententia non videtur quidquam iuvare ad libertatem actuum voluntatis, nam praeter illud iudicium, quo iudicatur medium esse indifferens, requiritur actus intellectus, videlicet efficax imperium quo intellectus imperet voluntati, ut acceptet obiectum propositum, qui actus efficaciter rapit voluntatem, ita ut illo stante in intellectu nulla restet libertas in voluntate ad contradicendum, ut docet Medina 1. 2. quaest. 9. art. 1. & insinuat auctor quidam Thomista, qui contra nos edidit tractatum quemdam de hac materia his verbis: [Quod iudicium, nempe, quo medium iudicatur ordinandum ad finem practicum est, & cum electione voluntatis necessario coniungitur tanquam radix efficax actualis libertatis.] Haec autem verba non possunt intelligi de iudicio, quo medium iudicatur indifferens; hoc enim non est practicum,

L. P. Tom. II.

neque efficax actus voluntatis, sed intelligenda sunt necessario de iudicio ultimo practico, vel imperio quod est radix efficax actus, nempe quia cum illo stare non potest, ut voluntas non velit, ut ipsi docent, quod si ad singulos actus voluntatis requiritur tale iudicium, vel imperium, quod secundum se est efficax actus, & quo stante voluntas non potest contradicere, quid obsecro ad libertatem voluntatis in agendo facit quod praecedat iudicium de indifferencia medij, &c. si enim intellectus iudicet medium esse indifferens, tamen hic & nunc iudicat esse eligendum, & illo iudicio posito, voluntas determinatur ad electionem, neque est in eius potestate contradicere. unde illud iudicium de indifferencia medij est impertinens plane ad libertatem voluntatis, cum voluntas ab eo non dirigatur, utrum autem reuera tale iudicium, vel imperium intellectus requiratur, quo stante voluntas non possit contradicere, infra dicetur.

Quarto impugnatur illa solutio ex verbis Tridentini sess. 6. qua probatur contra haeticos esse libertatem arbitrij, non quidem ex eo quod praecedat iudicium indifferens, sed quia arbitrium potest abicere, potest non recipere, potest resistere, & dissentire gratiae diuinae, potest non consentire, &c. ergo sentit Concilium non sufficere indifferenciam iudicij ad libertatem, si non adsit haec potentia ad resistendum, & non resistendum, alioquin facilius conuinceretur, & probaretur libertas arbitrij ex iudicio indifferenti, quod haetici ipsi non negant: fatendum ergo est contra mentem Concilij non saluam libertatem arbitrij per solum iudicium indifferens si non adsit potestas arbitrij ad dissentiendum, quam videtur praedeterminatio destruere.

Dices posse arbitrium dissentire quantum est ex parte iudicij indifferents, quod non determinat.

Sed contra hoc non est posse simpliciter dissentire, sed secundum quid, id est, quantum est ex parte iudicij, sicut si dicas hominem, qui apertis oculis videt perfecte viam: sed habet pedes vinculis alligatos, posse quidem ambulare quantum est ex parte luminis, & oculorum hoc certe non est posse simpliciter ambulare, neque ideo potest dici talem hominem alligatum habere indifferenciam, libertatem, & potestatem proximam ad ambulandum, & non ambulandum, sed solum posse non ambulare, quia determinatus est ratione vinculorum ad non ambulandum, etiam si habeat sufficientia lumina, tum oculorum, tum solis ad ambulandum: ergo similiter, si voluntas, & libetum arbitrium determinatur physica praedeterminatione ad propriam operationem consensus, licet ex parte luminis, & oculorum, seu iudicij non determinetur non poterit simpliciter dici, quod potest dissentire, vel non consentire, aut habere libertatem ad consensum, vel dissensum.

Vergetur à priori, quia potestas dissentendi non solum includit iudicium rationis indifferens, sed etiam concursum in actu primo praeparatum à Deo ad actum dissensus, finge enim hominem habere iudicium illud indifferens de bonitate obiecti, sed tamen Deum negare omnem concursum ad amorem, & odium, nunquid homo ille erit liber vel rationabiliter poterit dici posse amare, & odio habere? nihil minus. Cum ergo praedeterminatio ad consensum tollat concursum Dei in actu primo ad dissensum,

NN 2 (repugnans

(repugnat enim Deum velle in actu primo concurrere ad dissenfum cum arbitrio prædeterminato ad consensum) consequens est nihil prodesset indifferentiam iudicii ad libertatem arbitrij, si cum illo iudicio ponatur prædeterminatio physica ad consensum.

§21 Dices in eo casu adesse concursum Dei in actu primo ad dissenfum, non quidem ad dissenfum cum prædeterminatione ad consensum, sed ad dissenfum in sensu diuiso ab illa prædeterminatione.

§22 Sed contra, etiam homo ligatis pedibus habet concursum Dei in actu primo ad ambulandum casu quo soluantur pedes, sed tamen simpliciter, & absolute non potest ambulare hic & nunc, nec habet libertatem ad ambulandum, quia hic & nunc non debetur ille concursus ratione illius impediendi, sic etiam licet Deus offerat homini prædeterminato ad consensum concursum ad dissenfum, non tamen potest homo hic, & nunc dissentire etiam cum iudicio indifferenti, quia ille concursus ad dissenfum, non debetur hic, & nunc, quandiu non tollitur prædeterminatio ad consensum.

§23 Fateor libertatis radicem oriri ex indifferentia iudicii, quatenus ratione illius iudicii indifferentis debetur arbitrio concursus Dei in actu primo ad vtrumque actum, & per consequens debetur negotio totius prædeterminationis, vel necessitatis ad consensum determinate.

§24 Fateor etiam esse satis probabile, quod aliqui ex nostris opinantur, non posse stante iudicio indifferenti prædeterminari physice voluntatem ad consensum, adeo enim censent repugnare prædeterminationem cum indifferentia, vt neque etiam cum iudicio indifferenti possit dari prædeterminatio voluntatis, quod docet P. Vazquez 1. part. disput. 90. cap. 2. num. 8. & disput. 98. num. 32. & disput. 99. num. 51. & probabile censet Pater Suarez tomo 1. de gratia Prologomeno 1. cap. 5. num. 7. licet ipse verius existimet posse dari de potentia absoluta prædeterminationem physicam cum iudicio indifferenti, sed quidquid de hoc sit, negamus tamen saluari quod requiritur ad libertatem arbitrij, si per possibile, vel impossibile ponatur prædeterminatio voluntatis cum iudicio indifferenti, quia iam non maneret potestas simpliciter ad dissenfum, vt vidimus.

SUBSECTIO XI.

Solutio quorundam Recentiorum impugnatur.

§25 Quidam Theologi Dominicani Salmanticenses post tentatas alias vias ad consiliandam libertatem arbitrij cum auxilio prædeterminante, hunc modum excogitarunt, ut fugerent argumenta supra facta. Dicunt enim auxilium prædeterminans dari à Deo dependenter ab ipsa operatione arbitrij ad quam datur non solum in genere causæ finalis, sed in genere quasi causæ, vel dispositionis moralis, non enim datur prædeterminatio, ut homo operetur; sed etiam datur, quia homo se disponit per ipsam operationem ad recipiendam prædeterminationem, sicut dicunt multi, actum contritionis præcedere, vt dispositionem ad habitum Charitatis, à quo tamen

habitu ipsa contritio procedit efficienter, & sicut opinantur Thomistæ ultimam dispositionem disponere ad formam, & tamen fieri ab ipsa forma. Hoc ergo supposito facile videtur consiliare prædeterminationem cum libertate, nam licet in sensu composito auxilium prædeterminantis non possit homo non conuerti, libere tamen conuertitur, quia ipsa prædeterminatio datur dependenter ab operatione libera, qua homo se disponit ad prædeterminationem, primum hac ratione explicatur; quomodo qui non conuertitur habeat auxilium sufficiens, quia per ipsum stat quod non habeat prædeterminationem, si enim se dispo-neret per conuersionem actualem, eo ipso haberet prædeterminationem ad ipsam conuersionem, sicut qui non conuertitur habet auxilium sufficiens ad contritionem quia per actualem contritionem potuit se disponere ad recipiendum habitum charitatis, quo eliceret ipsam contritionem.

Hanc sententiam multi graues Doctores appellant sententiam mediam, quia reuera longissime distat à sententia quam antea defendebant Thomistæ, & quam adhuc modo maior eorum pars defendit, & contra quam nostra Societas tandem disputauit, & licet hanc etiam secundam sententiam improbabilem existimemus, non tamen sentio tam acriter contra eam dimicandum, quippe cuius absurdum totum fere deducitur ad principia philosophica de mutua prioritate inter dispositionem, & formam, quæ qui semel deuorauerit, iam videtur vtrunque saluare libertatem arbitrij, & indifferentiam, quæ ad meritum requiritur in aliis actibus pijs spectantibus ad salutem. Nostris vero Doctores, vsque adhuc disputant contra prædeterminationem physicam datam à Deo independentem à libero arbitrio, qualem Augustus Dominicani eam ponebant vt apud ipsos facile poterit videri, & constabit ex eorum verbis; si enim inquiras à Magistro Bañez quid præcesserit ex parte huius hominis, vt prædeterminaretur potius, quam ille; Respondet nihil prorsus præcedere; sic ille 1. p. quæst. 23. art. 3. dub. 3. consequentia vltima his verbis: [si quis quærat quare quibundam in singulari hæc dona conferat Deus, aliis vero denegat? Respondetur cum D. Thoma non esse rationem quærendam, hoc enim ex simplici Dei voluntate dependet.]

Facilius certe, sed longe aliter responderent hi recentiores rationem esse, quia hic se disposuit, ille non se disposuit ad prædeterminationem recipiendam? vbi ergo est altitudo illa diuitiarum & inscrutabilitas iudiciorum Dei ad quam nos frequenter remittebant? vbi est illud non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, iam enim iuxta hanc sententiam volentis est, & currentis, & disponentis se ad gratiam efficacem recipiendam, sed quid moramur in hoc? ipsi metagnoscunt diuersitatem huius sententiæ, & eam ut contrariam antiquæ, & hereditariæ suæ doctrinæ fere omnes reiiciunt.

Nec mirum, quia ipsimet Romæ dum suam sententiam coram illustrissimis Cardinalibus proferrentur ita explicitis verbis dixerunt in secunda assertionem exhibita die 23. Maij. anno 1599. efficacia hæc pendet ab æterno & absoluto voluntatis Dei prædeterminantis decreto in particulari ante præuisionem boni vsus liberi arbitrij futuri actus illos, quibus homo ad Deum conuertitur. Ecce fatentur prædeterminationem dari ante præuisionem nostræ operationis.

Retentio

329 Retentiores vero è contra concedunt dari ex praevisione consensus, quo se homo disponet ad eius receptionem. videat Lector an hoc sit permanere, an discedere à priori sententia, quam Roma defendebat: nobis sufficiat argumenta proposita contra praedeterminationem adeo esse valida, ut robustissimos proceres aduersae partis coegerint per aliam viam longe diuersam redire ad cognitionem veritatis, & praedeterminationis rigorem adeo lenire, ut faciat iam illam dependentem à libero arbitrio, sed quidquid sit de hoc adhuc nobis non placet, quia ex sententia sic explicata, non videtur vitari satis omnia inconvenientia in hac materia.

330 Primo quia non satis consulitur libertati arbitrii, ponit enim praedeterminationem antecedenter requisitam in genere causae efficientis ad consensum: ergo consensus non fit libere. Probatur consequentia, quia actus liber est, qui positus omnibus requisitis ex parte principij potest esse, & non esse, ut in superioribus probatum est: sed consensus iste non potest non esse positus praerequisitis ex parte principij, non enim potest non esse posita praedeterminatione, quae requiritur ex parte principij: ergo consensus non est liber, quomodo enim est liber si non procedit à principio indifferenti ad utrumlibet.

331 Dices voluntatem esse indifferentem, quia potest dissentire in sensu diuiso casu quo crearet praedeterminatione.

332 Sed hæc solutio iam supra impugnata est, & nunc iterum impugnata est, & nunc iterum impugnari potest specialiter, quia Concilia non solum exigunt libertatem in sensu diuiso, sed etiam in sensu composito, ut supra ex eorum verbis ostendimus, petunt enim libertatem, qua possit homo motus, & excitatus resistere, dissentire & abdicere vocationem illam qua mouetur adhuc quando mouetur per illam, quæ omnia euidenter sonant aperte sensum compositum, ut ibi probavi, in hac vero sententia non potest homo resistere auxilio praedeterminanti, nec illud abdicere, nec ei dissentire, quia non potest homo coniungere dissensum cum auxilio praedeterminante: ergo adhuc non saluatur libertas, quam Patres, & Concilia exigunt.

333 Secundo displicet hæc sententia, quia dum curat ab altero extremo recedere, & saluare indemnem libertatem, videtur in alterum extremum adeo inclinare, ut tribuat arbitrio plus quam par est in negotio nostrae salutis, ponit enim primam gratiam efficacem dari intuitu nostrae dispositionis, & per consequens initium nostrae iustificationis non provenire omnino ex gratuita largitate Dei, sed ex dispositione arbitrii; nam prima vocatio efficax ad fidem v. g. datur huic homini, quia ipse se disposuit ad illam vocationem recipiendam: ergo iam Deus non antecedit, sed subsequitur nostros conatus: ergo solum aperit pulsanti, & manifestatur soli querenti, & petenti, qui modus loquendi fugiendus omnino est, ne videamur approbare argumenta, & sententiam Semipelagianorum, & Massiliensium, qui hoc pacto explicabant quomodo ex nobis esset initium nostrae salutis, ac proinde nos mereri de congruo primam gratiam, nam congruum est, aiebant, ut ex vi talis dispositionis compararet homo primam gratiam, quæ datur ex intuitu illius libere dispositionis.

334 Dices Massilienses posuisse initium salutis ex viribus naturæ per actus non ortos ex gratia; at vero hos auctores ponere initium salutis in acti-

bus ortis ex ipsa gratia, & ideo totum hoc reducit ad gratiam.

Sed contra, quia Massilienses non solum videntur errasse in eo quod ponerent ex viribus naturæ initium iustificationis, sed etiam in eo quod posuerint gratiam pedissequam nostrorum operum, & subsequi ad ea, ex hoc enim fieri videtur contra Apostolum dicentem gratiam non esse gratiam cum iam esset ex operibus, quo Apostoli testimonio frequenter utebantur Patres aduersus semipelagianos, quare Tridentinum sess. 6. cap. 8. docet. [ideo hominem iustificari gratis, quia nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera ipsam iustificationis gratiam promeretur.] Ecce omnia opera in uniuersum exclusit ne aliquis diceret per opera supernaturalia disponere se, hominem ad primam gratiam obtinendam, & subiungit rationem: [Si enim gratia, iam non ex operibus, alioquin ut idem Apostolus inquit, gratia iam non est gratia.] Ergo si præcedit aliquod opus, cuius intuitu datur prima gratia, & illud opus sit supernaturale, gratia non erit gratia: ergo stante firmo hoc fundamento, quo Ecclesia vitur contra Massilienses non videtur dicendum dari primam gratiam ex dispositione etiam supernaturali, qua homo se disponit ad primam gratiam.

Dices iterum Massilienses posuisse initium iustificationis ex meritis arbitrii, saltem de congruo, & ideo errasse, quia quod datur ex meritis non datur omnino gratis; at vero hos auctores non docere consensum præcedere per modum meriti, sed solum per modum dispositionis ad recipiendum auxilium praedeterminans seu primam gratiam efficacem, ex quo non sequitur gratiam non esse gratiam, cum non datur villo modo ex meritis.

Sed contra, quia in primis Massilienses, non ita contendisse videntur de ratione meriti, ut non videantur contenti, si daretur illis præcedere usum liberi arbitrii, per modum dispositionis, vel conditionis; imò ipsi fugere videntur saepe vocabulum meriti, & ideo vocabant nostros conatus anfulam, occasionemque quam Deus inueniret in nobis ad largiendam gratiam; ita loquitur Cassianus lib. 12. de spiritu superbia cap. 14. his verbis dicimus secundum Salvatoris sententiam dari quidem petentibus, & aperiri pulsantibus, & à querentibus inueniri, sed petitionem, & inquisitionem, & pulsationem nostram non esse condignam, nisi misericordia Dei id, quod petimus dederit, vel aperuerit cum pulsamus, vel illud quod querimus fecerit inueniri, præsto est enim, occasione sibi tantummodo à nobis bonæ voluntatis oblata ad hæc omnia conferenda, & idem docet collatione 3. capite 3. & 6. ex quo apparet quam facile contenti essent si daretur illis bonum usum liberi arbitrii esse dispositionem & conditionem ad gratiam, quantumvis omnis ratio meriti tolleretur.

Cæterum in Concilio Atraciano secundo, Canone 4. verba generalia passim sunt, quæ videntur excludere omnem præcedentiam, damnantur enim dicentes Deum expectare voluntatem nostram, ut à peccato purgemur, & adducitur ad hoc probandum testimonium illud Scripturæ: præparatur voluntas à Domino; quæ verba de preparatione, quam solus Deus facit intelligit Augustinus quaest. 2. ad Simplicianum tom. 4. & libro de prædestinatione sanctorum cap. 5. & 16. & contra duas Epistolas Pelagianorum, cap. 8.

et 9. *tomo 7.* & alibi sepe: non ergo videtur iuxta mentem Concilij admittere posse hominem se disponere, & præparare ad primam gratiam habendam, quia iam tunc expectaret Deus nostram voluntatem; siquidem pro illo priori prævideret Deus nostram dispositionem antecedenter ad gratiam, tunc ex tali prævisione monetur Deus ad dandum auxilium prædeterminans in hac sententia, & per consequens non solum Deus præpararet voluntatem humanam, sed etiam ipse homo.

339 Quod vero illa dispositio non sit per modum meriti non videtur tollere multa ex inconuenientibus, & intentum Massiliensium magna ex parte monere, iam enim verum videtur primam gratiam dari pulsantibus, quærentibus, petentibus, & negari non pulsantibus, non quærentibus, non petentibus.

340 Item arbitrium præcedere, & gratiam subsequi, item primam nostram discretionem provenire à nobismetipsis, non per modum meriti, sed tamen per modum dispositionis; item in nostra potestate esse quod nobis detur gratia efficax, & alia huiusmodi, quæ si Massiliensibus darentur, suspicor illos parum curaturos de nomine meriti, & quæ Doctores Societatis nunquam concederent, quare mirum est eos ipsos, qui nos nuper arguebant, quasi nimirum essemus fautores arbitrij, iam tandem ita suscepisse arbitrij partes, ut tribuant in negotio salutis longe pluriquam vilius vnquam ex Societate tibiudare.

341 Deinde immerito negat talem dispositionem, quam concedunt esse meritum de congruo, nam Massilienses nunquam aliud concesserunt nisi talem dispositionem ex cuius intuitu dicebant dari primam gratiam à Deo, & quia dicebant congruum esse, ut posita illa dispositione daretur prima gratia, erunt Doctores omnes ex eorum sententia sequi manifeste talem dispositionem esse meritum de congruo ad primam gratiam recipiendam.

342 Tum sic vos dicitis præcedere talem dispositionem ad primam gratiam, & congruum esse ut prima gratia detur homini ita disposito: ergo dicendum est talem dispositionem esse meritum de congruo, ut Massilienses, & Semipelagiani asseriebant, nam sicut ipsi solum concedebant dispositionem congruentem ad primam gratiam recipiendam, ita & vos; ergo sicut illorum dispositionem dicunt omnes esse meritum de congruo ad primam gratiam, ratione cuius damnatur à Concilio Arausicano eorum sententia, ita similiter (etiam vobis renuentibus, quia quod in re conceditis, negatis verbis:) debet vestra dispositio vocari meritum de congruo ad primam gratiam, quod maxime periculosum est.

343 Dicat aliquis huiusmodi dispositionem non habere aliquod inconueniens, quia non est in genere causæ efficientis, sed in genere causæ materialis, in quo genere non est libertas, nec moralitas, sed videtur esse conditio mere physica, quam non videtur excludere Concilium, nec Patres; hi enim solum videntur curasse de dispositionibus moralibus, quas Massilienses volebant præcedere.

344 Sed contra, quia licet hi auctores solum dicant præcedere illam dispositionem in genere causæ materialis, re tamen vera vtuntur illa tanquam si præcederet libere, & moraliter, ponunt enim illam ut explicent quomodo sit in potestate

arbitrij habere auxilium prædeterminans, nimirum quatenus potuit homo disponere se per consensum ad prædeterminationem quæ esset principium ipsius consensus: ergo licet verbis videantur negare, se tamen ipsa ponunt consensum, ut dispositionem moralem, quia ponunt illum ut dispositionem, media qua causa libera se disponit, vel indisponit libere ad habendum auxilium efficax, quare licet videatur distare hæc sententia à Massiliensium sententia, quia Massilienses ponebant vsum liberi arbitrij ut dispositionem præcedentem, pendente ab utraque causa efficienti, & materiali ante aduentum gratiæ. Hi vero Doctores solum videntur ponere illam dispositionem præcedere gratiam in subiecto dependentem à subiecto, non tamen præcedere cum dependentia à causa efficienti. Item Massilienses ponebant actum illum bonum disponere ad gratiam, quæ quidem non esset principium eiusdem actus, sed alterius actus boni ulterioris. Hi vero Doctores ponunt actum bonum disponere ad gratiam, qua fiat idem actus bonus, in quo ad minus differunt à Massiliensibus.

Nihilominus ex modo ipso quo docent actum bonum disponere ad gratiam prædeterminantem, ut hoc pacto defendant esse in nostra libertate habere, vel carere gratia prædeterminante, videntur re ipsa concedere contra sui ipsorum verba dispositionem illam præcedere, non solum in genere causæ materialis, sed cum dependentia à libero arbitrio, ut causa efficienti, alioquin non præcedit ut dispositio libera, & per consequens non adstruit ut ratione illius sit in nostra libertate habere gratiam efficacem.

Quod vero attinet ad secundum, licet Massilienses non ponerent actum bonum, ut dispositionem ad gratiam, qua fieret idem actus, sed alium diversum; hoc tamen ideo erat, quia ipsi existimarent esse omnino impossibile illud genus dispositionis, propterea vera impossibile est, quare Massilienses quod attinet ad Philosophiam factis consequenter loquebantur, si aliunde non errassent in principiis fidei; a vero hi auctores, licet discedant à Massiliensibus in hoc puncto, involunt tamen contradictionem in terminis, dum ponunt dispositionem moralem ad gratiam qua fiat ipsa dispositio, & aliunde non videntur fugere aliqua illorum inconuenientia, ut supra vidimus.

Denique displicet hæc sententia, quia contra commune Theologorum axioma videtur supponere posse principium meriti cadere sub ipsum meritum, quatenus concedit per actum bonum se disponere hominem ad gratiam efficacem, qua fiat idem actus bonus, & licet non appelletur illud meritum sed dispositio ad gratiam efficacem, quoad hoc tamen parum refert, cum eadem sit repugnantia in utroque, quis enim credat posse Deum homini cæco ita promittere; si videris parietem dabo tibi oculos quibus eum videris certe modo visio exigatur ut meritum, modo ut dispositio ad oculos utroque modo videtur in terminis repugnare illa promissio: ergo & hæc, qua dicitur, si habueris actum contritionis dabo tibi auxilium efficax ad ipsum actum habendum, hoc pactum impossibile est quocunque modo explicetur.

Sed quia hæc sententia fundatur principio quodam philosophico, quod ab omnibus Societatis Doctoribus falsum appellatur, nimirum posse dari mutuum prioritatem inter causam efficien-

tem, & effectum eiusdem causae, ideo operæ premium duxi data opera destruere hoc fundamentum, quo labefactato rueret funditus sine dubio ædificium huius sententiæ, quia illi innititur apparenter.

349 Primo enim sic argumentor, nam actus ille, qui est dispositio ad gratiam efficacem prædeterminantem, præcedit ut dispositio cum tota sua entitate reali, quia in tantum disponit ad auxilium prædeterminans in quantum est actus supernaturalis huius vel illius speciei; sed implicat quod talis actus secundum suam realitatem villo modo præcedat, aut prior sit prioritate aliqua reali respectu gratiæ efficaciæ, & prædeterminantis, quæ per vos est vera causa efficiens, quæ producit & efficit realiter talem actum bonum; ergo falsum est illud fundamentum, quo innititur tota sententia aduersariorum ac proinde falsa erit omnino sententia ipsa.

350 Maior est evidens, minor in qua est tota difficultas sic demonstratur, quia illud, quod est prius, & præcedit aliqua prioritate reali, id quod est posterius secundum suam veram, & propriam entitatem est certissimum in illo priori habere illam entitatem secundum quam præcedit id quod est posterius; sed non potest habere effectus veram entitatem in priori ante suam causam; ergo.

351 Minor sic probatur, quia si talis entitas præcederet in illo priori effectus haberet suam entitatem à se, & non à causa; sed hoc est falsum, cum entitatem, quam habet effectus fecerit causa efficiens: ergo effectus non præcedit cum propria entitate in aliquo priori ante suam causam. Maior est certissima, quia effectus ille in illo priori est ante causam; ergo in illo priori non habet esse à causa: ergo effectus habet entitatem in illo priori sine influxu causæ: ergo nunquam habebit per influxum causæ, quia si ad aliquid esset necessarius talis influxus, maxime ad dandum esse effectui; quod non habet effectus; sed in illo priori ante causam effectus habet esse; ergo influxus causæ non est necessarius ut tribuat esse effectui.

352 Dices duas res simul esse posse vnam priorem altera in vno genere, & posteriorem eadem in diverso, unde effectus, qui in uno genere est prior, in altero genere est posterior & in eo genere in quo est posterior accipit esse à causa, & in genere in quo est prior disponit ad entitatem causæ; sed contra manifeste, quia causa efficiens v. g. est prior in genere causæ efficientis suo effectui; ergo minime est posterior.

353 Probatur consequentia, quia quod est prior simpliciter in vno genere causæ scilicet efficientis non potest esse posterius secundum suam entitatem effectui, quem causat: sed causa efficiens est prior in genere causæ efficientis secundum suam entitatem effectui: ergo secundum suam entitatem non potest esse posterius in genere causæ dispositiue, vel materialiæ.

354 Maior demonstratur exemplo, nam si forma rationalis, vel forma equina produceret materiam primam per creationem quoad entitatem materiæ primæ non posset iterum ipsa anima equi educi ex potentia materiæ primæ, & ratio manifesta est, quia id quod creat aliud, & producit de novo, præsupponitur cum sua entitate ad id quod creat & ad entitatem effectus creati, & effectus creatus habet esse post causam creatorem: sed illud quod habet esse post aliud non potest dare esse illi à quo habet esse; ergo si forma equi crearet materiam primam non posset iterum secundum suum esse educi ex materia prima, quia iam daret esse illi, à quo ipsa materia acciperet esse per creationem, quod est impossibile etiam si sit in diverso genere causæ; sed effectus causæ efficientis, scilicet actus bonus & meritorius accipit esse à physica prædeterminatione: ergo iterum non potest actus bonus dispositiue dare esse in genere causæ materialiæ, alias materia prima, quæ crearetur à forma equi in genere causæ efficientis posset in genere causæ materialiæ tribuere esse formæ equinæ, quod est falsissimum, etiam si sit in diverso genere causæ; ergo similiter, etiam si sit in diverso genere causæ non poterit actus bonus dare esse dispositiue physica prædeterminationi à qua accipit esse in genere causæ efficientis.

Secundo probatur eadem maior, quia id quod præsupponitur, præsupponitur ut existens, & consequenter præsupponuntur omnes causæ à quibus pendet in existendo, quæ enim ratione effectus præsupponitur existens nisi causæ talis existentia præsupponatur? si enim non præsupponuntur existentes causæ quomodo intelliguntur causasse aut ab illis effectum fluxisse? at inter causas efficientis causæ non præsupponitur effectus à tali causa procedens, alioquin ut eius causa esset prior in genere causæ efficientis ipso effectui, ita ipsemet effectus deberet præsupponi, quod nequit intelligi; ergo effectus causæ non præsupponitur in serie causarum ipsius causæ, quia talis effectus præsupponeretur existens à causa efficienti; hæc autem est ipsamet res, ad cuius productionem ipse supponitur, exempli gratia si albedo esset causa entitatis parietis, paries antequam materialiter causet albedinem actu intelligitur existens extra omnes suas causas, quarum una est albedo; ergo præsupponitur albedo: ergo præsupponuntur omnes causæ albedinis extra quas intelligitur albedo; sed una ex his causis est paries ipse: ergo paries supponitur ante albedinem, ergo paries supponitur ante se ipsum, quod repugnat.

Confirmatur v. g. si calor est causa productiva formæ ignis, & hæc est subiectum caloris, non potest calor intelligi produciens formam ignis, nisi ipse intelligatur productus esse, quia debet intelligi ut existens; sed non intelligitur tunc in illo priori quo præsupponitur nisi ut existens in subiecto, quia est accidens, utque tale concipitur. Rogo antequam intelligatur agere, cui subiecto intelligatur inherere non formæ quam producit, quia cum hæc nondum intelligatur producta, non potest intelligi ut afficta calore: ergo implicat intelligere vnam rem priorem alia in vno genere causæ, & eam non intelligere ut simpliciter priorem, nulloque pacto posteriorem suo effectui.

Deinde calor ille simpliciter est natura prior actione qua ignem producit; ergo simpliciter est prior ipso igne: antecedens patet, quia actio à calore dependet, & calor non pendet ab ea actione, neque per eam; ergo calor simpliciter est prior illa actione. Hæc consequentia patet ex terminis, & ex iam supradictis, primam consequentiam proba, quia ignis non est prior illa actione sed simul re natura absoluta & ratione; ergo quidquid est præsuppositum illi actioni, præsupponitur illius termino.

Vergetur, quia causa prius saltem ratione, aut natura ponitur ad causalitatem per quam causat: sed si mutuo se præcedunt causaturque non potest ita poni: ergo. Maior probatur, quia entitas creata prius intelligitur habere suum esse

esse in se, quam illud alteri communicare, & prius intelligitur proxime potens, quam actu causans, quia potentia proxima est ratio ob quam causat actus, quod adeo verum est, ut inde sit ortum commune ad agendum actiones suppositorum, quia supposititas est ultima natura perfectio, quae donec naturae adueniat non intelligitur natura operans, quia prius res in se perficitur quam ab ea aliquid fluat; denominationes autem tribuuntur ultimae formae, quae ad eas requiruntur, ea de causa actiones tribuuntur suppositis, quia sunt ultimae formae complentes naturas requisitas ad operandum. Minor probatur, quia si mutuo causantur: ergo causa verbi gratia, A, non est prior causalitate per quam causatur à causa B, quia effectus non est prior causalitate quia fit: ergo neque est prior causalitate sua, quia haec non est prior quam causa B, sed causa A, non est absolute posterior quam B, in hac sententia: ergo neque causalitas causae A; est absolute posterior quam ipsa causa A.

352 Secundo principaliter sic probatur, quia physica praedeterminatio infunditur homini, quia est contritus, verbi gratia, vel quia toto corde per dilectionem super omnia in Deum conuertitur, & tali modo disponitur ad physicam praedeterminationem: ergo talis contritio, vel dilectio non potest esse ab ipsa physica praedeterminatione, tanquam à principio efficiente proxime: antecedens est ipsa sententia aduersariorum; hi autem auctores cum quibus pugnamus asserunt contritionem, & dilectionem super omnia esse ultimam dispositionem ad physicam praedeterminationem: ergo in illo genere causae non potest haec propositio causalis negari, homini infunditur physica praedeterminatio, quia est contritus.

360 Consequentia vero probatur primo, quia si contritio, verbi gratia, eliceretur à physica praedeterminatione, sequeretur manifeste hanc causalem esse veram, homini infunditur physica praedeterminatio, ut conteratur, hoc autem repugnat priori propositioni causali: ergo admitti non potest. Sequela probatur, quia si actus elicitur à physica praedeterminatione, physica praedeterminatio est quae dat vires proximas, & efficaces voluntati ad eliciendum talem actum: ergo infunditur physica praedeterminatio voluntati, ut per illam tales actus elicere valeat, sicut datur animae beatae lumen gloriae, ut videre Deum possit, vel sicut datur homini auditus ut audiat, & potentia motiua ut moueatur.

361 Ex quibus exemplis facile probatur minor; nam lumen gloriae, eo ipso quod datur animae ut videre possit non potest illi infundi, quia videt, idemque est de auditu; nam quia datur homini, ut audire possit non potest ei dari, quia audit, & in vniuersum nulla potestas fit in subiecto eo quod eliciat actum eius solum, quia datur ut possit subiectum cum actum elicere: ergo si physica praedeterminatio datur ut homo eliciat actum charitatis, fieri non potest ut homini infundatur talis physica praedeterminatio, quia eius actum elicit. Idem ergo optime declarat exemplum de habitu gratiae, si daretur homini ut principium quo possit conuerteri, seu ut conuertatur, vel è contratio si habitus datur homini ut eliciat actum per quem conuertitur, & nihilominus per conuersionem disponitur ad habitum.

362 Et confirmatur haec Doctrina ex modo argumentandi Sactorum Hieronymi ad Ephesios primo, & Augustini libro primo, de praedestinatione Sanctorum, cap. 17. nam ex eo quod Apostolus in dicto loco ad Ephesios 1. ait: elegit nos in ipso ante

mundi constitutionem, ut essemus sancti, inferunt non elegisse nos Deum quia eramus sancti, nimirum, quia illae duae causales non possunt simul in eundem actum conuenire, & eodem modo Concilium Araucanum, Canone 25. ex eo quod Paulus de se dicit, primo Corinthiorum 7. tanquam misericordiam consequutus à Domino ut sim fidelis, ponderat, & colligit non esse misericordiam consequutum, quia fidelis erat sentiens illas duas causales repugnare eidem actioni, seu respectu eiusdem effectus. Sic ergo in praesenti, si homini physica praedeterminatio infunditur ut conteratur, non ei infunditur quia contritus est.

Et ratio est manifesta, quia particula, ut, de 363 notat causam finalem, quae in intentione est prior, & in executione posterior, & solet esse effectus in genere causae efficientis illius praedeterminationis, quae per talem finem datur, particula autem, quia, denotat causam priorem in ordine executionis, quae sit aliquomodo medium, seu principium respectu talis effectus, siue per modum principij efficientis, vel physice, vel moraliter, siue impetrando, siue aliquomodo merendo; nullo autem ex his modis fieri potest, ut medium sit effectus finis: si ergo contritio est medium ad obtinendam praedeterminationem physicam, non est finis propter quem physica praedeterminatio infunditur, & consequenter neque physica praedeterminatio est principium, quod ad eliciendam contritionem infunditur.

Tertio sic argumentor principaliter, quia effectus 364 causae efficientis non potest esse realis causa suae causae, neque in genere efficientis, neque in alio genere causae, quae existentiam realem ad causandum in ipsa causa requirat, sed solum in genere causae finalis quae ad causalitatem suam non requirit existentiam in re, sed tantum in apprehensione: at vero actus contritionis, verbi gratia, est talis causa dispositiua physice praedeterminationis, ut ad causandum requirat existentiam realem priorem suo effectui: ergo impossibile est hanc eandem dispositionem esse effectum eiusdem physice praedeterminationis in genere efficientis, seu è conuerso impossibile est physicam praedeterminationem, esse causam efficientem actus disponentis proxime subiectum ad infusionem eiusdem praedeterminationis.

Maiores videtur per se nota ex terminis, quia causa efficiens ideo non potest immediate efficere, quia ut efficiat supponitur actu, & simpliciter existens, agit enim in quantum est in actu: ergo eadem ratione non potest efficere aliquam causam realem sui esse, quae debeat supponi realiter existens. Patet consequentia, tum quia si non potest efficere suum esse, quia supponit illud, multo minus potest efficere esse suae causae, quod in illa ante suum proprium esse supponit. Tum etiam quia alias saltem mediate esset causa realis sui esse; nam efficiendo, verbi gratia, dispositionem necessariam ad suum esse effectiue pararet viam ad sui productionem, quod non minorem repugnantiam inuoluit.

Sicut non minus repugnat aliquem generare 366 patrem aut anum suum, quam immediate generare seipsum: similiter ergo non magis repugnat fore mater inducere seipsam in materiam, quam effectiue disponere, & preparare materiam ad sui receptionem; nam quod in illa causa media mutetur causam saltem efficiens in dispositionem parum refert, cum in causa etiam disponente praerequiratur existentia quae dicitur esse effectiue ab ipsa forma.

Secus vero est in causa finali, quia ut causet non

non supponitur facta, neque existens, & ideo Aristoteles solum inter finem, & efficiens posuit mutuum habitum prioris, & posterioris in illis diversis generibus causarum & ad summum extenditur ad causalitatem materialem & formalem ut infra explicabo, & specialem rationem reddam, non tamen potest habere locum inter actum, qui sit realis dispositio præparans subiectum ad introductionem physice prædeterminantis, & hanc quæ sit vera causa efficiens talis dispositionis, quia talis dispositio supponitur actu disponens, non disponit autem nisi ut realiter existens & producta in subiecto, illudque informans, & ideo non potest in illo fieri à forma, ad quam disponit alias vel fieret à forma, quæ nondum est, vel forma effectus præpararet subiectum ad sui introductionem, & sic vel præpararet illud antequam in illo esset, & consequenter antequam esset, quia accidens non potest esse nisi in subiecto, quod est contra rationem efficientiæ vel postquam in illo existeret quod est contra rationem dispositionis præparantis materiam, nam iam supponeretur forma inducta in materia nondum præparata.

368 Dicunt vero aliqui non necessario supponi existentiam actualem in causa disponente, ut sic, quia causa disponens materialis est, materia autem potest causare antequam intelligatur esse, ut quidam Thomistæ dicunt, quia materia non causat ut est in actu, sed ut est in potentia.

369 Sed contra, quia falsum est assumptum etiam in causa materiali maxime propria, quæ est materia prima, nam etiam illa non potest intelligi causans, nisi intelligatur existens, & producta ab aliqua efficiente causa, nam licet dicatur causare, ut est in potentia ad formam, non tamen potest causare nisi ut est actu secundum actum, quem entitativum vocant.

370 Quidquid vero sit de propria, & pura materiali causa, de dispositione reali est id evidentissimum, nam licet dispositio dicatur reduci ad propriam causam materialem, quatenus præparat subiectum & ex parte illius se tenet, in re tamen ipsa disponit subiectum actuando illud, & dando illi aliquid esse, sicut calor v.g. disponit lignum calefaciendo illud formaliter disponit: ergo actuando in suo genere: ergo non potest intelligi causa sic disponens nisi intelligatur existens, & consequenter producta, seu iam educta de potentia subiecti, quod in præsentia est evidenter, quia dispositio non solum est actus actuans, & informans potentiam, sed etiam est actus secundus, & ultimus, qui maximam actualitatem requirit, est etiam actus vitalis, & liber qui intime includit efficientiam hominis disponentis se ad prædeterminationem, & ita talis dispositio non solum requirit actualem existentiam, & realem productionem, sed etiam supponit principium effectuum sui ipsius iam præexistens, & in actu primo constitutum, unde impossibile est ut sit, vel præintelligatur constitutum per ipsam habitudinem ad quem talis actus disponit: ergo talis dispositio ut sit, & fiat supponit principium effectuum talis actus in quo prædeterminatio non includatur, & à qua actus disponens sufficiens, & actualiter procedat & consequenter prædeterminatio postea indita ratione talis actus illa amplius efficere non potest.

371 Quarto sic argumentor principaliter, quia si due res se possent causare in diverso genere entis: ergo etiam in eodem consequens est absurdum, tum quia in Philosophia est omnino in-

I. P. Tom. II.

auditum, & ab omni Philosopho negatum; tum quia nulla interveniret naturæ prioritas inter causam, & effectum; nam inter causas caloris, exempli gratia numeratur efficiens quæ est ignis, & inter causas ignis numeratur calor illum efficiens: vel ergo nulla esset prioritas, vel idem esset prius se ipso in eodem genere: sequela probatur, quia si materia penderet à forma, v. g. ergo forma vere influit, & quæque vera causa materiam: ergo materia, ut existat, requirit formam existentem, ad quam existentiam sufficit formam simul esse cum materia, licet aliquomodo sit forma posterior quam materia; sicut ergo forma potest vere causare materiam à qua ipsa forma causatur, cur due cause efficientes non se mutuo causabunt: solum enim dicendum est formam, & materiam posse ad invicem causari hoc modo ut materia causet entitativum formam; forma autem non causet entitativum materiam quoad intrinsecam esse substantiale ipsius materiam, sed solum quoad esse informatum, animatum, vel humanatum: unde impossibile est ut forma causet intrinsecam entitativum materiam, & materia intrinsecam entitativum formam, ratione cuius solum potest concedi mutua causalitas iam dicta, alias etiam in genere causa materialis & formalis sequentur incommoda iam relata, quia autem causa efficiens producit entitativum effectus intrinsecam, & substantialem; ideo in hoc casu dicimus filium non posse producere entitativum substantialem sui patris à quo productus est filius quoad propriam entitativum propter inconuenientiam iam supra demonstratam, unde asserendum est in nullo genere causæ, præter causam finalis & efficientis, ut iam dixi posse verificari quod una causa sit causa sui effectus quoad intrinsecam substantiam talis effectus, & quod iterum talis effectus causet intrinsecam substantiam suæ causæ in alio genere causæ ab eo in quo productus est effectus à causa.

Ultimo sic argumentor contra hanc opinionem ex communi illo axioma, quod principium meriti non potest cadere sub idem meritum; cum ergo physica prædeterminatio sit principium contritionis in opposita sententia, non potest eadem physica prædeterminatio dari propter contritionem tanquam propter dispositionem moralem, aut meritum de congruo.

Scio aliquos negare esse meritum de congruo contritionem ad infusionem physice prædeterminationis, quia non præcedit, nisi in genere causæ materialis, meritum vero debet esse in genere causæ efficientis, & quidè commode ad suam doctrinam, sed falsò, quia alioquin infusio physice prædeterminationis, & donorum non esset voluntaria homini, quod est falsum, in tantum enim est voluntaria in quantum disponit se homo voluntarie, & libere ad prædeterminationem, ut ipsi asserunt: ergo contritio propter dispositionem intelligitur libera homini; ergo habet quidquid requiritur ad meritum de congruo in esse dispositionis, alioquin nõ magis exigeretur ad communicationem actualis prædeterminationis actus liber contritionis, quam actus necessarius.

Confirmatur, quia actus contritionis propter hanc rationem secundum Concilium Tridentinum est meritoria de congruo respectu gratiæ habitualis, quia est dispositio supernaturalis meritoria, & libera ad gratiam habitalem, sed etiam talis contritio est dispositio supernaturalis, moralis, & libera respectu physice prædeterminationis: ergo est meritoria de congruo respectu illius.

ooo

Sde

375 Sed iam concedamus dari mutua causalitatem inter habitum gratiae, & actum contritionis, ratione cuius affertunt isti auctores posse etiam dari mutua causalitatem inter praedeterminationem, & actum contritionis ab illa factum: sed re vera licet detur talis mutua causalitas inter gratiam habitualement, & contritionem, nihilominus ostendamus non esse eandem rationem in mutua causalitate inter gratiam habitualement, & amorem Dei, & inter praedeterminationem, & actum, quod sic demonstro.

376 Praedeterminatio ex intrinseco suo conceptu habet repugnantiam, ut componatur cum actu, & eius carentia, quia determinate respicit actum, sine quo non potest existere: sed in hac sententia de mutua causalitate charitatis, & gratia ex intrinseco suo conceptu, & secundum se non habet determinationem ad actum, sed possunt componi cum eius carentia: ergo non est eadem ratio, utriusque consequentia patet, quia argumentum sumitur à principio indifferenti secundum se ad determinationem secundum se. Minor datur ab auctoribus mutuae causalitatis, ad quos non potest argui ad hominem, quia ipsi negant gratiae determinationem in actu primo ad operandum, & eam admittunt in praedeterminatione. Deinde, quia si gratia non habet eam indifferentiam, iam non est fugere difficultates praedeterminationis, sed eas trajicere ad gratiam habitualement, unde si ipse sentit sententiam suorum esse dignam aliqua censura, haec etiam sententia mutuae causalitatis est digna eadem, quod nullus potest recte admittere.

377 Tertio, quia habitus ex natura sua infundi potest sine illa dispositione ut patet in pueris baptizatis, & in adultis iustificatis in Sacramento per attritionem; item potest existere ille habitus tam in pueris, quam in adultis quin operetur; quamvis in actu primo sint in adultis omnia requisita ad operandum: ergo habitus secundum se est independens ab operatione, & ita operatur, ut possit non operari; nam quando operatur in casu, in quo disputo, operatur cum eadem indifferentia, cum qua in adulto iam iusto, in quo multi actus exercentur sine mutua dependentia, & sine determinatione ipsius actus in actu primo, quia iustus omittit libere multos actus charitatis, quos posset libere facere. Maior autem est ipsorum, & probatur, quia praedeterminatio, vel potest componi ex modo suo agendi cum actu, & eius carentia, vel non potest: Si non potest, est maior propositio primi syllogismi; si potest: ergo iam ex natura sua auxilium efficax potest esse inefficax, quia potest carere effectu; item iam illa qualitas esset qualis à nobis constituitur nempe sine efficacia physica ex se.

378 Explico, etiam est mutua causalitas per vos inter formam ignis, & calorem; nec tamen propterea calor producit libere ab igne: ergo non sufficit quavis mutua causalitas; sed requiritur ut actio ita oriatur ab agente ut ex conceptu ipsius possit non oriri: nam ut effectus sit liber opus est ut habeat indifferentiam respectu alicuius principij, sed etiam non habet comparisonem principij passivi, unde actus praedeterminatus non habet libertatem ut praecise recipitur in voluntate: ergo praecise ut praecedit in genere dispositionis passivae non concipimus illum esse liberum: ergo ex hoc conceptu mutuae causalitatis non iuvat libertas magis quam si non esset haec causalitas. Patet consequentia, quia haec praeter influxum actuum non includit, nisi concursus dispositivum materialiter: sed in hoc ut distin-

guatur ab activo nulla cernitur ratio libertatis: ergo haec mutua causalitas non iuvat libertatem: ergo tota libertas sumitur praecise in ordine ad principium actuum: sed principium actuum non operatur libere, sed necessario quia operatur cum praedeterminatione ad unum: ergo hoc genus operandi cum mutua causalitate habet eandem difficultatem, quam praedeterminatio sine causalitate mutua.

379 Confirmatur, quia non est in nostra potestate habere praedeterminationem; quia ut sit in nostra potestate debet esse libera nobis dispositio ad illam: sed dispositio, ut est dispositio non est nobis formaliter libera, quia ut dispositio non habet influxum actuum à nobis sed passivum, item illam debemus habere per influxum praedeterminationis; sed hunc influxum non possumus cohibere ex suppositione praedeterminationis, quia non possumus cum illa componere dissentium: ergo illa dispositio, ut dispositio non est in nostra potestate: ergo praedeterminatio non est in nostra potestate, quod si est: ergo potuimus efficere ne praedeterminaremur. Rogo, illa actio ut libere potuit efficere ne praedeterminaremur à quo principio id habuit actine: Nam ab aliquo id habuit necessario, quia libertas est in ordine ad agens, non potuit autem eam libertatem habere à praedeterminatione, quia haec non intelligitur in illo priori, quia in illo priori intelliguntur causae dispositionis ad praedeterminationem inter quas non est ipsa: ergo illa libertas sumitur ab alio principio activo non praedeterminante: ergo vel dispositio ad praedeterminationem non est nobis libera vel est ab alio principio non praedeterminante, in hac sententia damus dispositionem illam oriri à principio, à quo potuit simpliciter non oriri quod componi potuit cum actu, & eius carentia: ergo non est eadem ratio mutuae causalitatis inter actum & habitum charitatis, ac inter praedeterminationem, & actum, quia actus praedeterminatus non oritur à suo principio cum indifferentia, ut cum illo principio componatur ipsius actus carentia, ut oritur actus ab habitu residui: ergo haec sententia in eadem difficultates in quas praedeterminatio sine causalitate mutua. Ex quibus manifeste concluditur minime enervare solutio horum recentiorum argumenta validissima pro Societate.

SVBSECTIO III.

Aliud argumentum ponitur.

380 Secundo, principaliter sic argumentor, quia si concursus praevius determinans est ad operandum necessarius: ergo sine illo influxu, seu concursu non potest moveri voluntas tanquam potentia proxima & expedita ad opus, sicut non potest calefacere ignis sine concursu Dei, nec manus potest movere calamus nisi à voluntate vel appetitu moveatur; nam intimius, & essentialius dicitur pendere voluntas ab hac motione & determinatione Dei in operatione sua, quam dependeat motio manus à voluntate: ergo quando Deus non dat hanc determinationem, etiam si omnia necessaria ad volendum adsint, adhuc non est in voluntatis potestate possum velle, vel operari. Probatur consequentia, quia neque est in potestate voluntatis velle sine tali determinatione, neque est in potestate eius habere ta-

lem determinationem, vt velit: ergo nequaquam ipsam velle est in potestate eius nisi prius Deus huiusmodi determinationem tribuat, quod solum est in eius potestate, & arbitrio. Vnde ipsi Deo libera esse poterit hominis morio, & determinatione, non autem ipsi homini sicut morio manus libera est voluntati non autem manui.

381 Dices cum Alvarez, libro tertio, de auxiliis, disputat. 2. 3. m. 29. concursum illum seu influxum, physice prædeterminantem non esse necessarium vt homo absolute, & simpliciter possit operari, sed solum requiritur vt actu operetur; vnde ex eo quod homo non recipiat huiusmodi concursum, non inferitur quod non possit operari, sed solum quod non operabitur, nec sequitur quod non sit liber, sed tantum sequitur quod homo non sit simpliciter primum liberum, neque exemplum adductum de manu mota à voluntate est ad propositum; nam manus à voluntate ita mouetur ad actum liberum, quod non se mouet per actum principium liberum sibi intrinsecum, ceterum voluntas creata ita mouetur, & prædeterminatur à Deo prævia motione ad actum liberum, quod in eodem instanti temporis seipsam libere mouet per actum principium sibi intrinsecum.

382 Sed contra, quia hæc responsio neque constare potest in sententia dictorum Auctorum, neque simpliciter satisfacere, primum enim dicti auctores docent influxum hunc esse motionem quamdam voluntati impressam, eique inhaerentem, quæ est veluti complementum vltimum virtutis necessariæ ad agendum: ergo non solum est necessarius hic influxus vt voluntas operetur, sed etiam vt velle, & operari possit, quæ sine illo virtus voluntatis, imo vt ipsi aiunt virtus etiam charitatis habitualiter infusæ est incooperata, & insufficientis ad actum eliciendum: ergo sine illo influxu non solum non ager voluntas, sed nec poterit agere, cum aut talis influxus, qui physica prædeterminatio dicitur sit auxilium efficax.

383 Sequitur euidenter sine auxilio efficaci non posse voluntatem operari actum virtutis supernaturalis, sed auxilium sufficiens: ergo cum auxilio sufficienti non poterit voluntas conuertere; ex quo euidenter sequitur nullum dari auxilium sufficiens quod est contra omnes Doctores & Patres Ecclesiæ qui diuidunt auxilium vt sit in sufficiens, & efficax, quod autem secundum principia huius sententiæ non datur auxilium sufficiens, pater euidenter, quia vt probatum est, sine auxilio efficaci non potest homo conuertere: ergo si auxilium sufficiens non est efficax vt probatum est cum illo, vt dixi non poterit conuertere, sed auxilium cum quo non potest homo conuertere non est sufficiens, quia sufficiens dicitur illud cum quo voluntas sufficienter potest conuertere: ergo nullum datur sufficiens, nisi efficax.

384 Iterum sequitur omnibus illis qui de facto non conuertuntur, & quibus negat Deus auxilium efficax physice prædeterminans negare Deum auxilia sufficientia, quod etiam est maxime periculosum in fide, quia in hac vita nulli negat Deus auxilia sufficientia, vt possit conuertere: alias nulli imputaretur peccatum quod committit quando non obseruat præceptum de dilectione Dei, aut de contritione, siquidem non habet sufficientes vires ad eliciendum actum illum, quo facto adimplet præceptum, tunc enim imputatur ad culpam omissionis actus præcepti quando omittens talem actum ita omittit libere, vt posset facere actum præceptum: sed qui non habet auxilium sufficiens ad actum præceptum non po-

I. P. Tom. II.

test facere illum, neque habet vires sufficientes ad eius effectum: ergo talis omisio non imputabitur ei ad culpam, quia est carentia necessaria, & non libera.

Confirmatur tota hæc ratio principalis, quia aut hic influxus physice prædeterminans est necessarius per modum principij, aut per modum concursus immediati in effectum ipsum; si dicatur primum, vt necessario dicere debent Auctores illius sententiæ, quia non ponunt hunc influxum esse immediate in effectum aut actum, sed in causam, id est in voluntatem, vt eliciat actum, si hoc inquam dicatur, sequitur hanc influxum esse necessarium ad posse velle, & non tantum ad velle; nam cum dicitur influxum esse ad posse, non est intelligendum ipsum posse, esse terminatum, vel finem, ad quem ordinatur auxilium, sed esse quasi effectum formalem, qui confertur per influxum necessarium, quod datur per modum principij, & confert posse agere, quia cum datur vt principium ad agendum cum voluntate constituit integrum principium agendi, & hoc ipsum est dare voluntati vt possit agere: ergo non tantum ad velle, sed etiam ad posse est necessarium hoc auxilium, quia sine illo nondum est constitutum sufficiens principium, nec sufficiens potentia ad agendum: ergo implicat intelligere sufficiens posse & solum esse ad agere tale auxilium: ergo sine tali auxilio non potest operari voluntas, ac proinde nullum aliud dabitur auxilium sufficiens, nisi efficax, quod est contra communem sensum Conciliorum, & Patrum, siquidem in omnibus conceditur, etiam peccantibus auxilium sufficiens ad non peccandum, quibus non conceditur auxilium efficax, alias illi, qui peccant non peccarent, quia nullus peccat excitatus, & adiutus efficaci auxilio.

Confirmatur secundo in ordine supernaturali, quia auxilium sufficiens datur per modum principij cum datur absque actu, vt possit facere illum & consequenter vt in ordine sit sufficiens vere debet aliquomodo includere omne id, quod est necessarium per modum principij, quia non potest dici principium sufficiens illud quod non includit quidquid est necessarium in ratione principij: ergo si hoc auxilium efficax, quod est physice prædeterminans, est necessarium in ratione principij, sine illo, nullum est auxilium sufficiens quoniam totius si aliquid auxilium interdum dicitur sufficiens ad actum, quæ efficere non potest sine alio maiori auxilio, quod sit etiam principium actus, illud tale auxilium non potest vere esse sufficiens proxime, cum per se non sufficiat, sed remote seu per aliud ad hoc ostenditur ergo necessarium esse, vt sit in hominis potestate aliquid facere per prius auxilium, quo posterius, & maius obtineat ad efficiendum alium actum: sic ergo in præfati, si hoc auxilium efficax est necessarium ita per modum principij, vt sine illo non possit voluntas operari, nullum aliud poterit esse sufficiens proxime, & immediate, sed neque esse potest sufficiens mediate, quia per illud nihil potest facere homo, quo obtineat auxilium efficax, vt ipsimet Auctores illius opinionis frequentius dicunt, ponentes hoc auxilium efficax in sola Dei voluntate sine villo respectu ad nostram libertatem, vel eius usum vt antecedentem, vel concomitantem, sed tantum vt subsequentem, in quo sane consequenter loquuntur. Si vero influxus efficax dicatur tantum necessarius per modum concursus, verum quidem est talem influxum, vt actu collatum, & exhibitum esse necessarium ad agendum, vel volendum, & non ad posse, quia talis influxus hoc modo consideratus, non est aliud quam actio vt modo consideratus.

0002

Nihil

387 Nihilominus tamen, ut homo ante exhibitum hunc influxum in actu secundo sit simpliciter potens ad talem actum eliciendum, necessarium est ut habeat alium influxum ita præparatum seu oblatum, ex parte Dei, ut sit in manu & potestate hominis habere illum si voluerit; nam si concursus est necessarius ad volendum, & voluntas neque actu illum habet, neque potestate, quia neque illi offertur, neque ipsa quidquam facere potest, ut illum obtineat, nullo modo dici potest voluntas moraliter, & proxime potens ad volendum; at vero si hic influxus, etiam si dicatur esse per modum concursus datur per physicam præmotionem ad arbitrium Divinæ voluntatis, hic, qui non habet talem motionem, non solum non habet actu concursum, sed neque etiam potens est habere, igitur non solum non agere, sed neque potens est agere.

388 Vergetur tertio, quia quamvis gratis demus aliquid esse necessarium ad actionem, quod non est necessarium ad potentiam, (hoc quidem est verum in concursu actuali non est in actu primo) tamen ad potentiam simpliciter, scilicet proxime expeditam ad agendum cum omnibus prærequisitis, necessarium est ut homo, saltem in actu primo, seu in potestate habeat quiddam in actionem est necessarium, quia alias potentia non erit proxima, & præsertim moralis, sed tantum remota, & insufficientis: ergo si influxus physice prædeterminans est necessarius ad velle, oportet ut saltem sit in potestate hominis habere illum, aliqui nullo modo dici potest homo habere auxilium sufficiens & morale potentiam ad eliciendos hos actus, & consequenter nec voluntati eius poterit imputari, quod illos non eliciat.

389 Præterea hic nullo probabilis colore accommodari potest solutio aduersariorum, quia præcipuum fundamentum contrariæ sententiæ est voluntatem non determinatam ab alio, quia indifferens est insufficientem esse & non posse per se se determinare: ergo sine illa determinatione, voluntas non solum non vult, sed etiam, nec velle poterit. Adde quod hæc determinatio dicitur esse necessaria, ut ultimo compleat virtutem agendi causæ proximæ: ergo sine illa non potest agere.

390 Tandem utcumque sit necessaria, si non habetur nec haberi potest omnis potestas quæ voluntati attribuitur, erit mere physica, & remota, non autem proxima, & moralis, quæ ad usum liberum, & culpam, aut actum virtuosum necessaria est.

391 In illo autem discrimine, quod reddit aduersarius inter manum, & voluntatem committit petitionem manifestam principij, nos enim asserimus ex sententia aduersariorum sequi, nullum dari in voluntate principium liberum, nullamque in ea reperiri libertatem, quia ideo colligimus in manu nullam dari huiusmodi libertatem, quia mouetur, & determinatur ad unum sine aliqua indifferentia à voluntate, sed voluntas mouetur à Deo & determinatur ad unum opus sine aliqua indifferentia illius ad operandum, & non operandum, cum necessario ex suppositione prædeterminationis operetur voluntas id ad quod prædeterminatur: ergo non habet principium liberum à quo in eodem instanti moueatur. Ecce argumentum nostrum.

392 Ad quod responderi Aluarez, manifesta petitione principij dum ait; nam manus à voluntate ita mouetur, quod non se moueat per principium li-

berum sibi intrinsecum, ceterum voluntas creata ita prædeterminatur à Deo, quod in eodem instanti seipsam libere moueat. Ecce Aluarez manifeste coniectus nullam tribuit solutionem, quia pro ratione conclusionis tribuit ipsam conclusionem, ac proinde committit petitionem principij.

Deinde videtur supponere non posse necessitari voluntatem, etiam si sit libera per aliquam entitatem impressam de foris; nam tota ratio quare Aluarez asserit voluntatem non necessitari à physica prædeterminatione, ut necessitatur manus, est quia in voluntate datur principium intrinsecum liberum, in manu vero non; Hoc autem esse falsum patet clarissime; nam in patria licet intrinsece, & essentialiter sit libera, necessitatur media visione beatifica, & lumine gloriæ existentibus in intellectu beatorum, & sine dubio potest Deus per aliquam entitatem, vel modalem, vel realem existentem in voluntate necessitare illam ad unum, stante adhuc integro iudicio rationis de obiecto ex se indifferenti, & non necessario; nam ut ait Augustinus, in *Enchiridione*, capite 98. Deus qui omnipotens est potest mutare voluntatem hominis quando voluerit, & ubi voluerit; sed ad eandem omnipotentiam spectat posse illam mutare quomodo voluerit si in modo nulla apparet implicatio contradictionis: ergo non solum Deus potest mutare voluntatem seruando eius libertatem, sed etiam necessitando illam & liberum usum impediendo. Probat hæc ultima consequentia, quia nulla maior repugnancia in vno, quam in altero modo inuenitur, imo difficilius videtur voluntatem mutare efficaciter salua eius libertate, quam eam necessitando, quæ in priori modo oportet in eadem actione coniungere potestatem non agendi cum infallibilitate agendi, quod videtur difficile; in modo autem posteriori cessat difficultas, quia si motio inducit necessitatem, consequenter habebit infallibilem effectum; aliunde vero ex parte ipsius voluntatis creatæ nulla est specialis repugnancia, quia licet habeat duplicem potestatem agendi scilicet & non agendi, potest per omnipotentiam dei secundum alteram fini operari, & secundum alteram impediri ne suammet operationem possit suspendere, tunc autem operatio erit necessaria, & non libera quoad exercitium, quia libertas in operatione non est sola entitas actus, vel modus intrinsecus eius: sed est denominatio à potestate agendi, & non agendi vtrique ad vtrumque expedita, seu non impedita: ergo tunc actus carebit tali denominatione, & consequenter erit necessarius, neque in eo quod Deus impediatur usum illius potestatis in voluntate creatæ, aliqua repugnancia cogitari, vel inferri potest, quia cum omnis potestas causæ secundæ sit subdita potestati causæ primæ, facile potest per illam impediri, ne suammet potestatem vitetur, & oppositum videtur multum derogare omnipotentia dei, & eius eminentia super omnem potestatem creatam; unde hac ratione potest efficacissime impedire ne voluntas velit negando illi suum concursum, & consequenter necessitando illam ad non volendum, seu ut necessario exerceat potestatem non volendi; ergo etiam potest impedire usum potestatis ad suspendendum actum, & sic illam necessitare ad agendum, & exercendam potentiam agendi.

Deinde

394 Deinde, quia maius dominium habet Deus in voluntatem creatam & magis potens est circa illam, quam unus homo circa corpus alterius hominis: sed unus homo potest necessitate alterum hominem ut actionem aliquam necessario faciat, ut deambulare sursum, ascendere, descendere, quae alias essent actiones liberae infligendo aliquam entitatem homini; ergo à fortiori poterit Deus necessitate voluntatem infligendo entitatem determinantem talem potentiam illi, ut necessario operetur, quae alias libere operatura erat, illa autem entitas deberet esse necessario antecedens vsum liberum voluntatis, illiusque potestati non subiaceret quantum ad vsum, sed potius illam sibi subiceret, & obsequentem faceret, ita ut non posset voluntas illi impressioni resistere, nec se continere quin velisstante tali impressione, seu praeuia motione.

395 Exemplo evidentissimo probatur hoc, nam ideo motio seu impetus impressus uni homini ab alio pollente maioribus viribus necessitat illum ad mouendum, id est, ut moveatur, ita ut in tali motu nulla exerceatur libertas, quia talis impetus non dependet à voluntate hominis moti, sed à solo mouente, & respectu illius merè passive se habeat motus, licet postea supposito illo impetu moveatur & actiue se habeat, talisque impetus, seu motio est praedeterminatio ad motum, ita ut non subiacet moti potestati, seu potius motus subiacet illi, & non possit tali impressioni resistere: ergo similiter eveniret in casu dicto, ubi omnia, quae hic concurrunt concurrerent sine dubio.

396 Sed dum Deus influit in voluntatem physica praedeterminatione, talis physica praedeterminatio, seu influxus antecedit omnem vsum liberum voluntatis, & respectu illius merè passive se habet voluntas, nullumque dominium habet supra illum; nec illi resistere potest, quominus talis voluntas determinetur ac necessario rapiatur ad opus illud ad quod praedeterminatur per talem influxum: ergo necessitat per illum voluntas ad operandum, & supposita illa motione licet in se in actu primo sit libera, minime libere operatur, ut male asserit Alvarez, cum non in potestate hominis sit moti, & praedeterminatio, aut habere illam determinationem, aut abdicere illam postquam habet, aut non operari posita illa.

397 Dices esse in potestate hominis habere hanc determinationem, & ideo ei, ut liberae causae attribui carentiam eius, & actus, qui ex illa sequeretur.

398 Sed in primis Auctores contrariae sententiae non possunt hoc modo respondere: dicunt enim Deum suo arbitrio dare vel negare hanc efficacem motionem quibus vult, & quando vult absque ulla dependentia ab vfu, vel consensu libero humanae voluntatis, ut antecedente vel concomitanti, solumque respicere illum, ut effectum subsequenterem.

399 Deinde non potest quidquam aliud consequenter dici, prosequendo enim exemplum propositum, quid, quæso, faciet ille homo ut adeo determinetur ad eam voluntatem vacandi virtuti? nam si eius potestate positum est habere determinationem illam: ergo erit positum hoc in eius voluntate, nam ut Augustinus alias dixit, nihil magis est in nostra potestate quam quod est in nostra voluntate, praeterea quia oportet hanc potestatem esse moralem,

ut homini imputetur vsum eius, vel non vsum, potestas autem moralis non est in homine nisi media voluntate; quomodo ergo erit in potestate illius hominis habere illam determinationem, adeo ut virtuti vacare velit? aut enim aliquid potest facere voluntas quo obtineat adeo illam determinationem, vel nihil agere potest? si nihil potest facere: ergo non est in potestate eius habere illam determinationem, quia si esset in eius potestate, saltem efficere posset volitionem, vel desiderium habendi illam determinationem, quia non sunt aliter in potestate voluntatis nostrae, nisi quatenus possumus illas velle, & volendo, aut recipere, aut efficere; si autem aliquid potest libere facere voluntas, quo illam determinationem recipiat; interrogo ulterius an ad illud ipsum libere volendum determinationem requirat, necne? si requiritur, vel procedetur in infinitum vel sistendum erit in aliqua determinatione, quae omnino ab extrinseco veniat, & non sit in potestate voluntatis, & in illa procedit totus discursus factus, quia tunc nullo modo intelligi potest, quomodo operatio ab illa determinatione procedens fuerit in potestate libera, & morali voluntatis. Si vero non requiritur illa determinatio ad illud opus primum, quod voluntas libere operari potest evidenter concluditur voluntatem indifferentem & nondum determinatam ab extrinseco agente posse se libere determinare ad aliquid volendum.

Dices non oportere, ut voluntas aliquid efficiat ante hanc determinationem, ut illam recipiat, sed satis esse, ut non efficiat, sed se moveri sinat & non impediat determinationem Dei.

Sed hæc fuga ut recte notat Pater Suarez quæ 404 in operibus gratiae à nonnullis inventa est, hic nullum habere potest locum, nam si hoc consideretur voluntas humana in exemplo supra posito prius natura, quam hoc, vel illud velit, necesse est ut omnino negativè se habeat, quia nihil potest ex se incipere: ergo omnino se finit ad hanc, vel illam partem determinare, neque ex se magis ad unum confert quidquam, quam ad aliam, si vero consideretur, ut iam aliquid agens quo resistat alteri parti, & non se finat ad illam determinari illud ipsum erit ex alia praedeterminatione Dei, de illa ergo priori determinatione redibit argumentum, quod esse non poterit in voluntatis potestate, vel habere illam, vel carere, ac ita tandem eodem revolvimur, nimirum, quod carentia primæ determinationis necessitat ad volendum non sit in potestate nostra, sed in solo Dei arbitrio, & ideo nec libera esse possit, nec nobis imputari.

Tandem declaratur, & confirmatur hæc ratio, nam hæc determinatio dicitur esse à solo Deo; voluntas autem dicitur solum concurrere passive recipiendo illam; Neque enim eam efficere potest iuxta principia contrariae sententiae, quia ante illam voluntas est indeterminata, & ut sic operari non potest; & ideo determinari dicitur ut operetur: ergo ad hanc determinationem solum est voluntas in potestate passive: ergo non est talis determinatio in potestate libera, & morali voluntatis, quia ut supra dixi, potentia passiva non satis est ad liberam potestatem, & est per se evidens, nam quod minus possit determinari ad motum in hanc, vel illam partem non ponit ipsa liberam potestatem.

potestatem aliquam, sed illa esse poterit in motore: illa ergo determinatio per se, & immediate non est in libera potestate voluntatis, neque etiam dici potest esse in potestate eius mediate, id est, media aliqua dispositione quam si adhibeat recipiet illam determinationem, sicut receptio primæ gratiæ habitualis dici potest esse in libera potestate nostra media dispositione libera quæ in nostra est potestate cum Divino auxilio; non potest, inquam, hoc dici, tum propter discursum factum, quia de illamet dispositione inquiremus quomodo determinatio ad illam sit in potestate nostra; tum etiam quia ex eodem discursu impossibile est requiri in causa secunda dispositionem ab illa ad recipiendum primum, & essentialem influxum primæ causæ, cum nihil possit ipsa sine hoc influxu operari. Tum denique, quia ridiculum est ad omnem naturalem concursum primæ causæ, & ad actus omnes volendi etiam circa res minimas, ad ambulandum scilicet, loquendum &c. dispositionem ex parte hominis requirere propter ipsammet cooperationem liberam, quæ non est dispositio ad concursum, sed potius actio elicitæ cum ipso concursu.

403 Relinquitur ergo si determinatio hæc necessaria est illam non posse esse in libera, & morali potestate nostra, sed in sola libera Dei voluntate, ex quo ulterius fit quodcumque illa caremus, etiam operationem illam, quæ à tali determinatione essentialiter pendet, non esse in nostra libera voluntate, quia si deest nobis essentialia principium operationis, & illud habere non possumus, neque operationem ipsam habere possumus quodcumque autem voluntas non vult, aut non impedit, etiam positus alijs requisitis caret ista determinatione, & non est in potestate eius habere illam: ergo non potest illi moraliter tribui quod non velit, aut quod non impedimentum ponat; nunquam ergo carentia actus volendi, & carentia positionis impedimenti est nobis libera, nec moraliter potest nobis attribui, quia semper oritur ex carentia determinationis, quia non est in nostra potestate, & ob eius defectum etiam actus oppositus, & impedimentum ponere non est in nostra potestate.

404 Denique totus hic discursus fundari potest in quadam communi Sanctorum doctrina, qui Pelagio interroganti quomodo finis liberi ad opera supernaturalia præstanda si ad illa est gratia Dei necessaria, & nobis non datur, vel quomodo nobis imputetur horum operum omisso, Respondent, quia in potestate nostra est habere hanc gratiam, quam Deus nemini denegat; supponant ergo Patres non posse nos libere omittere, nisi vel habemus omne id, quod ad operandum necessarium est, vel saltem in nostra potestate sit illud habere; Cum ergo illa determinatio nec nobis detur, nec sit in potestate nostra, ut ostendi, si illa est ad operandum necessaria aperte concluditur omissionem operis nobis non esse liberam, nec posse nobis imputari, quod in fide erroneum esse manifestum est.

405 Deinde sic arguuntur, & hanc veritatem magis confirmo, quia habere auxilium sufficiens est habere quiddam requiritur ad conversionem, sed prædeterminatio requiritur necessario ad conversionem, ita ut sine illa, nec de potentia absoluta possit poni conversio: ergo qui non habet prædeterminationem non habet auxilium sufficiens ad conversionem. Item eos omnes, qui non implent præcepta non potuisse ea implere, sequi-

tur manifeste ex illa sententia quod est maxime erroneum.

Magister Ioannes Vincentius inter Dominicos insignis apud Salmanticenses Theologos dixit ingenue hoc argumentum esse insolubile, teste Ledesma in lib. de auxil. artic. 14. paulo ante conclusionem, & in vltima probatione suæ conclusionis ad finem, & propter hoc argumentum non posse defendi necessitatem physicæ prædeterminationis ad actus liberos, alij tamen tentarunt sæpe illud solvere tum Romæ, dum hæc controversia ageretur, tum in libris, & disputationibus occurrentibus.

Prima solutio est auxilium sufficiens non dare quod sufficit, ut homo convertatur, dare tamen quod sufficit ut possit converti, dat enim posse operari, non vero dat actu operari, quia ad actu operandum necessaria est prædeterminatio. Hæc est solutio apud ipsos communis, recipiturque à Ledesma, & Alvarez, & hoc explicat exemplo albedinis, quæ necessaria est ut Petrus sit albus, non tamen ut Petrus possit esse albus, sic inquit, prædeterminatio necessaria est ut homo convertatur, non vero ut possit converti.

Hanc solutionem impugno primo, quia videtur esse contra doctrinam ipsorum, dum explicant naturam prædeterminationis, dicunt enim sæpe cum auxilio non prædeterminante non posse hominem converti; sic loquitur Banez 1. parte quest. 14. art. 13. in editione Salmantica, anno 1584. pagina 675. nulla, inquit, causa secunda potest operari, nisi sit efficaciter à prima determinata: ecce negat non solum operationem, sed ipsum posse sine prædeterminatione. Item Naharrete tomo. 2. controvers. 5. §. 1. vers. & in his principijs, & alibi sæpe: ergo contra ipsorum sententiam est dicere, quod cum auxilio sufficienti possit homo converti.

Secundo impugno ratione, quia concursus prædeterminans non est ipsa operatio causæ secundæ; ut supponimus, sed aliquid ad ipsam operationem prærequiritum; ergo pertinet ad actum primum, modo pertineat ut virtus, modo ut complementum, modo ut applicatio causæ secundæ, de quo non constat inter ipsos, sed quidquid pertinet ad actum primum pertinet ad ipsum posse, loquendo de posse proximo, & completo: ergo qui non habet prædeterminationem, non habet posse proximum, & completum, imo habet impotentiam respectu consensus, quia habet prædeterminationem ad dissensum, quæ ex se essentialiter impedit consensum, quomodo ergo habet posse consentire?

Tertio, demus prædeterminationem non pertinere ad actum primum sed ad actum secundum, adhuc qui non habet prædeterminationem non habet posse, quia hic homo, qui non consentit, in tantum potest consentire in quantum est in eius potestate ponere consensum, seu actum secundum quem non habet; sed hic homo non habet in sua potestate ponere prædeterminationem, quæ non est actus secundus: ergo non est in sua potestate ponere actum secundum.

Item non habet in sua potestate ponere prædeterminationem à qua pendet essentialiter consensus, & aliunde non potest ponere consensum sine prædeterminatione: ergo absolute non potest ponere illum. Pone Petrum non posse iter agere sine equo Pauli, neque esse in eius potestate quod Paulus det equum, quis dicat Petrum simpliciter posse iter agere, si velit, & per ipsum stare quod non agat iter.

412 In quo obiter apparet exemplum supra positum ex albedine non esse ad rem, nam licet albedo non requiratur ut Petrus possit esse albus, sed solum ut sit albus, requiritur tamen quod Petrus habeat in sua potestate ponere albedinem ad hoc ut Petrus habeat in sua potestate esse album. Ex quo retorquetur exemplum contra ipsos, quia si non esset in potestate Petri ponere albedinem, sine qua non potest de facto esse albus, non esset in potestate Petri fieri album: ergo si non est in potestate Petri ponere praedeterminationem sine qua non potest actu conuertere, non est in potestate Petri conuertere, hoc enim probat exemplum.

413 Quarto implicat in terminis auxilium aliquod sufficere ut possit homo operari, non tamen sufficere ut operetur, si enim sufficit ut possit, ideo erit quia ponit in potestate hominis saltem remote quicquid requiritur ut operetur: ergo sufficit saltem remote ut operetur. Explico contradictionem per terminos summulisticos, haec enim propositiones sunt contradictoriae. Petrus cum hoc auxilio conuertere est possibile, Petrus cum hoc auxilio conuertere non est possibile, utraque autem videtur vera: probo primum, quia per te auxilium sufficiens dat posse conuertere: ergo denominat hominem potentem conuertere: ergo homo ex vi illius auxilij est potens conuertere: ergo illum conuertere est possibile, nam haec omnes, sunt aequipollentes propositiones.

414 Probo deinde hanc ipsam esse falsam, & per consequens secundam esse veram, quia illa prima modalis resolui debet iuxta regulam summulisticam per viam modalem v. g. Petrus cum hoc auxilio conuertere est contingens, & alteram propositionem de in esse hoc modo, haec est in materia contingenti, Petrus cum hoc auxilio conuertetur, haec autem est falsa, quia propositio quae est in materia contingenti, aliquando est vera, aliquando est falsa, ut dicitur in Summulis; haec autem per te nunquam potest esse vera, Petrus cum hoc auxilio conuertetur: ergo non est in materia contingenti; repugnat ergo cum dicis auxilium sufficiens dare quod sufficit, ut possit homo conuertere, non tamen quod sufficit ut conuertatur, omnis enim potentia est in ordine ad actum secundum; si ergo repugnat illi actus secundum, quomodo habet potentiam ad illum, aut si habet potentiam ad actum secundum, quomodo semper infallibiliter est non habiturum actum secundum; Hoc enim spectat illud Aristotelis 9. metaphysicae, text. 8. [manifestum est (inquit) quod non potest verum esse dicere, quod possibile quidem est, hoc enim non tamen erit, alioquin quoniam impossibilia sunt, hoc modo fugiunt nos.]

415 Secundo ergo Respondent auxilium sufficiens dare quidem posse incompletum, seu posse quantum attinet ad virtutem operandi, non tamen dare posse completum quantum attinet ad alia complementa, & requisita, quibus virtus indiget, ut exeat in actum secundum sicut potentia visiva dat homini posse videre, licet sine lumine non possit elicere actum visionis, ita Alvarez disp. 69. & alibi saepe.

416 Hanc solutionem facit e impugno, quia siue praedeterminatio sit virtus, siue sit complementum, siue conditio, adhuc tamen necesse est hominem habere in sua potestate haec omnia complementa & requisita, ut sit in eius potestate conuertere, & ut per ipsum stet non conuertere, quando de facto non conuertitur, si enim deest aliquid requisitum, quid mea refert quod deest oculus, vel quod deest lumen; si tamen utrumque requiritur

ad videndum, sane tam non stabit per me, nec imputabitur mihi non videre, quando deficit lumen, quam si deficeret oculus, quia habere utrumque non est in mea potestate: ergo quandiu non stat per me carere praedeterminatione, non stat per me non conuertere.

417 Ideo tertio tandem respondent homini imputari carentiam praedeterminationis ad conuersionem, quatenus suis peccatis impedit auxilium praedeterminans quod Deus daret ad conuersionem; inde imputatur etiam illi, quod non conuertatur, sicut si homo prouocetur à Deo ad volandum oblatris alis, & concursu, si homo respuat alas ipsi imputabitur: quod non vult, ita Alvarez disp. 28. num. 20.

418 Haec solutio in primis destruit iam commune illud axioma in eorum schola receptum, scilicet auxilium praedeterminans dari ex solo beneplacito Diuinae voluntatis; haec enim est illa vox Dominici Bañez relati supra, non esse rationem reddendam, neque querendam cur his detur praedeterminatio, & illis negetur, hoc enim ex simplici Dei voluntate pendet, ideo enim recurrunt ad altitudinem diuitiarum sapientiae, & scientiae Dei, quia non apparet ratio ex parte nostra, sed iam nescio quomodo apparuit aliqua scilicet, quia hic homo peccatis suis clausit fenestras arbitrii, ideo enim non affulsit ei lux praedeterminationis; non ergo videntur stare in sententia illa, qualem à Dominico Bañez acceperunt.

419 Secundo impugnatur solutio, quia vel homo se disposuit ad praedeterminationem per opera bona priora, vel solum per carentiam peccatorum; si per opera bona, ad haec etiam necessaria fuit praedeterminatio ad quam debuit se disponere per alia opera priora, & sic procederetur in infinitum, vel sistendum est in aliqua praedeterminatione data sine intuitu ad alia opera; si vero se disposuit per meram carentiam liberam peccatorum, ad hanc etiam necesse habuit, vel habere praedeterminationem positivam, si iuxta sententiam probabilem non possit dari pura omisso libera, vel saltem necesse habuit carere praedeterminatione, quia moueretur ad ea peccata pro materiali; si enim praedeterminaretur ad ea opera pro materia peccaret infallibiliter, & impediret praedeterminationem ad conuersionem. Reddit autem idem argumentum de praedeterminatione ad opus malum pro materiali, quomodo potuerit homo eam impedire, an per alia etiam opera praecedentia.

420 Tertio impugnatur, quia non est infallibilis connexio inter negationem peccati praecedentis, & inter praedeterminationem ad bene operandum, nam licet facienti quod in se est Deus conferat lucem, & auxilium ad perseverandum, non tamen semper conferat auxilium efficax, sed sufficiens; ergo neque hoc modo fuit in potestate hominis habere auxilium praedeterminans ad perseverandum. Item ponamus hominem, qui nunquam adhuc peccauit, quid faciet hic homo, ut praedeterminetur ad obediendum Deo per accipientem actum charitatis? certe non demeruerat praedeterminationem ad obediendum praecepto Diuino per priora peccata, nulla enim prius praecesserant, certe Angeli omnes non demeruerant praedeterminationem secundi instantis per aliquod peccatum prioris instantis; nam in primo instanti omnes dilexerunt Deum super omnia; quomodo ergo caruerunt sua culpa auxilio praedeterminante, ut ipsis imputetur haec carentia.

Dicunt

421 Dicunt aliqui præcedere posse ex parte hominis, vel Angeli aliquam non resistantiam, qua se aliquomodo disponat ad prædeterminationem.

422 Sed contra & interrogo quid sit hæc non resistantia: si est actus positivus, redeunt argumenta supra facta, quia ad hunc etiam actum prærequiritur prædeterminatio; si est negatio alicuius actus reflexi, quo dicat homo nolo converti, redeunt etiam argumenta facta, quia multi non habent actum reflexum, & tamen non datur illis prædeterminatio.

423 Item ad omittendum hunc actum reflexum, necesse est non prædeterminari ad ipsum; ad carentium autem hac prædeterminatione rursus prærequiritur alia non resistantia, & sic in infinitum, vel venire debes ad aliquam prædeterminationem, vel carentiam prædeterminationis, quæ nullo modo fuerit in hominis potestate.

424 Denique contra has omnes solutiones hoc modo argui potest, quod si tota carentia auxilij efficacis imputatur homini, quatenus per priora peccata vel omissionis, vel commissionis, indisposuit se ad prædeterminationem: ergo tunc solum formaliter peccavit homo, quando apposuit illud impedimentum auxilij efficaci, non postea quando elicit actum odij, verbi gratia, sicut qui proicit brevium in mare, tunc peccat formaliter quando ponit impedimentum precibus cæcinitis, & licet on illo cæcina imputetur etiam ei, quia dedit causam, sed tamen eras non addit novam malitiam formalem, sed solum denominationem ex causa præcedenti iuxta communem, & veram Theologorum sententiam, quia posita illa causa iam non potest impedire effectum; si ergo qui resistit, seu impedit prædeterminationem per aliquam omissionem antecedentem, tunc peccavit formaliter quando apposuit illud impedimentum; postea vero, quando ex defectu prædeterminationis omittit Sacrum verbi gratia, non peccavit, nisi denominatione quia posito illo impedimento præcedenti iam, non potest vitare effectum.

425 Propter hæc alii ex adversariis iam tandem dixerunt auxilium physice prædeterminans posse obtineri ab homine per actum ipsum ad quem datur prædeterminatio, ita ut detur mutua prioritas inter prædeterminationem, & actum, sicut aliqui dicunt dari inter habitum charitatis, & actum contritionis: sed hæc solutio iam satis reiecta manet, ac funditus labefacta.

SVBSECTIO XIV.

Aliud argumentum ponitur.

426 Probatur sic, quia licet omnis amor charitatis Dei sit supernaturalis, & maximæ perfectionis, omnemque actum meritum in excellentia superet, nihilominus, quia procedit ab homine physice prædeterminato ad illum per lumen gloriæ & per visionem Beatificam, sine eo quod situm sit in sua potestate non facere illum, nec possit suspendere talem actum minime est meritorius: sed per vos omnis actus charitatis, fidei, spei, & aliarum virtutum, quæ in via sunt, fluuntque ab homine physice prædeterminato ad unum sine eo quod possit talis homo

resistere tali prædeterminationi, aut non facere id ad quod prædeterminatur non est meritorius: ergo nullum datur opus virtutis meritum vitæ æternæ in via secundum vestram opinionem, quia non est maior ratio in his operibus quam in amore Charitatis Beatifico, ut sit meritorius vitæ æternæ, ut patet ex paritate rationis inter hunc actum & illum, inter hanc prædeterminationem, & illam.

Dices cum Albelda tom. 1. prima partis, disp. 427 § 7. sect. 3. art. 8. dari duplicem prædeterminationem, prima est quam vocat naturalem seu per modum naturæ, & hanc ait tollere vsum voluntatis. Secundus modus prædeterminationis est, ut denotet promotionem intrinsecè inherentem voluntati habentem intrinsecam virtutem realem ad inclinandum illam, ut infallibiliter Deo vocanti consentiat, & hic modus non tollit libertatem, & comparitur cum vsum meritorio, & primus modus potest dici convenire prædeterminationi Beatorum, ac proinde non esse meritorium actum amoris elicitum à tali physica prædeterminatione. Secundus autem modus poterit accommodari physice prædeterminationi, qua prædeterminatur homo eliciens actus virtutum in via, ac proinde esse liberos, & meritorios.

Sed contra primo, & interrogo quid significet illa vox prædeterminatio naturalis, vel per modum naturæ, quia hæc vox naturalis hic, vel sumitur prout opponitur supernaturali, & in hoc sensu est falsa solutio adversariorum, quia auxilium efficax est ad eliciendum actum charitatis supernaturalem, & physica prædeterminatio voluntatis ad talem actum, & nihilominus est supernaturalis; ergo vox illa naturalis non sumitur eo sensu, quo naturale opponitur supernaturali. Vel sumitur naturale prout opponitur præternaturali, & in hoc sensu etiam secundus modus prædeterminationis dicitur naturalis, quia non est præternaturalis; unde in hoc sensu non potest dici naturalis prædeterminatio illa principia, siquidem per illam particulam intendunt adversarii discriminare primum modum prædeterminationis à secundo, aliis eadem esset ratio convenientiæ & differentiæ respectu eiusdem quod est impossibile, vel sumitur naturale prout opponitur libero, ac per consequens conuertitur cum necessario, ita ut idem sit naturalis prædeterminatio, ac prædeterminatio necessario inducens actum, sine eo quod possit homo non operari, supposita physica prædeterminatione, & in hoc solo sensu videntur loqui adversarii, sed sine dubio, si in hoc sensu loquuntur committunt evidentissimam petitionem principij, quia nos asserimus per physicam prædeterminationem, secundum ordinem necessarii actionem prædeterminatam ad quam dirigitur talis prædeterminatio, quod ex omnibus argumentis supra positis patet. Ex quo colligimus talem prædeterminationem esse necessariam, & non liberam his, ac proinde dicimus non distinguere à prima, quia sicut posita prima necessaria sequitur actus, ita posita secunda.

Respondent adversarii dicentes, primam prædeterminationem esse necessariam, & non secundam, quia prima est naturalis, & per modum naturæ. Secunda autem non. Dum autem interrogamus quid sit naturale, Respondent esse necessarium; unde idem est ac si responderent, ideo esse necessariam prædeterminationem, quia necessaria est, sicut si ego interrogarem, quare gladius

est ferreus, & responderes, quia est gladius, & ensis, & sic est idem per idem respondere, & reddere pro ratione tuae conclusionis tuam ipsam conclusionem, quod nihil est aliud, quam petere manifeste principium.

430 Amplius virgo, ideo prima tollit libertatem, quia est naturalis & per modum naturae, & ideo est talis, quia secum rapit voluntatem, ita ut non possit ei resistere voluntas ratione cuius operatio sequitur à tali praedeterminatione, sed secunda etiam rapit voluntatem ita ut ei non possit resistere voluntas, ac per consequens sequitur necessario operatio ab ea; ergo est naturalis, & per modum naturae, ac proinde sine dubio destruit libertatem.

431 Minorem sic proba Aduersariorum verbis, & primo verbis Bañez 1. par. q. 14. art. 13. dub. ultimo, versus autem explicamus, ubi de causa prima sic ait: quia ita determinat omnes causas secundas ad suos effectus producendos, quod nulla causa secunda potest exire, & discedere ab eius determinatione, & quest. 23. art. 5. ad septim. sic dicit. Itaque suauiter quidem sed efficaciter Deus mouet voluntatem, nec effectus Diuinae voluntatis impediri potest à voluntate nostra; nostra enim voluntas non potest praedeterminationi Diuinae resistere, & art. 3. dub. 3. in solutione ad sextum, sic ait: ipsamet concurrentia liberi arbitrij effectus est necessario consequens necessitate dicta ex Diuino auxilio efficaci.

432 Secundo probatur verbis Nauarrete *tom. 2. controuers. 19. §. 10. & controuers. 21. §. 3. non longe à fine*, supposita (inquit) praemotione physica, necesse est quod voluntas operetur actum, ad quem praemouetur, & non potest contingere quod voluntas non operetur talem actum: ecce praedeterminantes Thomistae concedunt, tum voluntatem non posse abjicere praemotionem; tum non posse dissentire Deo physice praedeterminanti &c.

433 Deinde Ledesma multis in locis asserit necessario coniunctam esse operationem causae secundae cum physica praedeterminatione. Alvarez item asserit necessario sequi actum secundum ex positione physice praedeterminationis.

434 Id autem quod asserit Albelda, nempe auxilium illud habere infallibilitatem certum est; sed cum hac infallibilitas, ut supra late demonstrauimus non supponat usum liberi arbitrij, sed potius antecedar illud quia rapit voluntatem, absolute tollit libertatem illius: unde tota hac solutio, potius est elusio vocabulorum, quam vera eualio & sic nullo modo soluit argumentum.

435 Confirmatur, quia si huiusmodi praedeterminatio est necessaria nobis ad amandum Deum amore supernaturali charitatis, non est in nostra voluntate, nisi id tantum velle, quod Deus vult nos velle, quod si hoc ita est, sequitur ulterius, nos necessario simpliciter amare Deum, ac proinde non mereri vitam aeternam cum tali amore.

436 Haec vltima consequentia certissima est, quia necessarijs nec meremur, nec demeremur. Secunda autem illatio patet, quia quando aliquid determinatum operatur voluntas, ita necessario dependenter ab aliena voluntate, non libere, sed necessario, & sine libertate operatur, ut patet in amore supra posito Patriae qui non procedit libere, quia voluntas determinata operatur illum, ita dependenter à voluntate Diuina infundente lumē gloriae, & visionem beatificam, ut non possit non operari illum, sed voluntas supposita physica praedeterminatione ita operatur determinate illum amorē charitatis, ut non possit non operari il-

I. P. Tom. II.

lum, propter dependentiam necessariam nostrae voluntatis à voluntate diuina praedeterminante voluntatem nostram: ergo operatur illum amorē necessario absolute.

Vltima sequela est manifesta, quia tota moralitas meriti ita fundatur in indifferentia opposita necessitati, ut cum necessitate, & sine indifferentia non possit reperiri moralitas meriti in actibus humanis, ideo enim nutritione, & augmentatione non meremur, quia nutritio & augmentatio sunt actiones necessariae; item nec visione, & amore beatificis possumus mereri, quia necessitatem habent, & non gaudent libertate: ergo.

Prima sequela est clara, quia nos non praedeterminamur, nisi ex voluntate Diuina, & solum ex illa; item post praedeterminationem non possumus operari, nisi id, ad quod praedeterminamur ex sola voluntate Diuina: ergo de primo ad vltimum si praedeterminamur ad amorē Dei, non possumus, neque est in nostra potestate, nisi id tantum velle quod Deus vult nos velle necessario, hoc est amorē Dei producere.

Aliud incommodum maximum sequitur ex sententia praedeterminantium, videlicet hominem peccare etiam damnabiliter in eo quod vitare non potest, quae sententia à Pio quinto, & Gregorio decimo tertio damnata est. Hoc sequi probatur, quia si virgente pracepto Diuino ad sui obseruationem, illud non seruet, vel impellente tentatione consentiat in malum peccat damnabiliter, ut optime docet Pater Lessius, & tamē si tunc gratiam illam ex se efficacem, quae illum determinat ad obseruandum praceptum, & ad resistendum tentationi non habeat, non potest vitare, quin praceptum violet, & tentationi succumbat.

Confirmatur primo, quia impossibile est ut seruet praceptum, vel ut resistat tentationi sine auxilio determinante, cum vtrumque sit opus bonum, quare cum auxilium tale non habeat, nec in potestate eius sit tunc habere, vitare non potest quin à tentatione vincatur, & praceptum frangat.

Secundo confirmatur, quia nisi Deus determinet me ad praceptum seruandum, & ad tentationi resistendum, infallibiliter deficiam, & peccabo, adeo ut ex eo solo, quod Deus scit se non decreuisse voluntatem meam ad haec determinare certo praesciat me tali tempore, & momento, tali peccato peccaturum, ut ipsi docent, quod sane iuxta illos certo scire ego absente illa determinatione in hoc euentu deprehensus ita sim ad peccatum determinatus, ut illud vitare nequeam, si enim vitare possent, iam non certo ex sola denegatione auxilij determinantis sciri posset me in hac peristati rerum tali momento peccaturum.

Addo omnes actus posituios, quibus tentatio non consentitur, & pracepta negativa violantur, iam ab aeterno fuisse praedeterminatos, ut fierent cum omnibus suis circumstantijs, & ne forte aliquo casu omitterentur, fuisse etiam praedeterminatos impulsus, seu motiones physice praedeterminantes ad illos, ut ipsi tradunt, quomodo igitur vitari possunt? quod si illi positui actus vitari non possunt etiam peccatum, & malitia moralis necessario in iis resultans, dum sunt ab homine rationis compote vitari nequit, uti igitur homo in his non peccabit, vel peccabit in eo quod vitare nequiuit, unde ulterius colligitur iniquam & immeritam fore hominum damnationem, & Deum crudelem, qui hominem aeternis addicat supplicijs ob ea quae vitare non potuit.

Deinde sequitur Deum deferere hominem ini-

PPP sum,

Actum, antequam deferatur, deferit enim qui in tentatione, & pugna hominem relinquit, auxilium necessarium non suppeditans, nam cum physica prædeterminatio sit necessaria ad non peccandum, & ea sola dependeat ex voluntate Dei, si Deus non tribuit illam signum evidens est hominem deferere Deum, ut peccet, qui antequam peccaret iustus erat.

SVBSECTIO XV.

Alio argumento nostra conclusio probatur.

444 **S**upponimus Deum non esse proprie causam nostri peccati, quod late demonstravimus anno superiori materia de peccatis ex mille Scripturæ locis, & Patrum testimoniis, ultimo denique ex definitione Tridentini, *sess. 6. can. 6. ibi*: [Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera, ut bona Deum operari, non permitti solum, sed etiam proprie, & per se, adeo ut sit proprium opus eius, non minus proditio Iudæ, quam vocatio Pauli anathema sit.] Quibus accesserunt rationes theologice, & naturales, quibus hoc manifeste probatur.

445 **H**oc supposito impugno prævium concursum Dei prædeterminantem efficacissime, etiam ex hoc capite, quia si nostra voluntas non potest aliquid operari nisi prædeterminata à Deo: ergo quoties peccat, non peccat, nisi prædeterminata à Deo ad illum actum eliciendum, concedunt consequentiam aduersarij, licet aliqui eorum Sectatores in hoc puncto ab illis discedant, malunt enim minus consequenter loqui, concedentes prædeterminationes ad actus bonos, & negantes ad actus malos, quam concedere in utrisque; & merito, vident enim egrè posse hoc explicari, quin sequatur Deum prædeterminantem ad actum odij esse causam peccati, & peccatum esse proprium Dei opus, neque esse in potestate hominis vias suas malas facere, ac proinde non sit minus proprium opus Dei proditio Iudæ, quam vocatio Pauli, quæ omnia non solum sunt contra Tridentinum, sed contra manifestissimum lumen nostræ rationis. Quare quidem Blasius Verden. & ipse Dominicus in relectione de efficacia Divini auxilij parte 1. fol. 54. *conclus. 13.* habet hæc verba: [Ad opera moraliter mala Deus non prædeterminat nostram voluntatem, & oppositum, asserere impium est, & blasphemum.] Et postea fol. 55. *conclus. ultima*, explicat se etiam loqui de peccato pro materiali, his verbis: [Nec prædeterminat nos Deus ad actum peccati, etiam si consideres substantiam actus pure materialiter, nam est mouere saltem indirecte, & per accidens ad peccandum, quod Deo repugnat.] Hæc ille, sed tamen fere alij omnes communiter concedunt hominem non posse elicere actum odij liberi, nisi ex prædeterminatione Dei, contra quos procedit hoc argumentum.

446 **C**ommanis solutio huic difficultati hæc est, in peccato distingui debere materiale, & formale, ad materiale pertinet entitas physica ipsius actus; formale vero est malitia, seu deviatio à regula rationis & à lege, quæ est in actu malo; Deus itaque prædeterminat ad materiale, causat materiale, vult materiale, non prædeterminat ad formale, non causat, non vult: Aduerte tamen nomine materialis, non intelligi ab his auctoribus actum nostrum secundum aliquam rationem communem volitionis ut sic, sed decretum natam, & indiuiduam ad esse

huius volitionis, alioquin non prædeterminatur voluntas ad talem actum, & per consequens ipsa sola voluntas se determinaret ad talem actum, in quantum talem, quod esset contra principia eorum auctorum, qui acriter negant posse prodire à principio indifferenti aliquid determinatum, sed debere ipsum principium æque determinatum ad effectus præsupponi.

Dicent itaque Deum prædeterminare ad actum odij, & Deum determinate velle quod fiat actus odij, non tamen velle quod sit malus ille actus; imo sub nomine materialis non solum intelligitur actus ille, propterea hic actus odij, sed etiam propterea est actus liber, & prædeterminat Deus ad actum liberum odij, dicunt enim Deum esse causam, quod homo eliciat hunc actum cum omnibus suis circumstantiis, ita Albelda *diff. 24. n. 21*. His verbis: [Ad quantum negamus ex nostra sententia sequi quod Deus sit author peccati, nam licet sit prima radix, & causa, quod homo hic, & nunc cum tali aduerteria rationis, habeat volitionem circa hoc obiectum contrarium rationi, in quantum volitio est actio, non tamen est causa, quod homo deicienter velit illud obiectum; sed eiusmodi deficientia in creatam dumtaxat voluntatem referenda est, concedunt ergo Deum prædeterminare ad hunc actum, ut liber est, hoc enim est fieri cum aduerteria rationis, & merito, quia Deus vult, & causat quod nunc homo aduerterat ad præceptum, & ad malitiam obiecti, & Deus vult hic, & nunc, quod homo velit hoc obiectum: ergo Deus vult, quod homo velit nunc hoc obiectum, quia velle nunc libere non est aliud, quam velle obiectum, & aduertere ad præceptum, vel ad malitiam, seu velle cum aduerteria: ergo si Deus vult aduerterentiam, & volitionem, vult etiam Deus quod homo velit libere, sed tamen dicunt non vult Deus quod volitio obiecti sit mala, & peccaminosa, ideo non prædeterminat, non causat peccatum formaliter loquendo.

Hæc solutio ex ipsis terminis, quibus proponitur, 448 impugnari potest, Repugnat enim Deum velle quod actus odij fiat hic, & nunc libere à Petro, & prædeterminare ad hoc, & tamen nolle quod ille actus sit malus, vel quod Petrus peccet in eo actu; Deus enim malitiam esse aliquid consequentum ad entitatem positivam illius actus ut liber est, quod tamen falsum existimant aduersarij, quid enim est, inquit, illum actum esse malum, nisi esse actum liberum elicitum repugnante ratione, adhuc tamen, prædeterminat ad illum actum liberum odij, & qui vult illum, vult etiam fieri peccatum, & causat illud.

Nec enim homo alio modo causat malitiam for- 449 malem odij, nisi ponendo entitatem positivam, & actum liberum determinate quoad materiale, imo ipse homo non vult formalem malitiam, sed potius vult poni fornicationem, & furtum sine malitia formali, sed tamen quia posito materiali sequitur necessario malitia; inde est quod homini volenti materiale imputetur etiam malitia odij, vel furti, & homo dicatur auctor malitiae, neque malitia potest non materialiter, sed formaliter causari, nisi ponendo materiale, ad quod necessario malitia consequitur; cum ergo Deus causet, & velit totum materiale, & totum actum liberum furti determinate volendo, & prædeterminando voluntatem ad hanc entitatem actus furti hic, & nunc, merito dicetur author malitiae, quæ ad illum actum illud commune axioma, qui est causa causæ, est causa causati, quando scilicet causa volita talis est, ut ad eam necessario consequatur effectus, tunc enim qui

vult causam, vult etiam effectum ad eam necessario consequutum, nec potest esse causa vnius quin sit etiam causa alterius.

450 Confirmatur, quia vnus homo dicitur causa peccati alterius hominis, eo quod impellat illum ad materiale, scilicet ad actum furti libere faciendum, non enim suadet illi formalitatem malitiæ, quod potius acceptionem rei alienæ; imo velle, si fieri posset, vt fieret sine malitia: sed quia malitia consequitur necessario ad eum actum, ad quem mouet, ideo dicitur proprie mouere, & impellere ad peccatum: ergo similiter Deus prædeterminat si physice, & præmouet ad eum actum liberum, dicitur mouere ad malitiam, quæ necessario consequitur.

451 Secundo impugnatur solutio, quia Deus non solum prohibet formale peccati, sed eius materiale; imo non potest prohibere formale, nisi prohibendo materiale, prohibet ne Deus libere elicitum actum perituri, & furti? equidem prohibet dum ait, ne furaberis, quia si liceret mihi libere materiale, non imputaretur malitia, quæ necessario consequitur ad illum materiale; quomodo ergo stabit deum ex vno capite prohibere mihi hoc materiale dissuadere deterrere, & ex alio capite prædeterminare me & impellere ad illud, velle illud, desiderare, procurare? sicut si tu suaderes Petro, & moueres illum ad occidendum Paulum, vel ad actum luxuriæ, & simul ab eo exire peteres ne peccaret in illa occasione, vel in illa copula ridicula sane esse hæc suasio, & petitio.

452 Videtur item posse peccatorem iuste conqueri aduersus Deum ipsum punientem, & dicere tu Domine, ex proprio motu me alioquin non peccatum impulisti, & antecederet prædeterminationasti ad occidendum inimicum, quem ego non potui occidere sine peccato, quid ergo debui tunc facere? non enim potui non recipere prædeterminationem, nec illa posita potui non occidere inimicum, nec occidendo potui impedire malitiam culpæ, & formalitatem illius, quid ergo facerem, vt non essem reprehensibilis? Huc sane spectat regula illa Augustini supra posita quæcunque illa causa est voluntatis, cui resisti non potest sine peccato ei ceditur, si ergo homo non potest prædeterminationi resistere, non peccat cedendo prædeterminationi ad peccatum.

453 Tercio impugnatur, quia hæc connexio inter actum liberum odij Dei, verbi gratia, & inter malitiam formalem tanta est tamque essentialis, & necessaria, vt ratione illius non possit homo sibi, vel alteri desiderare licite actum liberum odij; ergo nec Deus poterit illum desiderare, magis enim debet distare, vt ita dicam voluntas Dei ab hoc affectu, quam voluntas humana. Antecedens vero constat, quia si liceret desiderare, liceret velle efficaciter & procurare, sicut Deus per te procurat illum actum liberum odij esse in homine, & ponit medium efficax ad illum finem, quia potest desiderare, & velle illum, non voluit, & amata malitia formalis.

454 Quarto impugnatur, quia ex doctrina huius solutionis videtur sequi tota causalitas Dei in peccatum, quam re ipsa concedunt hæretici nostri temporis, aduersus quos editus fuit ille canon Tridentini supra posuit. Hæretici enim non intendunt Deum esse auctorem malitiæ formalis proprie, & rigoroso modo, sed potius entitatis materialis determinatæ voluntate ad illam, ad quam necessario consequitur malitia formalis, quod si aliquando eorum verba aliud sonant, ipsinet ex-

I. P. Tom. I.

plicant suam mentem in hoc sensu, & negant milles Deum esse auctorem peccati, ita Caluinus de aeterna Dei prædeterminatione, in fine libri, vbi sic ait: [Turpi quidem, & illiberali calumnia nos gravant, qui Deum peccati auctorem fieri obtendunt, si omnium quæ aguntur causa est eius voluntas.] Et in Anthidoto impio Concilij super illum Canonem esse contrarium suæ doctrinæ; si Patres voluerint Deum non solum malitiam, sed etiam ipsa opera non operari, nisi permissiue quod si voluerit respectu malitiæ se habere Deum solum permissiue libenter consentit, & postea adducit Augustinum dicentem, Deum tradidisse filium suum, Iudam fecisse peccatum, ac denique concludit hæc omnia vera esse siquidem addatur exceptio, malitiam non esse ipsius opus; sic etiā explicuit Caluini mentem Theodorus Beza eius discipulus in responsione ad Castalionem, vbi purgat Caluinum ab hac calumnia & in aphorismo 8. sic ait. [Non consequitur ex istis vlla istarum blasphemiarum, nempe vel Deum esse auctorem peccati, siue delectari in iniquitate, aut etiam velle iniquitatem, vel satanam, aut homines male agendo obedire Deo, aut quatenus male agunt facere quod Deus vult, ac proinde esse extra culpam, absint vero quam longissime omnes eiusmodi blasphemiarum non solum à linguis, sed etiam à cogitationibus nostris.] Nam potuit clarius distinguere causalitatem respectu materialis, & formalis; cum ergo Concilium id quod hæretici dicebant condemnauerit, consequens videtur damnare voluisse non solum prædeterminationem ad formale quam hæretici non ponebant, sed etiam ad materiale, cum quo malitia esset necessario connexa; omitto alia loca hæreticorum, quæ videntur apud Bellatminum rom. 4. contro. 2. lib. 2. & apud Valentiam, 1. part. disp. 2. quæst. 19. puncto 3. & 1. 2. disput. 6. quæst. 9. puncto. 1.

455 Dices Deum non esse auctorem peccati licet prædeterminet ad materiale, quia non suadet actum furti, v. g. nec consulit, sicut suadet & consulit opus bonum: sed contra, quia in hoc etiam non videntur dissentire hæretici, vt constat ex eorum verbis apud Valentiam vbi supra; deinde licet Deus non suadeat furtum, sed tamen prædeterminat per te ad illum actum, Deus autem non tã dicitur causa boni operis ratione suasionis, & consilij, quam ratione prædeterminationis per te, ideo enim cogere nos vis ad prædeterminationem concedendam, vt Deus sit causa nostri boni operis non solum moralis, sed physica, & propria: ergo loquendo de causalitate propria, non minus erit Deus causa operis mali, quam boni, licet desit suasio.

456 Dices iterum hæreticos ita ponere prædeterminationem ad actum odij vt non relinquunt libertatem arbitrij, quam tamen libertatem hi auctores catholici fatentur, & in hoc differre ab hæreticis fateor, sed in primis iam supra vidimus hæc differentiam solum videri de vocibus, non de re ipsa, vtrique enim ponunt talem prædeterminationem ad actum odij; cui voluntas non possit resistere, sed cum quâ maneat potentia ad amandum in sensu diuino. Deinde hæc differentia non facit ad hoc propositum, quia quod maneat libertas non tollit Deum ratione prædeterminationis, esse veram & propriam causam, vt constat in opere bono, in quo manet etiam libertas, & tamen Deus est vera, & propria causa illius, eo quod prædeterminat ad ipsum in sententia horum auctorum: ergo hæc differentia non tollit Deum esse veram causam operis prauis.

SVBSECTIO XVI.

Alio argumento probatur nostra conclusio.

457 **P** Rincipio ergo cum Patre Suarez ex generali ratione causæ secundæ ostendendū à nobis est voluntatem liberam ad suum actum liberum efficiendum, non indigere speciali influxu Dei distincto ab ipso actu, seu actione sua quo ei aliquid ad actionem prærium conferatur distinctum etiam ab eius virtute actiua permanente naturali vel infusa, & quidem hanc esse sententiam graviorum Theologorum patet ex ijs quos Pater Suarez adducit lib. 1. de concursu Dei in opusculis, cap. 6. num. 1. & 2. Nunc autem probatur ratione, quia concursus, qui sit idem cum actione causæ secundæ sufficit, ut omnis effectus creaturæ, omnisque actio eius à Deo ut à causa prima essentialiter pendeat ille etiam, satis est, ut causa secunda sit subordinata primæ, non per accidens, sed per se, & essentialiter ex vi proprietatis imperfectæ, & participatæ, quæ est: ergo necessitas alterius adminiculi, vel motionis prævia in causa secunda receptæ, nulla equidem; ergo non est danda.

458 **D** eclaratur, & virgetur amplius, nam si præter hanc alia Divina actio necessaria est, interrogo an immediate, & per se attingat effectum creaturæ, vel solum mediate & per accidens, seu ut conditio prævia? at neutrum dici potest; de primo patet, quia per priorem concursum à nobis explicatum influit Deus per se & immediate in effectum creaturæ; ergo superfluum & sine fundamento fingereetur alius influxus distinctus manans ab eadem prima causa, ut talis est, & eundem effectum immediate, ac per se attingens; imo vix posset concipi distinctio inter vnum influxum, & alium, quare in hoc etiam nulla est opinionum diversitas, neque vllus hæc nus Theologorum, aut Philosophorum hoc modo finxit duplicem concursum primæ causæ in effectus creaturæ, & cum ipsimet causis secundis, nam licet aliqui sinxerint omnes effectus causarum secundarum fieri dupliciter à Deo per se, & immediate scilicet, & cum causis secundis, & sola virtute Dei, ac duabus actionibus ex natura rei distinctis, vtrique per se sufficiente, & totali, altera à solo Deo, altera à Deo cum causa secunda, tamen hæc opinio, nec est eorum Doctorum, cum quibus nunc disputamus, neque est probabilis, cum nulla ratione vel auctoritate nitatur, & per se se afferat superfluitatem, & absurditatem; nec denique ad præsentem causam quidquam refert, & ideo in ea improbanda nunc immorari non est necesse.

459 **D** e secundo membro, in quo est difficultas dicendum superest, qui enim ponunt alium actua-lem influxum, & generalem primæ causæ in ipsam causam secundam, præter illum, qui est in effectum ipsius causæ secundæ consequenter dicunt per illum influxum non influere Deum immediate ac per se in effectum causæ secundæ, sed in ipsa causa efficere aliquid prærium, & necessarium ut ipsa agat: Hoc autem prærium quidam eorum applicationem causæ secundæ ad agendum, alij motionem, alij complementum virtutis, quo in actu primo consumatur &c. alij denique determinationem eiusdem causæ ad suam actionem vocant.

Si ergo hanc ultimam determinationem detruxero rationibus, destructæ manebunt reliquæ explanationes, quod sic facio, & primo in causis naturalibus est evidens, quia huiusmodi res ex vi suarum formarum, seu proprietatum naturalium sunt determinate ad vnum, & nullam habent intrinsecam indifferentiam; ergo non indigent nova forma, aut novo impulsu, quo determinentur ad suos effectus, quia enim determinatione superaddita indiget calor, ut calefaciat potius, quam frige faciat, vel aliquid aliud efficiat, cum ex se sit ita determinatus, ut ad illum effectum sit potens, & non ad alium.

461 **D** ices, interdum has virtutes esse indifferentes, vel potius eminentes ad plura, & indigere determinatione, ut vnum potius, quam aliud efficiant, ut sol, & si quæ sunt aliæ similes causæ.

461 **S** ed contra, quia hoc in primis non pertinet ad subordinationem causæ secundæ respectu primæ, quam nunc inquirimus, sed ad speciales alias causarum conditiones.

461 **D** einde dicitur huiusmodi eminentiam convenire aliquibus causis superioribus, seu universilibus, quæ nunquam possunt facere huiusmodi effectus sine adminiculo aliarum causarum, quibus ad hos potius effectus quam ad illos determinatur, sive aliæ causæ efficientes etiam sint, sive tantum materiales, hoc enim modo determinatur sol, vel aliquid aliud astrum, ut cum altero coniunctum efficiat talem effectum, & coniunctum cum alio efficiat alium, sic etiam sol exsiccatur, & liquefacit ceram, & ad eas actiones determinatur ex diversa materie dispositione.

461 **N** eque in his effectibus naturalium causarum invenitur maior indifferentia, neque contingit unquam (physice loquendo) indifferentiam vnius causæ non satis determinari ad vnum ex consortio aliarum, dico autem physice loquendo, quia cogitatione fingi potest occasio, in qua causa naturaliter agens, sit quodam modo suspensa, ut neque possit simul omnes, aut plures effectus facere, quibus æque accommodatur, nec possit ad vnum potius, quam ad alium determinari; vulgare exemplum esse solet de lapide perfecte plano æque perpendiculariter cadente super vitrum perfecte planum, & de particula ignis perfecte circulari posita in centro terre; sed hæc relinquamus philosophis, nihil enim ad rem præsentem refert, aut gratis concedere in his eventibus nullum effectum sequi, propter impedimentum, & indeterminationem causæ, aut certe dicere tunc determinari causam secundam à prima non ex vi generalis subiectionis causæ secundæ, sed ex peculiari indigentia talis causæ, pertinet enim ad generalem providentiam causæ primæ, ut secundis indigentibus subveniat, & adhuc in eo casu licet non repugnet determinatione fieri per aliquid prærium superadditum causæ (nam facili negotio potest Deus maiorem impetum in hac parte imprimere, quam in alia, vel vi agendi intendere respectu huius effectus determinati) non tamen est hic modus necessarius, nam sola determinatio Divini concursus ad hunc effectum, potius quam ad alium, est sufficiens, ut statim in simili exemplo declarabo.

461 **D** ici enim iterum potest, licet non indigeant causæ secundæ determinatione prævia primæ causæ ad talem effectum, in specie, tamen indigere illa ad hoc individuum potiusquam aliud producendum, calor enim, ignis v.g. licet sit determinatus ex se ad producendum calorem, non tamen hunc calorem, vel hunc ignem, & ideo indiget

diget prædeterminari à Deo, vt hunc determinate producat, & hæc necessitas generalis est in omnibus causis secundis, etiam in voluntate libera quia etiam si possit nostra voluntas proposito aliquo obiecto, se ad amandum vel odio habendum illud determinate tamen si amat quod hoc actu in individuo potius quam alio amet, non est positum in eius libertate, sed aliunde prouenit, scilicet ex prædeterminatione Di-

466 ^{vinæ.} Respondemus tamen in primis, difficultatem hanc obijci nobis non posse ab his auctoribus, qui Sancti Thomæ doctrinam nobiscum profitentur; nam solent huius scholæ magistri docere hos effectus indiuidui, vel à materia signata quantitate, vel à quantitate ipsa, vel à subiecto, in quo & à quo fit actio cum his circumstantiis scilicet hoc tempore loco &c. iuxta quam doctrinam in præsentī difficultate non oportebit confugere ad determinationem primæ causæ; sed sicut dicebamus causam, quæ habet virtutem eminentem ad plures effectus specie distinctos solere interdum determinari ad vnum potius, quam ad aliud ex dispositione passī, ita in præsentī dicitur causam ex se indifferentem ad indiuidua vnius speciei determinari ad hoc indiuiduum producendum ex eo quod in subiecto, his dispositionibus affecto, ac cum his conditionibus, ac circumstantiis operatur.

467 Sed quoniam hæc responsio licet valde probabilis sit, magnas habet in Philosophia difficultates; admittimus modo (sive id verum, sive falsum sit) determinationem causæ secundæ quoad hanc partem pendere ex voluntate sola primæ causæ; negamus tamen recte inde colligi hanc determinationem fieri à causa prima per aliquam actionem præuiam circa causam secundam, aut ei aliquam rem imprimendo, per quam eius facultas actiua ad hoc indiuiduum limitatur; Primo quidem, quia sola determinatio diuini concursus sufficit ad hanc determinationem. Probat, quia causa secunda nullum indiuiduum potest producere sine consensu Dei; ergo si Deus hic, & nunc statuat concurrere cum hac causa v.g. cum hoc igne ad producendum hunc calorem in individuo, & non alium illa erit sufficiens ratio cur illa causa illum eff. actum singularem producat potius, quam alium: ergo ad hunc finem non est necessaria præuia effectio alicuius qualitatis vel entitatis in ipso igne seu causa secunda, vt ab illa determinetur.

468 Secundo, quia vix potest intelligi quomodo aliter hæc determinatio fiat addendo ipsi causæ rem aliquam, duobus enim modis id excogitari potest, primo per modum impimenti, seu resistentiæ, quia nimirum id quod Deus addit causæ secundæ impedit illum, ne alia indiuidua illius speciei possit producere, & solum relinquit illam expeditam ad vnum efficiendum, & hic modus per se est incredibilis, cum quia non apparet quomodo illa qualitas, seu entitas possit ligare virtutem agendi, ne alios effectus producere valeat, quia nec potest illi resistere, cum non habeat eum illa oppositione; nec vna oporetur ad destructionem alterius, nec etiam illam diminuat, aut tollat aliquam conditionem necessariam ad agendum, tum etiam quia si res aliqua additur, & illa est vnica, & eiusdem rationis, non est cur sit illi naturale impedire potius effectum quorundam indiuiduorum vnius speciei, quam aliorum, vel (quod mirabilius est) impedire omnia præter vnum; addo hunc modum

etiam esse insufficientem in causis liberi, in opinionione Doctorem, cum quibus disputamus, quia ex vi huius impimenti non habebit causa secunda determinata quoad exercitium ad illum singularem actum efficiendum, ad quem manet libera, & expedita, cum tamen ipsi velint prædeterminationem, quoad exercitium debere fieri à causa prima.

469 Aliter enim potest hæc prædeterminatio excogitari per modum additionis, & augmenti virtutis actiue, quia nimirum illa qualitas, seu entitas, aut quouis modo appelletur addit causæ secundæ quandā specieam vim efficientem huius solius indiuidui in illa specie, quæ ita est efficax, vt trahat secum causam secundam ad efficiendum illud potius, quam aliud; nam quia ex entitate superaddita crescit virtus ad efficiendum hoc solum indiuiduum, inde fit vt virtus actiua potius se exerceat in hoc indiuiduum, quam in aliud, & quia non possunt plura fieri simul, ideo alia non efficit, sed hic modus in causis liberis habet difficultates, & grauissima incommoda statim tractanda, quia cum causa libera ex se sit indifferens non solum ad indiuidua, sed etiam ad speciem actus, quia potest velle, & nolle non potest illo modo determinari ad indiuiduum, quin etiam determinetur ad speciem; vnde necesse est, quod talis determinatio tollat libertatem quoad specificationem; quod si etiam determinet ad exercitium tollit simpliciter vnum libertatis, de causis autem naturalibus, si quis ita sentire voluerit, parum nostra refert, quamvis sine causa, aut necessitate vlla multiplicet res & actiones minime necessarias, & eligat modum intellectu difficillimum, nihilque conferentem ad efficaciam causæ primæ; nam si ipsamet potest determinare causam secundam solum limitando suum concursum ad tale indiuiduum, & nihil aliud agendo maioris potestatis, & domini hoc esse videtur, quam id facere multiplicando actiones.

470 Accedit quod nulla res, quæ vim habet acti-
uam intra aliquam speciem est ex natura sua de-
terminata, vt solum possit agere vnum indi-
uiduum illius speciei, vt patebit discutendo per
omnes virtutes actiuas, quæ nos experimur: ergo
si illa qualitas quam Deus addit causæ secundæ
igni v.g. est virtus actiua caloris, siue instru-
mentalī, siue quouis alio modo esse fingatur ex se
non erit determinata ad vnum indiuiduum illius
speciei, sed indifferens ad plura; quomodo ergo
ipsa determinabit causam secundam, cum eadem
met indigeat alia determinatione, quod si quis
mordicus dicat esse speciale huic entitati, vt suam
efficaciam habeat determinatam ad vnum indi-
uiduum, fateor non posse demonstrari hoc esse
impossibile, aut implicare contradictionem, ta-
men cum non possimus nos Philosophari, nisi
ex virtutibus actiuis, quas experimur, & alio-
qui nulla ratio nos cogat ad admitendum tale
genus virtutis actiue, immerito, & præter om-
nem convenientem Philosophandi rationem sin-
geretur, præsertim cum necessarium consequen-
ter sit dicere, quoties variatur actio causæ secun-
dæ, variari etiam hanc entitatem, quam Deus in
illam præfundit, itaque quoties nouum lignum
admoventur igni toties necesse est vt Deus nouam
qualitatem, aut nouam rem determinantem ignem
ipsi conferat, & similia possent facile in-
ferri, quæ sine causa quilibet Philosophus con-
cederet; sed de naturalibus causis hæc sufficiant,
quæ non erunt inutilia ad facilius intelligenda ea,
quæ de liberis dicenda sunt.

471 Ex his ergo recte concluditur voluntatem nostram ex sola generali ratione causae secundae non indigere hac praedeterminatione, nisi in ea aliquid proprium, & singulare ostendatur, ob quod illam requirat; quod sane non erit facile ostendere, quia sicut in ceteris causis naturaliter agentibus; ita & in voluntate sufficienter saluatur subordinatio eiusdem voluntatis ad Deum, ut primam causam per dependentiam essentialem, quam ab illo habet non solum in esse, sed etiam in operari ratione concursus necessarij superius explicari: ergo ex vi subordinationis non est necessaria alia motio diuina praedeterminans: ergo per se loquendo non est necessaria ad actum liberum voluntatis. Probatur haec vltima consequentia, quia non est minus potens vltima ad exercendos actus sibi connaturales, quam sint aliae causae naturales ad actiones suas, nec potest singularis aliqua ratio in voluntate inueniri, ob quam haec determinatio ad voluntatis actus necessaria sit potius, quam actus reliquarum causarum.

SUBSECTIO XVII.

*Argumenta aduersariorum ponuntur
& soluntur.*

472 Argumentum aduersariorum sic se habet, quod euidentissimum, & efficacissimum asserunt: a causa, inquit, indifferente, & indeterminata, non potest definitus prodire effectus: sed voluntas positae omnibus requisitis &c. manet omnino indifferens, & omnino indeterminata: ergo ut sic non potest aliquid opus determinatum operari; unde oportet ut ab aliquo prius saltem natura quam aliquid definitum opus eliciat, determinetur, quia implicat eandem facultatem ex se indifferentem, se ipsam determinare, quia determinatum, & indifferens contradictionem involunt.

473 Verum tamen ut bene aduertit Pater Suarez, haec ipsa ratio, in qua maxime hi auctores nituntur, eorum sententiam falsam esse aperte declarat, cuiusque rei declaratio nostram maxime assertionem confirmat, clarissime enim supponunt, qui ita argumentantur totam nostrae voluntatis indifferentiam passivam esse & non activam, & negatiuam potius, quam positivam; nam si voluntas ut est prior suo actu, ita est indifferens ut non possit se ipsam determinare etiam positae omnibus praerequisitis ad volendum, nisi ab alio extrinseco agente determinetur: ergo illa indifferentia tantum passiva est ad recipiendum nimirum hanc, vel illam determinationem pro alterius voluntate, & arbitrio.

474 Probatur consequentia, quia respectu talis determinationis voluntas solum passive se habet, & non active, ut praedicti Doctores docent, & quidem consequenter; nam existimant hanc determinationem antecedere ordine causalitatis, & naturae omnem actum voluntatis, ex quo necessario fit hanc determinationem non effici a voluntate, quia omnis efficientia voluntatis est ab hac determinatione, quia ante illam dicitur esse inepta ad agendum aliquid eo quod sit indeterminata, & indifferens; item quia si determinatio esset effectiva a voluntate; ergo esset ab illa ut indifferente; ergo eadem ratione ipsum velle licet esset determinatum posset esse a voluntate, ut indifferente, imo iuxta veram Philosophiam, voluntas nihil per se, & immediate efficit, nisi actum volendi,

vel nolendi, sicut in vniuersum haec potentia animae proxime solum efficiunt suos actus secundos: sed illa determinatio, ut antecedit in voluntate iuxta sententiam, quam impugnamus, non est actus voluntatis, sed aliquid prius; fit ergo a solo Deo, & non a voluntate: ergo indifferentia voluntatis respectu talis determinationis est tantum passiva. Et similiter sequitur esse potius negatiuam, quam positivam. Dicitur enim voluntas indifferens, quia est capax vtriusque determinationis, & ex se neutram habet in actu; sed ad summum in potentia receptiva; quomodo materia dicitur esse indifferens ad varias formas, non tamen erit indifferens positue per actum eminentem, seu virtuale. Est autem omnino falsum voluntatem esse indifferentem tantum hoc modo; Nam inde aperte sequitur voluntatem non esse liberam non solum quoad vsum, sed nec quoad facultatem ipsam operandi, ut in secundo puncto proposito ostendimus. Procedit ergo ratio illa ex falso principio.

Quamobrem possumus nos hunc in modum 475 rationem retorquere potentia quae de se est positiva, & active indifferens, tanquam domina sui actus potens est sua intrinseca virtute cum generali concursu primae causae se se ad suum actum determinare; imo in hoc consistit eius intrinseca vis, & perfectio: ergo non indiget extrinseca praedeterminatione praevia ad actum ut operetur. Quia potius haec vel omnino repugnat, vel certe non est consentanea intrinseco modo operandi talis facultatis consequutio per se nota est, & antecedens adeo videtur clarum ex terminis, ut non indigeat probatione, sed ut res sit euidentior explicandum amplius est facta quadam comparatione huius efficientiae voluntatis ad efficaciam causarum naturaliter agentium, quae videntur etiam habere indifferentiam quandam per eminentem vim effectivam plurium effectuum, vel actionum qualem in sole, vel in intellectu ipso considerare licet, cum tamen haec facultates non possint proprie se se determinare ad suos actus, sed a natura sint determinatae. Est ergo notanda differentia, quod in his agentibus naturalibus non est facultas indifferens positae omnibus requisitis ad agendum, sed potius in hoc habent naturalem determinationem, ita ut sol necessario ageret tota sua eminente virtute, si simul haberet materiam susceptivam totius effectus, cuius ipse solus potest esse causa sufficiens, quod si nunc vnum determinatum effectum facit potius, quam alium: solum est quia illi applicatur subiectum aptum ad illum effectum suscipiendum, & non alium: eo tamen subiecto applicato tam necessario agit, sicut ignis calefacit; idemque contingit in qualibet alia causa naturali, siue determinatio eius proveniat ex materia, siue ex alia causa ut supra tetigi; & ideo haec causae non dicuntur proprie indifferentes, sed aequivocae, vel vniuersales.

Itemque reperitur in intellectu, aliisque animae potentijs, quae naturaliter agunt; solum est in quibusdam earum quaedam subiecta ad voluntatem in vsum, & exercitio suorum actuum, quorum ipsae non sunt Dominae, & ideo illae non possunt dici proprie ex se indifferentes, nisi passive. At voluntas est indifferens active, & tanquam Domina sui actus, quia si in illa non reperitur haec indifferentia in homine absolute non inveniatur, quia nulla est alia facultas, per quam conveniat, & ita non erit homo liber, nec Dominus suorum actuum, quod est contra fidem. Quia ergo voluntas non imperfecte tantum, sed perfecte

perfectissimo, & spiritali modo indifferens est, ut positus omnibus requisitis possit efficere, vel continere actum suum, aut vnum, vel alium elicere, ideo potens est quamvis sit indifferens in actu primo determinare se ad actum secundum, quo circa illa propositio potentia indifferens non potest ex se producere determinatum effectum, ut verbis praecisus respondeatur distinguenda est, est enim vera in causa indifferente ex imperfectione virtutis, vel ex defectu alicuius conditionis requisitae ad agendum, non autem in causa indifferente ex excellenti Dominio ex perfecta & eminente virtute, per quam habet veram, ac propriam potestatem dominatuum sui actus positus omnibus ad agendum requisitis.

477 Quae omnia confirmat Pater Suarez, tum aureis verbis, tum gemmeis rationibus; nam huiusmodi facultas, & modus agendi nec in se involuit repugnantiam, neque est cur requirit infinitam perfectionem, aut virtutem: ergo non est cur negemus convenire voluntati, quae domina est sui actus. Prior pars antecedentis satis probata est ex dictis, & ex illo exemplo Divinae voluntatis, & ex re ipsa, quia esse indifferenter in actu primo, & determinari per actum secundum non involuit repugnantiam, quia unus actus non includit necessario negationem alterius, sicut materiam primam esse indifferenter in potentia passiva, & actuari, seu determinari per vnum actum formalem non est repugnans sed potius consequens, & consentaneum; sic ergo voluntatem esse actiue, & perfecte indifferenter, & se se explicare in vnum actum, & per illum determinari tam agendo, quam recipiendo illum nihil inuoluit in se repugnans, sed potius est maxime consequens & consentaneum.

478 Posterior vero pars antecedentis probatur, quia huiusmodi virtus actiua sic operans, & se determinans potest esse participata à superiori virtute, & ab illius influxu pendens tam in suo esse, quam in actione sua: ergo absque infinita perfectione potest habere praedictum agendi modum, quia nulla est causa ob quam infinitas requiratur, Deus enim non solum est liber; sed etiam per se, & essentialiter liber vsum libertatis habet non solum absque dependentia ab alio, sed etiam absque vlla potentialitate, compositione, aut imperfectione, & ideo infinitam perfectionem ad illum modum libertatis requirit, quae propterea secundum illum modum nulli creaturae communicabilis est, participatio autem eius libertatis, & indifferenter cum vero Dominio sui actus communicari potest creaturae absque infinita imperfectione: sic ergo potentiam ex se indifferenter vnum actum determinate efficere potius, quam alium non ex determinatione alterius, sed sua sponte, & intrinseca vi, quamvis non sine concursu alterius non requirit infinitam perfectionem.

479 Quapropter non sequitur voluntatem liberam sic operantem esse primum liberum, nisi in hac voce sit magna equivoque: nam primum liberum, proprie dicitur quod est per essentiam liberum, vel quod libertatem habet prorsus ab alio independentem; neutrum autem horum convenit voluntati creaturae, cum non habeat libertatem, nisi participatam à libertate Dei, & ab eadem in suis determinationibus pendente; si autem primum liberum dicatur illud agens à quo in suo genere. Primo est determinatio libera, sic veram est omnem voluntatem liberam posse in suo genere dici primam radicem suae determina-

tionis, quia scilicet sine illa fieri non potest nec aliter quam ex intrinseca, & libera applicatione eius; sed haec est improprissima acceptio huius vocis, & ideo illa vitandum non est, nec voluntati creaturae attribuenda. An vero hic modus operandi satis sit ut voluntas creatura dicatur primum initium suae determinationis, in alio loco late agemus; nam in quibusdam actibus voluntatis, scilicet in malis possumus simpliciter ita loqui, in bonis autem praesertim supernaturalibus, non item, quia licet in tali determinatione libera voluntas suas partes habeat, tamen primum initium eius non est ab ipsa, sed ex Deo quia eam preparat, & adiuuat, ut se determinet, quo fit, ut loquendo de ipsa intrinseca determinatione voluntatis non ideo voluntas velit, quia aliunde est determinata, sed potius ideo velit, quia se ipsam determinat, ita tamen ut in ea causali nota indicetur causa formalis non efficiens. Nam in genere efficientis nihil aliud est voluntatem determinari, quam efficere volitionem, vel volitionem, in genere autem causae formalis determinata manet, quia manet affecta hac volitione potius, quam alia, & ita in hoc sensu non est repugnans in illa loquutione, scilicet voluntas determinatur, quia vult, quamvis non determinetur, nisi volendo, quia ibi non importatur causa efficiens, sed formalis; propriissime autem, & sine vlla equivocatione dicitur voluntas se se determinare volendo, & velle sese determinando. Ex quo satisfactum est ultimae confirmationi obiectionis propositae, satisque probatum relinquitur voluntatem ob suam indifferenteriam, non indigere speciali determinatione extrinseca proveniente, imo ideo illam non postulare quia indifferens est indifferenteria dominij.

Deinde conitatur ex dictis, quo sensu verum sit eandem potentiam non posse esse indifferenter, & determinatam, est enim hoc verum si in eodem genere sermo sit, non autem in diversis: itaque si potentia sit ab intrinseco indifferens actiue seu ad agendum, ut est voluntas non potest in sua virtute actiua habere determinationem, in actu primo, poterit vero formaliter determinari per actum secundum, & quando est determinata in actu secundo non potest simul esse indifferens, quoad eundem statum, licet suam facultatem indifferenter retineat.

SUBSECTIO XVIII.

Authoritatibus sacrae Scripturae in contrarium positis fit satis.

Ad loca Scripturae optime respondet P. Suarez 482
Auris verbis, illa & similia testimonia nihil ad causam praesentem conferre. Primo quidem quia in eis non est sermo de generali motione, seu concursu causae primae, nec de physico influxu eius simpliciter necessario ad actum nostrae voluntatis, alioqui ex vi illorum testimoniorum dicendum esset Deum immutare corda Principum, etiam quando conestantur ad creaturas, & dirigere gressus eorum, etiam quando pravi sunt, quae quam sint falsa, & absurda in secundo libro ostendemus.

Secundo dicitur in his testimonijs nullam esse 482
verbum de physica praedeterminatione voluntatis, sed de directione eius in verbis Ieremiae, de inclinatione in verbis Salomonis, & de immutatione cordis apud Iob; longe autem est aliud dirigere & inclinare, quam physice praedeterminare, ut

ut per se notum est. Immutatio etiam fieri potest morali modo, inspirationibus, consiliis, aliisque cogitationibus ut latius *lib. 3.* explicando gratiam excitantem dicturi sumus, ubi etiam ostendimus hanc immutationem esse posse moraliter effici acem ex se, vel etiam prorsus infallibilem ex præscientia Dei absque physica prædeterminatione. Quod autem potest Deus facere in supernaturali ordine per excitationem gratiæ, potest etiam facere in actibus moralibus, & politicis per cogitationes, & motiones proportionatas, ut per se evidens est, & hoc est quod potissimum docetur in illis locis.

483 Vnde animadverto tertio in citatis testimonijs non dici illam motionem Dei esse necessariam ad singulos actus humanos, aut ex vi subordinationis, & dependentiæ causæ secundæ à prima, sed dici solum quid Deus possit, & quid etiam agere soleat ex sua ineffabili providentia, vel positive operando, vel etiam permittendo quando vel ad quorundam salutem, vel ad aliorum supplicium id indicat expedire. Quod maxime verum est in duobus primis testimonijs Iob & Prover. nam in loco Ieremiæ sermo est de operibus gratiæ, & de via salutis æternæ, ad quam divina directio, & gubernatio est simpliciter necessaria, non ex generali ratione causæ primæ, sed ex speciali difficultate illius viæ, & excellentia supernaturalium actuum; vnde in eodem loco Ieremiæ statim subditur. Corripe me Domine, veruntamen in iudicio, ut ponderavit, & exposuit August. *lib. 2. de peccat. merit. & remiss. cap. 17.* & significavit Hieronimus in *comm. Ierem.*

484 Ad alia autem loca, quæ in eodem §. in fine illius adducuntur, Respondeo primo in genere omnia similia loca esse de permissione Divina intelligenda, Chrysost. *hom. 36. in Matth. non longe ab initio.* Quamquam non ipse, sed hominum improbitas horum omnium causa futura esset, se tamen facturum omnia dicit; talis quippe est scripturarum consuetudo. Augustin. *de grat. & lib. arbit. 23.* quando auditis dicentem Dominum ego seduxi, & quem vult indurat in eo quem seduci, vel obdurari permittit mala eius merita credite. Damasc. *lib. 4. cap. 20.* scire illud attineo in Scripturæ more positum esse, ut Dei permissionem, actionem ipsius appeller, idem fere Prosper ad capitula Gallor. *cap. 11. & 12.* Ratio item hoc demonstrat ex generali regula interpretandi scripturam sumpta, quandocunque enim ex sensu verborum omnino proprio, & quasi materiali sequitur absurdum aliquod pietati; aut alijs locis eiusdem Scripturæ contrarium, tunc est signum evidens in verbis illis latere aliquam metaphoram, vel mysterium: sic ergo in prædictis locis necessarium est verbum illud agendi, seducendi, indurandi, & similia cum aliqua improprietate, & metaphora interpretari, quæ non potest esse alia, nisi quod Deo tribuitur tanquam operanti id quod solum permittit.

485 Ratio autem ob quam Spiritus Sanctus voluit ea metaphora, & loquendi modo uti, esse potest multiplex. Prima ad terrendos homines, nam licet Deus hæc positive non operetur, tamen ob eius infinitam præscientiam conditionalem actuum omnium, quos singuli homines in omnibus eventibus operaturi sunt, si in eis constituentur ob hæc (inquam) præscientiam tam infallibiliter sequitur quod permittit fieri, sicut id quod efficit, & præordinat; vnde quod ad hominem spectat, non minus malum ei provenit divina posita per-

missione, quam si positiva esset ordinatio, & efficacia Dei; ut ergo homines Divinam permissionem timeant permouendum effectum proponitur quod est tantum permittit.

Secunda ratio per hoc genus loquendi significatur, quamvis peccatum non sit à Deo, tamen effectum peccati esse ab ipso intentum, & sæpe præordinatum, vel in penam peccatum, vel in alium finem bonum; sic Assur. v.g. dicitur virga furoris Dei, quia licet Assurij peccassent affligendo populum Dei, tamen Deus illud peccatum permittit in penam sui populi, cuius afflictionem, & passionem, quæ bona erat Deus volebat, licet peccatum non vellet, sed permittere tantum. Tertia ratio est specialis in aliquibus peccatis ad denotandum non ex sola generali providentia, sed aliquo speciali Dei consilio & ratione permitti, aliquando enim Deus præter generalem concurrentem causam primam aliquid speciali, & proprio, ac peculiari consilio vult, ex quo certo scit fore, vel homo peccet ratione cuius talis permittit specialis dicitur, & illis loquutionibus explicari solet etiam nostro loquendi more. Id autem, quod Deus hoc modo vult interdum est aliquid negativum, interdum aliquid positivum.

Negativum est cum Deus prævidens fore, ut si hominem non corrigit, vel aliqua correptione affligat lapsurus sit in plura peccata, nihilominus peculiari consilio, & inscrutabili iudicio castigationem remonet, hominemque desiderijs suis tradit, hoc modo dicitur pater perdere filium, Magister discipulum, & Pedagogus alumnum; vnde *Eccles. 30.* Tunc latera filij tui ne forte induret: hunc modum attigit Orig. 3. *Periarch. c. 11.* & explicatur optime *Psalm. 72.* in labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur, ideo tenuit eos superbia. Deinde potest etiam esse hæc permittit, quando Deus iusto iudicio negat auxilium aliquod speciale ad vitandam culpam, quod licet non sit simpliciter necessarium, est autem moraliter necessarium, aut fere, quia considerata hominis dispositione & occasione, difficillimum est vitare culpam, nisi Deus peculiari modo adiuvet, quod tamen facere non tenetur, & ideo interdum iusto iudicio illi negat, quomodo inter homines, neque ei subvenit dicitur in manibus hostium, neque ei subvenit dicitur eum tradere, licet positive non adiuvet, quo exemplo utitur Chrysost. *hom. 3. in epistola ad Roman.* exponens verba illa; tradidit eos Deus, &c.

Positivum autem aliquid facit Deus quando non solum homini malum non infert, sed etiam beneficia confert prævidens fore, ut illi sint in scandalum, & ruinam, quod non solum de temporalibus bonis, sed etiam de spiritualibus verum est, interdum enim mittit Deus prædicatorem ad eum, quem præscit non fore corrigendum, sed obdurandum potius; sic etiam fecit miracula, & signa coram Pharaone præsciens illum fuisse obstinatorem reddendum, in quo exemplo fortasse uterque modus concurrit, nimirum, & positiva signorum operatio, & denegatio abundantis auxilij, illi homini necessarij, vel ex se moraliter loquendo, vel iuxta præscientiam Dei, aliquando etiam Deus aliquid præcipit fieri, quod sit posita futurum homini occasionem ruinæ; sic præcepit filiis Israël, ut ab Aegyptiis peterent vasa aurea, & argentea, & hac occasione dicitur convertisse eorda eorum, ut odirent populum suum, non

non in eis odium operando: sed aliquid ordinando, ex quo illi erant in odium excitandi, & conuertendi. Aliquando etiam Deus liberat facit homini, vel Demoni facultatem malum aliquid faciendi, & ideo solet nomine actionis, vel praecepti significari, vt Damas, supra aduertit, vt cum Christus dixit Iudae, quod facis fac citius, si formam verborum spectemus videtur esse praeceptum, fuit tamen permissio, & offensio animi paratissimi ad moriendum, vt notauit Leo Papa *Serm. 7. de pass.* ac si diceret, ego libenter tradar Iudaeis, & quam citissime pro hominibus moriar, tu fac quod libuerit, sic *Matth. 23.* implete mensuram Patrum vestrorum *Iohan. 3.* soluite templum hoc, & *Iob 1.* ait Dominus demoni, Ecce vniuersa, quae habent in manu tua sunt, quae sunt verba solius permissionis, & tamen *c. 2.* ait Dominus ad Daemonem, tu autem commouisti me, vt affligerem eum frustra.

488 Ultimo est in his omnibus obseruandum quod licet Deus faciat aliquid, vel facere committat cum certa praeuisione futuri peccati, tamen nec ipsa intendit per se directe peccatum, neque etiam indirecte potest ei peccatum imputari, non quidem illud per se intendit, quia malum est alienum a diuina bonitate, quod non solum de formali, sed etiam de actu ipso peccati verum est, vt latius dicam in sequenti capite, quia ille actus ratione malitiae quam habet adiunctam, & inseparabilem est prauum, & indignum obiectum, vt in diuinam intentionem, & voluntatem directe cadat. Neque etiam indirecte ei imputari potest, quia non tenetur, vel id facere quod committit, vel id committere quod operatur, ne peccatum quod praeuidetur futurum inde sequatur, vt autem ex principis moralibus constat effectus per accidens sequens ex actione, vel commissione, alicuius non imputatur ei, nisi intercedat obligatio cauendi vnum, ne aliud sequatur: Quo fit, vt huiusmodi peccata non possint Deo vere, ac proprie attribui; si ergo interdum in verborum specie Deo attribui videntur, vel est metaphorica locutio vt dixi, ad mysterium aliquod significandum, praesertim ad indicandam diuinam iram, & animaduersionem, a qua talis permissio procedit, vel certe non intelligitur de ipso peccato, sed de aliquo bono effectu quem Deus intendit per talis peccati permissionem, sic enim dixit Augustinus, *Enchirid. c. 100.* Nec sineret bonus fieri mala, nisi omnipotens etiam de malis facere posset bene.

489 Ex his facile est ad singula testimonia Scripturae respondere. Secundo itaque *Reg. 16.* David permissionem factam Semei, vt ipsum malediceret praeceptum appellauit, non proprie, sed translate, vt Augustinus dicitur *de Grat. & lib. arb. c. 20.* cognoscebat enim David ex speciali Dei ordinatione iduissse permissum in penam sui delicti, & exercitium patientiae suae, illam ergo, quae respectu Semei erat permissio, respectu sui aestimauit praeceptum, similiter *2. Reg. 24.* verbum illud commouit permissione exponendum est, id est, in supplicium populi permississe Deum, vt David commoueretur vano, & superbo affectu ad numerandum populum. Similiter explicanda sunt illa verba *Psal. 104.* Declinasti semitas nostras, id est, permisisti & sciuisti nos declinare; idem denique est sensus ceterorum verborum indurandi, excæcandi, quae ita esse intelligenda in aliis Scripturae locis satis explicatur *Serm. 5.* Percussisti eos, & non doluerunt, attriuisisti eos, & reuerunt accipere disciplinam indurauerunt facies suas, & noluerunt reuerti, vnde *Psal. 91.* Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare

I. P. Tom. II.

corda vestra, & *Rom. 2.* Tu autem secundum duritiam tuam, &c. ita late Aug. *lib. 1. q. ad simp. q. 2.* D. Th. *ad Rom. 9. scilicet. 3.* vnde recte dixit Augustinus *lib. 1. c. 18. de Grat. & lib. arb.* Non vtrique violentia compellentis, sed clementia relaxantis obdurationis occasio est.

Ad alias generales locutiones Scripturae respondetur esse, vel iuxta subiectam materiam, vel cum distributione accommodata intelligenda in *c. ergo 12.* *1. Cor.* aperte est sermo de operibus gratiae. Diuisiones (ait) gratiarum sunt, idem autem spiritus diuisiones operationum sunt, idem vero dominus quia operatur omnia in omnibus extendendo vero illa verba ad omnia, quae simpliciter sunt, verum est Deum omnia operari, vel specialiter, vel generaliter ad ea concurrendo ad vnuquodque; quatenus ens est, & ita etiam operatur entitate actus peccati concurrendo ad illa, non tamen praedeterminando, eodem modo exponuntur verba *Rom. 11.* ex quo omnia. Locum autem Hieronimus non est contra nos aperte enim ibi est sermo de via motum, quam non potest homo facere rectam, nisi a Deo dirigatur & hoc modo dicitur non esse in homine, vt ibidem statim declaratur. Locum autem *ad Ephes. 1.* ibidem optime exponit per distributionem accommodatam Hieronimus, dicens. Non quo omnia, quae in mundo fiunt, Dei voluntate, & consilio peragantur, alioqui & mala Deo poterunt imputari, sed quo vniuersa quae facit, consilio facit, ac voluntate; si ergo peccatum voluntate etiam, & consilio permittit, & ad actum peccati voluntate, & consilio concutit, quomodo etiam Augustinus in *Enchirid. cap. 100.* ait peccatum ipsum quod est contra Dei voluntatem non est praeter Dei voluntatem.

Ad locum Pauli *Ex epist. ad Philip.* Respondeo, 491 quia hoc testimonium sapientissime, tanquam palmarium in *disp. de Grat. efficaci*, adfertur, tum ab haereticis ad probandum gratiam ita omnia facere vt ei non libere cooperemur, vt patet apud Caluin. *lib. 2. inst. c. 2. in fine & c. 3. n. 6. & n. 11. c. 5. n. 11. & lib. 3. c. 2. n. 23. & c. 11. n. 12.* cuius verba prolixitatis vitandae causa committo. Tum a quibusdam catholicis ad probandam gratiam praedeterminantem; (quae quomodo ab illa re ipsa differat nunquam, cogitatione assequitur ostendam hunc locum eorum sententiae aduersari potius, quam suffragari, Apostolus eo loco hortatur Philippenses ad humilitatem, & obedientiam. Primo exemplo Christi, cum ait, hoc enim sentite in vobis, &c. vbi Christi humilitatem & obedientiam ponit ob oculos, vt ipsi eodem affectu s, & sensu induant, vnde concludit. Itaque fratres mei, sicut semper obedistis, non vt in praesentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu, & tremore vestram salutem operamini, quasi dicat si Christus se humiliavit & obediens fuit vsque ad mortem, & vos debetis obedire Deo, Praepositisque vestris operando salutem vestram, idque non cum praesumptione, & iactantia praeferendo vos alijs, vel existimando vos esse aliquid, sed cum timore & tremore, sicut Christus cum humilitate, & reuerentia Patri obediens fuit.

Deinde subdit alteram rationem, Deus enim 492 est, qui in vobis &c. quasi dicat debetis cum timore, & tremore salutem vestram operari quia non vestris viribus, eam potestis operari, sed Deus est qui illam operatur, nempe vt causa principalis, vires assidue suppeditans, & inspirans; itaque ne Deus suo auxilio vos de-

Q 99 seraz

betis cum timore, & tremore illam operari, hoc si feceritis, ipse quoque operabitur perficere; id est perseverantiam sicut operatus est velle, id est, propositum bonæ vitæ, hoc est quod alibi dicit; qui capit bonum opus, ipse perficiet. Hinc sequitur esse in potestate illorum facere ut Deus in ipsis operetur perficere, & consequenter non requiri motiones prædeterminantes, hæ enim nullo modo sunt in nostra potestate, ut supra ostensum est, si enim Deus eas mihi præparavit, non est quod multum timeam, aut sollicitus sim. Deus sollicitus erit, ut decretum suum impleat, mihi que eas suis temporibus inferat; si vero non præparavit, non potero eas mihi arcescere: quid ergo mihi proderit timor, & anxietas? Denique est in potestate nostra operari nostram salutem, & non operari, unde Apostolus hortatur nos ut eam operemur: ergo ad singula opera non requiritur illud auxilium prædeterminans, quod non est in potestate cuiusque habere, vel non habere, & dum habetur non potest homo operari. Ex quibus constat, vel ex hoc loco, quo maxime, fulcire conantur gratiam prædeterminantem eam everti.

493 Similis plane est locus ille Concilij Tridentini, (utpote ex verbis Apostoli desumptus,) *sessio. capite decimotercio*. Nemo sibi certi aliquid absolute certitudine polliceatur tamen in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debeant, Deus enim nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cæpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere, veruntamen, qui se existimant stare, videant ne cadant, & cum timore ac tremore salutem suam operentur, &c. qui locus plane hanc esse Apostoli mentem, quam diximus, declarat, quid enim aliud est gratiæ non deesse quam salutem suam cum metu, & tremore operari? Porro dicitur Deus operari in nobis velle, (id est, propositum bonæ vitæ, quod concipit homo dum iustificatur,) quia dat vires ad illud concipiendum, suadet, & allicit ad illud, & cum illud concipimus per dona sua cooperatur vobiscum; deinde quia infundit virtutem charitatis, per quam illud velle cessante actu in nobis perseveret habitu perficere operatur, partim per dona habitualia, quæ cum dedit velle infudit, partim per quotidiana auxilia, quæ largitur, per hæc enim iuncta ipsius protectione accipit homo potestatem perseverandi, & perficit id quod in prima iustificatione proposuerat, nempe custodiam mandatorum usque in finem. Hæc tamen omnia dona, & auxilia talia sunt, ut in singulis operibus prius natura quam eis vitæmur possimus non uti, non acquiescere, & resistere.

494 Dices, quare Deus dicitur operari potius velle, & perficere, quam homo cum homo sit qui libere hos actus elicit? Respondeo etiam homo dicitur hæc operari, dicitur enim homo seipsum convertere *Joël 2.* sibi facere cor novum *Ezechielis 18.* se mundare à peccatis *2. ad Thimoteum 2.* perseverare in finem & similia peculiari tamen modo hæc tribuuntur Deo, tum quia deus hominem ad hæc excitat, & sollicitat antequam ipse de illis cogitet, tum quia ad hæc vires præbet, sine quibus homo non potest in his quidquam; is autem qui vires ad aliquid præbet, quibus id conficiatur peculiari modo tanquam auctor principalis dicitur esse causa rei, eamque operari, & conficere, sic Regem dicimus expugnasse urbem, consequutum victoriam, subiugasse nova regna, quia

militem, & sumptus suis ducibus suppeditavit, sic *Matth. 10.* dicitur non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis, nempe quia non sapientia, & industria humana loquebantur, sed dono Spiritus sancti, qui omnia opportuna suggererat, hic tamen spiritus quo ad usum doni illius erat illis subiectus iuxta illud Apostoli *1. Cor. 14.* Spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt, itaque non determinabat eos ad loquendum, simile quoque est illud *1. Cor. 15.* plus omnibus laboravi, non ego sed gratia Dei mecum, vel ut Græca habent, *ὁ θεὸς ἁρτίζων με* tu ber cizov me, id est, non ego sed gratia Dei, quæ mecum est, de qua ante dixerat, gratia Dei sum id quod sum, dicit gratiam laboralem, quia ipse per vires gratiæ laborem præstitit, unde Hieronymus, *Dial. 1. contra Pelagianos* dicit, inquit se plus omnibus laborasse, statimque laborem suum ad Dei refert auxilium, Non ego inquit, sed gratia Dei, quæ mecum est.

Ad locum ex *Cant. 1.* in hunc modum respondit 495 deo, si tantum illi trahuntur, qui efficaci motione præparantur: ergo nemo trahitur à deo, nisi qui sequitur, & consentit, atqui nemo sine tractu Dei potest sequi iuxta illud Domini *Joan. 6.* Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum; ergo nemo potest consentire deo, nisi qui consentit, consequens est contra sanam Doctrinam: ergo & antecedens. Deinde quomodo libera voluntate sequimur si tractati illi non possumus resistere? quomodo libera voluntate sequimur cum ipse prius natura operetur, & influat in nostrum consensum, quam nostra voluntas in eundem influat itaque liberum hic, & alibi, vel idem valet quod libens & libertas, quod libentia, vel est sine mente sonus. Nec obstat locus ille Cantici, Ecclesia enim desiderans imitari Christum flagitat gratiam, ut id possit perficere & recte Haymo, & alij, itaque tractum petit quo præstentur vires exequendi sui propositi, ex tali tractu sequitur curulus, quia desiderium currendi iam supponitur. Potest etiam dici non esse necesse ut omnes in particulari curant, Ecclesia enim cum sit unum corpus politicum, ut ipsa dicatur imitari Christum, sufficit ut perfectiores in ipsa id præstent, sic ad *Ephes. 5.* Christus dicitur Ecclesiam suam mundare lavacro aquæ, cum tamen non omnes mundenntur, baptizantur, & apud *Ezech. capite 36.* effundam super vos aquam mundam, & mundabimini, &c. tamen non omnes mundenntur super quos hæc aqua effunditur, solum enim significatur huiusmodi locutionibus rem habere eam vim, ut omnes per eam sint sanctificandi, si per ipsos non steterit; si gratiæ divinæ non defuerint, & plurimos non defuturos re ipsa. Simili modo illis verbis; Trahe me, &c. significatur plurimos per illum tractum imituros Christum, & omnes per illum posse si velint. Posset etiam exponi de tractu, quem vocant congruum, sed non videtur ad mentem Scripturæ, neque ex eo, quod gratia dicitur non prædeterminare voluntatem, scitia dicitur non Deum bene operando prævenire, aut quirit nos Deum bene operando prævenire, aut nos deum proprie trahere ad operandum, non ab eo trahi; nam bene operari non possumus nisi à deo præveniti, id est, attracti, & allecti divina inspiratione, quia volūtas nostra præparetur, ut iam bonum opus sit in ipsius potestate, sed neque volūtas sic præparata prævenit Deum in efficiendo opere bono, quia non nisi per vires gratiæ illud efficere potest. Ffatemur tamen liberum arbitriū directæ esse causam

causam, cur hic & nunc Deus influat opus, tum per dona sua, tum per se ipsum, non autem Deum, aut gratiam, cur liberum arbitrium hic, & nunc influat. Non enim ideo hic, & nunc fit hoc opus, quia Deus absolute vult illud hic, & nunc fieri, aut gratia ex se determinat voluntatem, ut hic, & nunc illud faciat: sed quia voluntas diuinitus preparata vult hic, & nunc illud facere, non tamen solis naturæ viribus liberum arbitrium est illius causa, sed vna cum viribus gratiæ, sicut vicium gratia est causa cur opus sit supernaturale fuisse ostensum est. Hinc tamen non sequitur nos proprie trahere Deum ad operandum, quia Deus nos ante traxit quamuis id sensu quodam admitti possit, quatenus liberum arbitrium est causa cur hic, & nunc Deus influat in opus, ut dictum est. Vnde Gregor. Arimin. dicit Deum sequi determinationem voluntatis. Ad alium locum Pauli patet ex dictis supra §. Superiori.

SVBSEG TIO XIX.

Loca Augustini explicantur.

496 **A**D Augustinum priusquam respondeam suppono certum esse eum nunquam sensisse Deum directe, & proprie inclinare voluntatem ad malum actum, sicut de Iudeis ipse ait *trist. 53. in Ioan.* fecerunt peccatum quod eos non compulsi facere, cui peccatum non placet, sed facturos esse præsciuit, similem Doctrinam frequenter repetit Augustinus, semperque exponit similes locutiones sacre Scripturæ de permissione ut videre licet *epist. 105. & 106. & de prædest. & grat. cap. 4. & seq. ad Simplic. quæst. 2. ad artic. sibi falso impositos sæpe*, ubi notatu dignum est, nec Augustinum, nec Prosperum respondendo ad obiectiones dixisse Deum esse autorem peccati pro materiali, non pro formali, sed simpliciter negasse à Deo nos moueri ad malas voluntates, vel actiones: in locis ergo in obiectione citatis nihil habet Augustinus huic doctrinæ contrarium, sed in primo loco merito distinguit inter patientiam, & potentiam Dei; nam Paulus, quem ipse citat illa distinguit, sensus autem distinctionis est, quod Deus quosdam expectat per patientiam tantum, ut eorum misereatur, alios deserit etiam per potentiam, quia supposita eorum malitia, vult eos acriter punire; itaque per patientiam expectare Deum, nihil aliud est, quam non statim punire, quod præcise sumptum potius est opus misericordiæ quam iustitiæ, iuxta illud: ignorans quia benignitas Dei ad penitentiam te adducit, vnde hoc modo per patientiam expectare non est desistere, nam proprie desistere est opus iustitiæ; vnde constat quid sit per potentiam tradere hominem desideriis suis, est enim illum desistere, hoc autem non est per potentiam inclinare voluntatem hominis ad malum actum; sed est Deum potentia sua hominem accerrime punire, primum non agendo sed relinquendo, & postea efficiendo ut homo suam propriam voluntatem implens ea maxime torqueatur, quod est signum maxime potentiæ Dei, & ideo dicitur in hoc potentiam suam manifestare deserendo hominem, & vitiis ac desideriis suis illum tradendo, ut tandem in illo diuina ira, & iusti-

I. P. Tom. II.

tia manifestetur, iuxta illud in hoc ipsum excitauit te, ut ostendam in te virtutem meam; & illud, quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam. Rursus quod Augustinus ait, vel deserendo, vel alio quouis modo, ideo dixit, quia ut declarauit, Deus non solum non agendo, sed etiam aliquid exterius, vel interius operando id facit, vel offert homini, quod illi est occasio ruinæ, quam licet Deus non intendat, nec ad illam directe inclinet, tamen admirabili potentia, & iudicio occultissimo vititur, dum id operatur in homine, & in corde etiam hominis, quod licet de se bonum, & sanctum sit, & ad id, quod honestum est inclinans, tamen ipsi homini futurum est in scandalum, & occasionem ruinæ, ita exponit Divus Thom. *lect. 3. ad Rom. 9.*

Ad alium locum Augustini primum responderi 497 potest eodem modo ex generalibus principiis positis, sed ut clarius in speciemens August. intelligatur, aduertendum est in principio capitis, in particulari loqui de voluntatibus Angelicis, has enim videtur intelligere cum ait: verum etiam cas, scilicet voluntates, quæ conseruant seculi creaturam, quamuis extendi id possit ad quasque voluntates Principum, & Potentium, has ergo voluntates ait Augustinus inclinare Deum, vel ad beneficia præstanda, vel ad pœnas ingerendas, utrumque autem fieri potest sine malitia voluntatis, & ita ex hoc capite non sequitur inclinare Deum voluntatem ad actum malum.

Quia vero interdum punit Deus quosdam per 498 malas voluntates aliorum, addit Augustinus mirabilem quendam modum dicens: interdum Deum voluntatem iam vitio suo malam inclinare in hoc peccatum potius, quam in aliud, ut talem hominem puniat, vel affligat, vel interdum etiam, ut à tanto malo eum liberet, vel alios fines providentiæ suæ, v. g. cum Dæmon paratissimus sit ad tentandos, vel affligendos homines, inclinat eum Deus, ut hunc potius, quam illum affligat, & de Semel ait Aug. fuisse hoc modo inclinatam à Deo ad maledicendum Dauid, quia iam suo arbitrio odium Dauid conceperat, & voluntatem ei nocendi habebat, optimum exemplum est in fratribus Ioseph, qui iam decreuerant eum interficere, Ruben eis persuasit, ut non effunderent eius sanguinem, sed in cisternam viuum immitterent, & postea transeuntibus Madianitis, Iudas fratres induxit ut eum venderent potius, quam ibi mori fierent; Hæc ergo inclinatio illarum voluntatum in tale obiectum recte potuit esse ex speciali Dei providentia, & excitatione, de qua Augustinus loquitur, non de prædeterminatione physica, & ratio est, quia hoc modo voluntatem iam per se malam ex suo libero decreto inclinare ad hoc, vel illud obiectum, non est per se malum, imo potest esse honestum si ad minus malum inclinatur, ut in exemplo dato apparet, vel interdum etiam satis erit, ut malum sit eiusdem rationis, & gravitatis, solumque materialiter diuersum, ut si voluntas Principis decreuit inferre bellum, & depraedari quicquam possit, non est malum inclinare illam ad hanc gentem potius, quam ad illam, etiam si in eo non cernatur minus malum, satis enim est quod non cernatur maius, in his ergo casibus potest Deus iuxta infinitam suam sapientiam & iustitiam inclinare voluntates, vel directe interius consulendo per Angelos bonos hoc potius quam illud opus eligere, vel per Angelos malos eis facultatem præbendo limitatam, & definitam ad talem personam, vel actionem quomodo legimus se gessisse cum Dauid *Iob. 1.* ut notavit etiam Aug. *lib. 1. ad Sim-*

QQ 9 2 plie.

pro. q. 2. vel certe præbendo occasiones, ut talia obiecta repræsententur vel excitetur memoria talis personæ, aut quid simile, quo pacto statim homo pravam voluntatem prius conceptam ad talē actionem, vel personam applicat. His ergo modis intelligendus est Augustinus, cum sæpe ibi ait, agere deum in cordibus hominum etiam motus voluntatis eorum, scilicet, cum motus est bonus, directe illum intendendo, cum vero est malus vel permittendo solum, vel intendendo etiā, ut voluntas iam ex se prava, & ad malum determinata, in hac re potius, quam in alia se exerceat; ita fere rem hanc explicuit Aug. Victor. lib. 1. de sacram. p. 5. c. 29.

499 In tertia obiecto ne proposita duo petuntur, quæ breviter explicanda sunt, primum quomodo voluntas Dei se habeat ad actum peccati, seu quomodo ad illum præbeat concursus. Secundum quæ sit differentia inter concursus, & prædeterminationem.

500 Prima pars huius difficultatis manifeste declaratur aduertendo Deum non concurrere ad actum malum creatæ voluntatis medio aliquo actu voluntatis suæ, quo absolute, & efficaciter velit talem actum esse aut fieri in rerum natura, sed medio actu quasi conditionato quo vult talem actum fieri, & in eum influere si voluntas creata in illum etiam influxerit, unde ex vi talis decreti, seu actus voluntatis suæ deus non determinat concursus ad actum malum solum, sed indifferenter applicat potentiam suam executivam ad hunc, vel illum actum, ad quem voluntas creata sese applicuerit, & postea in tempore ex vi illius applicationis, & voluntatis, dum illi sese adiungit causa secunda influit in actum malum divina voluntas, humana simul sese determinante; hunc modum concurrendi indicavit Epiphanius hæres. 66. ubi ad vindicandum deum à calumniis auctoris, & causæ peccati inquit iuxta permissionem liberi arbitrij omnibus propria voluntate, ut concedit, ut quisque quod voluerit faciat, itaque deus confert generalem concursus creaturæ, non voluntate præmouente, nec voluntate absolute, qua velit talem actum esse, sed voluntate quasi generali qua vult ad illum actum concurrere, & qua vult illum actum esse non absolute, sed subintellecta conditione, si liberum arbitrium ad illum efficiendum sese applicuerit, seu determinauerit, cum autem voluntatem illam generalem appello, non est sensus, ut quidam interpretati sunt, voluntatem Dei solum confusè versari circa actus voluntatis creatæ, volentem generatim concurrere ad actus eius, quæ interpretatio est in rigore falsa; nam in Deum non cadit confusa cognitio, unde sicut distinctissime omnia intuetur, ita sua voluntate uniuersa in particulari vel disponit vel permittit, atque ita in præfenti ad hunc actum in particulari, etiam si malus futurus sit, vult Deus concurrere volente homine.

501 Vocatur autem illa voluntas generalis, quia deus quantum est ex se non limitat concursus suum ad illum actum, sed offert illum ad alios bonos, vel malos etiam in particulari, quos in eodem momento posset voluntas hominis habere, si vellet. Neque enim probo quod quidam aiunt, Deum de facto non habere voluntatem concurrendi in hoc instanti cum hoc libero agere creato, nisi ad hunc actum, quem præscit, voluntatem creatam operaturam. Aiunt enim deum scientia conditionata præscire, quid voluntas creata effectura sit, si ipse præbeat ei consensum

& prævidens effecturam hunc malum actum, ad illum solum velle concurrere, quia superfluum est velle concurrere ad alios quos præscit hominis voluntatem non esse facturam. Hoc inquam mihi non probatur, quia si deus de facto non offerret suum concursus ad alios actus absolute non esset in potestate proxima hominis illos efficere, & ita non esset liber ad illos efficiendos. Nec illa præscientia conditionata obstat, quia illam supponit ex parte obiecti hanc conditionem, scilicet si deus det concursus accomodatam voluntati humanam, ipsa libere hunc actum eliciet potius, quam alium; ergo ut effectus postea libere fiat, oportet ut hæc conditio impleatur; ergo deus non tantum ad illum actum, sed etiam ad alios debet offerre concursus, alias non implebitur conditio, & actus non erit liber saltem quoad specificationem; unde non est otiosa, aut superflua illa voluntas Dei, quandoquidem ad hoc tendit ut voluntas humana, re ipsa sit expedita ad actum cuiuscunque speciei, quem in eo instanti posset efficere. Cum autem illa voluntas sit conditionata non oportet, ut aliquid ponat in effectu non adhibita conditione, sed quod sit tantum in affectu, seu preparatione ex parte Dei.

Dices, ergo ponitur in rerum natura aliquis effectus positivus, & realis sine absoluta & efficaci voluntate qua velit deus illum esse contra illud, omnia quæcumque voluit fecit, & illud operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ, & illud Augustin. 3. de Doctor. capite 4. voluntas Dei est prima causa, & summa omnium specierum corporalium, atque motionum, & libro 85. quæstionum, quæstione 3. Hoc est aliquid fieri deo agente quod deo volente, & super id Psalm. 144. Iustus dominus in omnibus viis suis. Apud Deum hoc est velle quod facere, quia ex eius voluntate res habent esse; Nec videtur sufficere res conditionata, quia non solum necesse est ut deus velit concurrere si creatura agat, sed necesse est ut deus illam agere velit, & ita necesse est ut ipsa conditio cadat in voluntatem Dei, & ita voluntas conditionata transit in absolutam. Assumptum ostendo, quia sicut non potest creatura esse, nisi deus velit illam esse, ita nec potest agere nisi deus velit illam agere, tantum enim in agendo, quantum in esse à deo pendet.

Respondetur concedendo aliquem realem effectum à voluntate creatæ fieri, quem deus absoluta voluntate beneplaciti non vult esse.

Neque hoc est mirum, quia nec talis voluntas absoluta dei necessaria est, ut ille effectus fiat, sicut declaratum est, nec ille effectus propter in re sit, est obiectum decens diuinam voluntatem. Neque hoc est alienum à doctrina Concilij Tridentini dicentis Deum hos actus malos operari tantum permittendo; non igitur simpliciter volendo illos. Idemque fere est, quod Augustinus, & alij Sancti dicunt Deum esse auctorem omnium potestatum, non autem omnium voluntatum, scilicet actualium, seu volitionum; si ergo illarum auctor non esset, neque illas simpliciter vult. Denique idem est, quod Diuus Thomas dixit hos actus non esse ex voluntate dei consequente, & beneplaciti, neque contra illam, sed præter illam, & idem est sensus aliorum Theologorum, quos retuli. Quamuis ergo deus omnia, quæ voluit fecit, quæ tamen simpliciter non facit, non oportet ut ea simpliciter velit, huiusmodi autem sunt peccata, ut vero

in actus illorum influat. & suo modo illos efficiat, satis est ut in eos etiam velit influere, non per se solum neque absolute, sed concurrente causa secunda; unde eo modo, quo hunc effectum operatur illum facit secundum consilium voluntatis suæ accommodatum tali modo concurrendi; nam æterno suo consilio prudentissime decrevit suum concursum ad hos actus præstare, & id exequitur media voluntate modo supra declarato. Et ita etiam veræ sunt omnes locutiones Augustini sumptæ cum distributione accommodata, nam voluntas Dei est principium huius effectus propter Deo est, non tamen voluntas absoluta de tali actu secundum se, sed voluntas concurrendi ad illum modo prædicto.

505 Neque oportet ut Deus absoluta & efficaci voluntate velit nostram voluntatem agere ad hoc; ut ipsa agat, sed satis est, quod eam agere permittat, aut sinat, atque adeo ut velit eam agere non simpliciter, sed sub intellecta conditione si ipsa velit.

506 Neque est in hoc exacta similitudo inter esse à solo Deo, & ideo necessaria est absoluta voluntas Dei, qua velit ei dare esse, seu creare illam; voluntatem vero agere non est à solo Deo, sed est etiam ab ipsa voluntate, & ita est ab illa, ut possit non esse ex intrinseca vi, & facultate eius, & ideo non est necesse quod Deus simpliciter velit illam agere, sed quod velit præbere concursum illamque sinere, ut sua facultate volendi, aut agendi, utatur.

Differentia inter prædeterminationem, & concursum.

507 Atque ex his facile est intelligere differentiam inter hanc voluntatem concurrendi, & voluntatem prædeterminantem: est enim multiplex. Prima, quod in voluntate concurrendi modo prædicto Deus nihil efficit se solo circa actum peccati, & ex hac parte non potest ei tribui, ut auctori. At vero per voluntatem prædeterminantem Deus se solo efficeret in voluntate nostra determinationem ad actum peccati præuiam ad illud, ratione cuius merito tribueretur Deo, & actus peccati, & quidquid cum illo coniunctum est, nam si illa prædeterminatio est aliquid physicum, & reate voluntati inhærens, illud est tanquam gravitas quædam pertrahens voluntatem ad profundum peccati; merito ergo tribueretur peccatum Deo danti talem impetum multo magis, quam motus gravis tribuatur generanti, vel quæ consequuntur formam ei, qui dat illam, vel motus projectorum imprimendi impetum. Si vero illa determinatio non est præuiam aliquid inhærens, sed efficiat motio Dei immediatus tribuendum erit Deo quidquid ex illa morione consequitur, sicut tribuitur voluntati quidquid ex brachii morione sequitur, quamvis nihil præuiam imprimat, sed ex naturali subiectione efficaciter moveat.

508 Secunda differentia est, quod voluntas concurrendi non est de se determinata ad malum actum, sed indifferens, ut explicatum est; at vero voluntas prædeterminans est ex se definita ad actum malum, & ideo ex vi eius cadit in Dei voluntatem actus malus & virtualiter saltem, & implicite malicia eius quandoquidem Deus ex solo arbitrio suo ad illum potius, quam ad bonum suum velle definit, & per illud voluntatem humanam.

I. P. Tom. II.

nam determinavit, ex vi autem prioris concursus non cadit in Dei voluntatem absolutam actus malus; sed sola permissio eius.

Tertium discrimen est, quo voluntas concurrendi, de se & absolute non est efficax, sed sufficiens, & cum cooperatione humane voluntatis habet effectum, voluntas autem prædeterminans, esset efficax ex se, & ideo ratione illius, vere diceretur Deus facere, ut faciamus malos actus, quod nullatenus dicendum est.

SUBSECTIO XX.

Divi Thomæ verba explicantur.

Circa loca Divi Thomæ, aduertit optime Suarez in primis nunquam reperiri apud sanctum Thomam in citatis locis causam primam determinare secundas ad omnes actiones earum, multoque minus reperiri apud eum mentionem physicæ prædeterminationis, præsertim respectu voluntatis liberæ; solum ergo reperitur hæc verba apud sanctum Thomam. Causa prima movet causam secundam, applicat illam, præbet illi concursum, vel auxilium tanquam primum movens; hæc autem voces recte intelligi, & exponi possunt absque illa actione prævia in causam secundam, ut supra tetigi, & nunc latius dicam.

Deinde aduertendum est sanctum Thomam ponere varios modos, quibus causa prima operatur effectus causarum secundarum. Primus est dando causas secundis virtutes ad agendum, seu formas per quas agant. Secundus est conservando eas in esse. Tertius quasi applicando virtutes, & formas causarum secundarum ad operationes, quos tres modos posuit 1. parte, questione 105. art. 5. addit etiam quartum genus movendi per modum finis, qui ad rem præsentem non spectat, & in tertio modo notanda est illa particula, quasi, quæ videtur esse conditio diminuens, non enim dicit simpliciter applicans, sed quasi applicans, & ratione huius applicationis, dicit primam causam movere secundam ad agendum, & secundam agere in virtute primæ, in toto autem illo corpore articuli nullam facit Divus Thomas mentionem illius concursus, quo Deus ut prima causa immediate concurrat ad actionem creaturæ in ipsum effectum proxime, & immediate influendo, & in solutione ad tertium in summam redigit totam doctrinam articuli his verbis; Dicendum, quod Deus non solum dat formas rebus; sed etiam conservat illas in esse, & applicat eas ad agendum, & est finis omnium actionum, ut dictum est, solum hoc posteriori loco effectum, & conservationem virtutis activæ ad unum caput reduxit, & quod ibi vocavit auxilium Dei movens, hic vocat applicationem. Neque enim dubitari potest quin per hanc applicationem Divus Thomas intellexerit aliquid distinctum ab effectione, & conservatione virtutis causæ secundæ, ut ex verbis adductis constat: ergo vel asserendum est Divum Thomam ignorasse illum concursum per immediatum influxum in ipsum effectum, vel per illam quasi applicationem hanc concursum intellexisse. Primum dici non potest, tum quia esset imponere Divo Thomæ intolerabilem errorem, tum etiam quia ibidem in solutione ad

Q 99 3

secundum

secundum ex doctrina articuli colligit vnam, & eandem actionem esse à primo, & secundo agente, quod non esset verum, nisi primum agens immediate influeret in effectum secundi agentis: ergo per illam applicationem nihil aliud potuit illo loco Dñus Thomas intelligere nisi concursum illum, quem aliis locis auxilium Dei mouentis vocauit.

§12 Quibus verbis vsus est, vt significaret hunc concursum, licet sit per modum simultaneæ cooperationis, tamen à prima causa dari, vt à superiori, à qua inferior pendet, & non è conuerso. Item, vt indicaret dari ex vi illius providentiæ, qua ad primam causam pertinet gubernare secundas, easque ad suos fines suasque operationes perducere, hoc enim est quoddam applicationis genus. Tandem vt ostenderet influere Deum in actionem causæ secundæ intimæ, & secundum omnem rationem eius.

§13 Quod ita potest amplius declarari; nam duplex applicatio causæ ad agendum, distingui potest. Vna est præuia ad actionem tanquam conditio requisita quæ non habet locum in præsentia; nam vt dixi loquimur de causa secunda habente iam omnem dispositionem intrinsecam, permanentem, necessariam ad agendum, & materiam, siue passum, siue obiectum sufficienter applicatum, & propositum, quam applicationem supponimus factam esse, & conseruatam à Deo, vel per se, vel concurrentem cum aliqua causa secunda. Causa autem secunda iam sic proposita & applicata, non indiget noua applicatione per nouum influxum solius primæ causæ, vt in superioribus late probatum est.

§14 Alia ergo potest intelligi applicatio formalis, quæ ipsamet actione fit, quomodo potest quis dici applicari ad opus dum operatur, & voluntas applicari ad amandum, dum amat, quæ applicatio non est aliud ab ipso amore, vel alia simili actione, sed applicatio vocari potest, quia dum agens operari incipit, coniungitur quodammodo actioni suæ, vel per illam coniungitur materiæ, circa quam operatur; & hæc applicatio ita fit à causa secunda, sicut & ipsa actio, & eodem modo fit à causa prima non sola, nec per actionem præuiam, sed cum ipsa causa secunda, & per concursum concomitantem quocum illa concurrat. Hoc ergo modo vere dicitur causa secunda applicari ad agendum à causa prima non sola: sed concurrente cum ipsa se applicante: quia ergo sub hac ratione, & denominatione applicationis significatur actio, vt primo egrediens ab ipso agente; ideo ad significandum Deum concurrere ad illam actionem secundam primæuiam, & radicalem emanationem à suo proprio agente, dicitur Deus concurrere applicando causam secundam. Et hæc satis, superque sunt ad reddendam vocis rationem; nam de re vix potest dubitari suppositis quæ diximus, quæ non esse aliena à sensu Dñi Thomæ, satis verisimile fit discursu facto.

§15 Nec obstat quod Dñus Thomas vsus fuerit exemplo motionis, & applicationis instrumentorum artis, quia non affertur exemplum, vt omnino simile, sed vt manuducens ad rem explicandam, & ibi præsertim adducitur ad declarandum, non concurrere Deum cum causis secundis, supponendo in eis virtutem agendi, sed dando, & conseruando illam.

§16 Ultra hos autem tres modos agendi non tribuit Dñus Thomas primæ causæ alium, quo ef-

fectus, & operationes causarum secundarum efficiat, qui sit vniuersalis, & quasi essentialis causis secundis, sicut sunt tres supradicti, alias Dñus Thomas illum non prætermisisset, vbi ex professo hanc materiam tractauit, ex quo mihi fit valde credibile tacite Dñum Thomam, retractasse quod in questione illa de potentia dixerat, vbi eandem questionem, quam prima parte versans præter illos tres modos ponit quartum, quo causa secunda per virtutem instrumentalem fluentem agit, vt instrumentum primæ causæ. Ex quo loco in primis calligo apud D. Th. aliud significari per illam applicationem, aliud per impressionem virtutis fluentis; nam expresse hos modos illo loco distinguit; vnde vel dicendum est, causam primam duas res imprimere secundæ, vnam ad applicandam illam, aliam vt illi det virtutem instrumentalem, quod est plane absurdum, vel fatendum est per illam applicationem nihil imprimi causæ secundæ, quod intendimus. Secundo colligo Dñum Thomam doctorem factum commisisse, & retractasse, in prima parte, sententiam illam de virtute fluenti; nam certe, si in illa sententia permansisset, eam in prima parte non prætermisisset, ne diminutam, sed maxime completam & exactam nobis traderet in proprio loco, & præcipuo, in quo rem ex professo tractabat: vidit ergo modum illum non esse verum, & ideo merito illum prætermisit.

Nec discursus, quo in illa questione de potentia vtitur Dñus Thomas est efficax, sic enim colligit. Causa secunda non potest esse principalis causa existentia, nec potest illam propria virtute conferre; quia ipsum esse est vniuersalissimum effectus, & est quoddam esse alio quocumque existente in omnibus rebus intimius, & actualius, & ideo à sola causa prima, & vniuersalissima fieri potest, vt à causa propria & principali; causa ergo secunda solum vt instrumentum primæ potest dare esse, & ideo requirit virtutem instrumentalem præuiam, per quam efficiat; hæc enim ratio eodem modo applicari potest ad illam virtutem instrumentalem, seu transeuntem, quæ dicitur addi causis secundis; nam illa non est perfectior, quam virtus earum permanens.

Respondetur ergo illa ratione recte probari, causam secundam non posse agere sine influxu primæ principalis, & intimius, vt ita loquar, influentis in effectum quatenus esse existentia participat, quod est veluti ad quantum obiectum solius diuinæ efficacitatis, non tamen probari non esse in causis secundis virtutem propriam & sufficientem in suo genere ad communicandum esse quod habet cum concursu, & dependentia à prima causa, sicut ipse illud esse possident, sique possunt illud esse aliis communicare, non quidem sub generali ratione existentia, sed sub tali particulari, ac determinata ratione. Quamobrem non est necessaria alia virtus superaddita, neque alius causandi modus & ideo Dñus Thomas in Summa merito illum modum prætermisit, & tacite retractauit.

Cuius f. & non leue signum est, quod in 3. §19 contra Gen. c. 70. (qui liber simul cum Summa censetur, quasi vltimum Dñi Thomæ testamentum) tres supradictos modos attingens, quartum prætermisit, quem immerito Ferrar adiunxit.

xit, cum ibidem Diuus Thomas consulo illum omiserit, qui eo loco nullam aliam virtutem agendi agnoscit impressam causae secundae, praeter facultates ipsas naturales, vt est calor in igne & similes, seu proportionales, vt sunt habitus infusi in ordine supernaturali.

520 N-que in tota Diui Thomae doctrina aliquid aliud reperio, quod generaliter ad omnes causas secundas pertineat, specialiter autem de voluntate, & intellectu disputans solet Deo Tribuere vim peculiarem ad mouendum has potentias, & praesertim illi attribuit primos actus harum potentiarum, de hac motione diuina tractat 1. p. *quest. 104. articulo 3. & 4.* vbi (legenti euidenter constabit,) non agit de motione Dei, vt causae primae concurrentis cum voluntate, & intellectu vt causis secundis, sed de illa actione, qua Deus dedit his facultatibus virtutes intelligendi, & volendi, & inclinationem in proprios actus, & obiecta, rationem cuius ad illa feruntur. Tractat etiam de motione ex parte obiecti, quam Deus facere potest, vel imprimendo species in intellectu, vel per modum obiecti summe boni mouendo voluntatem, quod tunc solum facit omnino efficaciter, quando est clare visus, vt ipse docuerat, eadem prima parte, *questione 82. articulo secundo*. De hac etiam motione voluntatis agit *prima secunda* & *tertia* *questione 9. & 10. & questione 109. & sequentibus*, sed in his locis interdum loquitur de motione per inclinationem naturalem inditam voluntati ad volendum bonum, vt cum ait, voluntatem moueri a suo auctore ad volendum bonum in communi, vel finem. Interdum loquitur de motione per concursum generalem, quia cum voluntas per suum velle moueatur Deo concurrente ad illud, vere dicitur moueri voluntas a Deo, quamuis non a solo, sed cum ipsa, & ita etiam potest intelligi quod dicit in articulo 4. *quest. 109. 1. parte*, Deum intime inclinare voluntatem efficiendo in ea ipsum velle, quia velle est inclinari.

521 Interdum vero, & saepius loquitur de motione morali, vel antecedente, quae est vel ex parte obiecti, vel per sanctas inclinationes, quomodo loquitur aperte *prima secunda questione 109. articulo 6. ad tertium*, & in tota materia de gratia. Nunquam tamen in eo reperies (quod iterum animaduertere non grauabor) Deum praedeterminare voluntatem nedum physice praedeterminare, imo in eisdem citatis locis semper obsertat, Deum ita mouere voluntatem, vt illam se mouere sinat, imo vt eam ad vnum non determinet praevia determinatione vt satis significauit *prima secunda, questione 10. articulo 4.*

522 Ad tertium praeter propositionem ibi allatam sunt aliae similes in eo libro, quas Diuus Thomas ex parte refert dicta *questione 3. de potentia, articulo 7.* Prima est, [virtus causae primae prius agit in causatum, & vehementius ingreditur in ipsum.] Nona in ordine est, [Intelligentia non dat esse, nisi prout est in ea virtus diuina.] Sed haec 9. & 16. quae in obiectione citantur, optime exponuntur verbis Diui Thomae 3. *contra Gent. cap. 70.* vbi sic scribit, [Virtus inferioris agentis pendet ex virtute superioris agentis, in quantum superius agens dat virtutem ipsam inferiori agentis, per quam agit, vel conseruat eam.] Vnde inferius sic colligit, [Oportet igitur, quod actio inferioris agentis non solum sit ab eo per virtutem propriam, sed per virtutem omnium su-

periorum agentium, agit enim in virtute omnium.] Igitur ex Diui Thomae interpretatione causam secundam agere in virtute primae, nihil aliud est, quam agere per virtutem ab illa participatam, & ita dependentem ab illa in agendo, vt omnis actio eius magis, principaliusque nitatur in virtute causae primae, quam in propria, & hac etiam ratione subdit idem Diuus Thomas eodem loco virtutem primi agentis esse ex se productam, virtutes autem inferiores, non nisi ex virtute superioris, id est, vt in illa nixae, & ab illa adiutae.

523 Ex hac ergo Doctrina facile intelligitur verus sensus illarum propositionum libri de causis, & similium, in prima enim dicitur causa prima prius agere, quia ex se, & independentem agit. Dicitur tiam vehementius ingredi effectum, quia intimius est in illo, magisque in illum influit, & ipse essentialius ab illa pendet. In nona dicitur causa secunda dare esse, prout est in ea virtus diuina, vel participative per ipsammet facultatem, & virtutem intrinsecam a Deo participatam, quomodo dicitur charitas diuina esse in nobis, & diuinum lumen in Beatis, vel causaliter, id est, quatenus ipsamet virtus Dei est in causa secunda adiuuans illam, & cum illa concurrens. Atque hoc etiam modo dicitur in propria 16. virtute diuinam esse virtutem omnium causarum, vel quia omnes ab illa habent virtutem, vel quia illa omnes iuuat, & cum omnibus agit, & concurret, quo sensu etiam dici potest coniungere omnes causas suis effectibus & applicare illas, vt dictum est.

524 Ad reliqua loca Diui Thomae Respondeo ex eodem Angelico Doctore, primo contra *Genes cap. 82.* duplicem esse indifferentiam ad vtrumlibet, Alteram ortam ex defectu virtutis, seu indigentia, sic videmus materiam primam esse indifferentem ad plures formas, & libram ex se esse indifferentem ad vtramque lancem ex defectu virtutis scilicet; adueniente autem pondere, & grauitate determinatur, & inclinatur in vnam lancem potius quam in aliam; Hanc etiam influentiam habet voluntas quandiu non apparet bonitas in hoc, vel illo obiecto, & tunc indiget aliqua inclinatione, vel cognitione vt operetur. Altera est indifferentia orta ex imperfectione obiecti, quod non apparet necessarium & tunc non indiget principium aliqua alia inclinatione antecedenti, vt operetur. Sanctus Thomas igitur, quoties petit in voluntate creata aliquam inclinationem praeuiam, vt operetur propter indifferentiam, quam habet ad vtrumlibet, loquitur de prima indifferentia orta ex defectu cognitionis, quam cognitionem dicit debere provenire a Deo, ipsum vero Deum, quia est actus purus, & ex se habet cognitionem non indigere aliqua inclinatione, vel motione ab extrinseco. Sic loquitur dicta *questione 9. articulo 4.* & clarius in 2. *distinctione 25. questione 1. articulo 1. in corpore*, vbi adducto testimonio Commentatoris dicit determinationem, quam voluntas praerequirat ad operandum esse cognitionem aliquam de fine, & primo contra *Genes cap. 82. ratione ultima*, Respondet Deum non indigere eiusmodi determinatione, quia habet ex se intellectionem, & cognitionem obiecti: ergo determinatio quam Sanctus Thomas praerequirat in nostra voluntate, nihil aliud est quam cognitio obiecti quam nostra voluntas non habet, quando est sub illa priora indifferentia.

525 Neque obstat, quod Sanctus Thomas aliquando hanc cognitionem appellat inclinationem, aliquando determinationem, non enim intelligit nomine determinationis aliquid necessitans, vel tollens indifferentiam secundi generis, sed appellat determinationem, quia auferit indifferentiam prioris generis, & quia cognitio bonitatis, quantum est ex se inclinatur, & determinatur magis ad amorem, quam ad odium, sed adhuc manet voluntas indifferens, quia habet aliam cognitionem alterius boni contrarii, quæ etiam quantum est ex se inclinatur, & determinatur ad amorem contrarium, & per consequens habet, ut ita dicam quasi determinationes contrarias duas improprie dictas, per quas tollitur prima indifferentia, quam habebat & tribuitur alia, ut voluntas secundam indifferentiam exerceat quomodo voluerit.

526 Deinde quando Sanctus Thomas vniuersaliter ait causam creatam posse operari, nisi prius determinetur à Deo, ibi loquitur de causis naturalibus, & necessarijs, non autem de liberis, ac si diceret Diuus Thomas non posse lapidem moueri ad centrum, nisi Deus prius determinet illum tribuendo illi grauitatem, quæ determinat lapidem ad centrum, quod expresse docuit Diuus Thomas 1. parte, questione 105. articulo 5. His verbis, Deus non solum dat formas rebus, & conseruat eas in esse, sed etiam tribuit virtutem media qua applicat agens ad operandum.

SVBSECTIO XXI.

Modi loquendi communes explicantur.

527 AD primum modum loquendi, qui contra nos obijcitur de applicatione causæ secundæ à Prima; suppono quod verissimum est, videlicet omnes causas creatas aliquam applicationem præuiam requirere (ut optime notauit Pater Suarez) ad actiones suas, siue fiat ex parte ipsarum, siue ex parte subiecti, siue materiæ circa quam operaturæ sunt, quæ applicatio in corporalibus agentibus, semper fit per motum localem, aut aliam actionem, qua agens, & passum loco coniungantur, seu propinqua fiant; in potentijs autem, seu viribus animæ, præcipue in intellectu & voluntate fit per sufficientem propositionem obiecti, aut per imperium vnius potentie in aliam, vel aliam motionem, vel eiusdem potentie in se ipsam secundum actus diuersos, quando subordinationem inter se habent, ut late Sanctus Thomas prima secunda questione 9. docet, unde in genere omnis hæc applicationum varietas ad duo capita reduci potest, & ut breues habeamus terminos, quibus utamur, alteram materialem, seu localem, alteram animalem, seu intentionalem appellemus.

528 Deinde suppono, omnem hanc applicationem præuiam fieri à Deo, vel per causas secundas, vel interdum per se solum si causæ secundæ defint. Ratio generalis est evidens, quia hæc applicatio est aliquid in rerum natura, est enim, vel motus localis, aut alia loci adquisitio, vel cognitio, appetitio, aliquidve simile: ergo necesse est à Deo fieri; item ex hac applicatione diversimode facta in diuersis agentibus, & patientibus exoritur fere omnis varietas effectuum,

quæ in vniuerso contingit, tam in naturalibus, quam in moralibus; imo perpetua conseruatio vniuersi per continuas generationes & corruptiones, ex hac applicatione maxime pendet: sed Deus est qui providentia sua, & maxima efficacia hæc omnia gubernat, & continet: ergo necesse est ut ipse sit causa prima omnis huiusmodi applicationis, quia vero Deus suauiter omnia disponit regulariter hanc actionem non facit, nisi per causas secundas, & tunc non aliter ipse concurret quam dando priorem concursum generalem illi causæ secundæ, quæ per se, & immediate efficit hanc applicationem, ut si Angelus exempli causa sit causa applicans ignem Sodome, ut comburatur, Deus concurret cum Angelo ad efficientiam illius motus per generalem concursum supra explicatum, & simili modo cum alijs. Potest autem Deus facere interdum hanc applicationem sua sola efficacia: sed id (ut creditur) ordinarie non facit, nisi vel in operibus aliquibus miraculosis, vel interdum in operibus gratiæ, quando intellectum, aut voluntatem hominis in se ipsis immutat illuminando, vel inspirando aliquem motum, quo ipsa voluntas ad alium actum applicetur. Hic enim modus applicationis maxime pertinet ad ordinem gratiæ, omnia vero hæc applicationum genera, sunt omnino extra causam, & rem de qua disputamus, quamvis nonnulli Doctores circa hanc applicationem mirabiliter allucinentur, ob vocis æquiuocationem, etenim præsens questio de necessitate Diuini concursus solum versatur suppositis alijs omnibus requisitis conditionibus ad operandum, ex parte ipsius causæ secundæ, verbi gratia, postquam sol præsens est huic Hemisphærio, & omnia impedimenta ablata sunt, quo Dei concursus indigeat ad illuminandum, & in re circa quam versatur postquam voluntas habet præsens obiectum per iudicium rationis, & ipsa quantum est de se apta est ad operandum circa tale obiectum, inquiritur quid sit necessarium ex parte Dei, & hoc sensu dicimus illam applicationem præuiam nullam esse.

Nam in primis inquiri, quis sit terminus huius applicationis; cum enim hæc applicatio, actio aliqua esse dicatur, & non sit tantum immanens in Deo; sed transiens in causam secundam terminum aliquem habere necesse est; imo iuxta opinionem asserentem actionem Dei non transire proprie in extrinsecam materiam, nisi quoad effectum suum hæc applicatio cum sit à solo Deo, prout recipitur in causa secundæ, non erit actio Dei, sed terminus aliquis, vel effectus Diuinæ voluntatis; at nullus talis terminus fingi, vel excogitari potest.

Dices terminum esse actionem causæ secundæ, hæc enim applicatio ad hoc fit, ut causa secundæ suam actionem exerceat, sed hoc non recte dicitur, hæc enim applicatio dicitur esse aliquid in causa secundæ præuiam ad actionem: unde actio talis causæ ad summum dici poterit finis ad quem ordinatur talis applicatio; sicut illuminatio solis dici potest terminus, seu finis extrinsecus applicationis eius, quæ per motum localem fit. At hic inquirimus intrinsecum terminum huius applicationis, qui vel formaliter sit ipsa applicatio, vel per illum proxime fiat, nam sicut per applicationem solis immediate

immediate sit existentia eius in hoc loco ad quam deinde sequitur illuminatio, ita oportere dare aliquid simile in hac applicatione. At vero nihil tale fingi potest; nam ponimus omnem applicationem localem si necessaria sit esse factam similiter omnem obiecti applicationem intentionalem; quid igitur esse potest illa alia applicatio, aut per eam fieri quid potest?

331 Dices per eam actionem fieri maiorem, quandam conjunctionem agentis ad passum, vel potentiam ad obiectum, conjunctionem inquam non localem, sed virtutem, aut secundum propensionem maiorem unius ad alterum.

332 Sed hoc etiam nihil esse potest, quod ratione fundetur, aut satis percipi possit; nam si illa conjunctio sit in actu secundo, hæc non fit nisi per actionem ipsius causæ secundæ, & non per aliquid prævium ad actionem; si vero sit in actu primo, non fit nisi per ipsam virtutem agendi quæ per se est propensa ad dictam actionem, & ita suppositis alijs extrinsecis conditionibus requisitis per se ipsam, est satis applicata, seu potius inclinata ad actionem suam.

333 Nec potest hæc applicatio, propensio aut inclinatio augeri nisi aucta virtute ipsa agendi, quod per se loquendo necessarium non est ad concursum causæ primæ ut sit, ut circa aliud membrum de illis locutionibus dicitur, ergo talis applicatio prævia, quæ per se necessaria sit ex vi concursus primæ causæ præter conditiones omnes requisitas ex parte causarum secundarum, & quæ à sola prima causa fiat est ficta, & impossibilis, quia nihil omnino est.

334 Deinde quando dicunt talem applicationem causæ secundæ ad opus esse aliquid creatum distinctum à virtute operativa talis causæ, & distinctum etiam à Deo, ac proinde esse factum à Deo, imo necesse esse ita factum à solo Deo sine ipsa causâ secundâ, cum illa applicatio antecedit actionem talis causæ. Respondetur æquiuocationem committi posse in illa voce applicationis; nam si sit sermo de vera applicatione prævia, externa, & locali, vel interna, seu animali; sic omnis applicatio fit à Deo, vel solo si extraordinario modo fiat, vel cum causis secundis, non quidem cum illammet causâ; vel facultate, quæ applicatur, quia ut recte dicitur in objectionibus, illa non efficit applicationem suam, sed cum alijs causis concurrente, quæ illam efficiunt; nam per actionem quarundam rerum aliæ applicantur ad opus, ut mouente Angelo applicatur sol, & agente sole eleuantur vapores, & applicantur mediæ Regioni aëris, & sunt pluviae, & sic de alijs, quæ omnis applicatio fit iuxta ordinem causarum, & rerum à Deo institutum, conseruatum & gubernatum iuxta finem ab ipso intentum, & in hoc sensu videtur procedere hæc obiectio, quapropter non procedit contra nos, ut ex dictis patet; si autem per applicationem intelligatur quippiam aliud requisitum in agente secundo præter virtutem agendi permanentem in suo genere sufficientem, & præter alias conditiones, scilicet quod ha beat passum, vel obiectum, & alia requisita satis applicata eo modo, quo illis indiget; sic

negamus illam applicationem esse aliud quid præter actionem, quod satis à nobis probatum est. Vnde fit talem applicationem neque esse propter finem à Deo intentum, nec propter alium, quia omnino non est. Quod si ipsamet actio vocetur applicatio formalis in sensu à nobis exposito, hæc fit à Deo & ut sic ordinatur in finem à Deo intentum, quamuis probe est à causâ secundâ, non semper tendit in finem à Deo intentum, ut de actione peccaminosa infra dicitur.

Denique potest applicationis nomine significari ipsamet inclinatio, & propensio, quam causa secundâ habet ad agendum, & hæc sicut non est aliud à virtute eius, ita fit, & conseruatur à Deo, & dante, & conseruante virtutem, & ita etiam non est propter finem à Deo intentum, atque hac ratione sæpe dicitur Deus, & non improprie applicare omnes causas secundas ad actiones influendo actum in eis virtutes, quæ natura sua in eas actiones propensæ sunt, & ad eas propterea applicantur; sed ex his nullo modo potest colligi physica prædeterminatio, neque aliquid contra veritatem nostram.

Quoad secundum modum loquendi de nomine excitationis virtutis actiue, Respondeo sane ad rem de qua agimus, & ad declarandum concursum necessarium causæ primæ & subordinationem causæ secundæ non magis conferre, quam applicationem; nam excitatio proprie locum habet in potentijs animæ, quatenus vna per actum alterius ad operandum mouetur ob sympathiam naturalem, quam habent quatenus in eadem anima radicantur. Solet etiam applicari hæc vox aliquibus virtutibus naturalibus, quæ interdum aliquam alterationem prærequirunt, ut suam actionem exercent, ut vis odorifera quæ non diffundit odorem nisi calefiat, ita piper & sinapi non calefaciunt, nisi conterantur, & sic de alijs, sed omnis hæc excitatio fit, aut quia virtus actiua per illam alterationem completur vel quia disponitur dum rare fit, aut alio modo simili afficitur, ut melius ad agendum applicetur, nihil autem horum est necessarium in causâ secundâ ex præcisa subordinatione eius ad primam, & quando aliquid simile necessarium est ex peculiari natura, vel defectu alicuius rei conferri, seu fieri potest per aliam causam concurrentem prima suo generali concursu, dummodo actio aliunde non sit miraculosa, vel ad ordinem supernaturalem pertineat; ergo hæc excitatio à causâ primâ, quæ propria eius fingitur, & necessaria in omni actione causæ secundæ, solum quia causa secundâ est, etiam sine fundamento ad inuenta, nec maiorem probabilitatem habet hæc declaratio huius præviæ actionis, quam reliquæ; omitto vix posse ab his explicari, quæ & qualis sit hæc entitas aut qualitas, aut quouis alio nomine appelleretur, & cur fluens esse dicatur cum ostensum sit non esse actionem, vel motionem veram, neque etiam ratio reddi potest, cur statim corrumpatur transacta actione, cum neque ab actione pendeat, neque actio ab ipsa, nec sit violenta subiecto, aut repugnans naturæ illius, de subiecto item illius quis dicat an ut compleat vim agendi caloris in sic ipsi, vel satis sit, ut simul eidem subiecto inhaereat, & quando virtus actiua

Actiua causa proximè ex multis rebus constat, ut efficacia ad videndum consurgit ex potentia, & specie, an vnaquæque harum rerum indigeat sua virtute fluente qua compleatur in sua actiuitate, vel cur potius vna quam alia, in his enim, & similibus multa dici possent, quæ sufficiat attingere ut aliis occasionem discurrendi præbeamus, & considerandi, quorū difficultates ex prædicta doctrina oriantur.

337 Ad alterum modum loquendi respondeo quod est de præmotione, nullam maiorem difficultatem habere, quam præcedentes, nihilominus eius æquiuocationem explicabo in hunc modum, eodem enim modo inquirendum est quem intrinsecum terminum habeat hæc motio, omne enim quod mouetur ad aliquid moueri necesse est; hæc autem motio non est intrinseca, & immediate ad actionem causæ secundæ, sed ad summum dici potest ad illam, ut ad extrinsecum finem ordinari, tum quia dicitur esse hæc motio præuia ad illam actionem, & re distincta ab illa, tum etiam quia actio non est terminus productus per aliam actionem, seu motionem; Tum denique, quia in causis secundis naturalibus, quæ agunt actione transeunte, hæc motio dicitur esse in ipsa causâ secundâ, actio vero causæ secundæ est in passo: quomodo ergo vna erit proxima, & intrinsecus terminus alterius? in voluntate vero hæc mutatio tantum dicitur fieri à Deo, & voluntatem solum passive se habere respectu illius: ergo non potest hæc motio terminari ad ipsam actionem vitalem, & liberam voluntatis, ut ad terminum intrinsecum, aliâs à quo fit illa motio, fieret etiam hæc actio quia terminus intrinsecus motionis ab eo tantum fit à quo fit ipsa motio ex quo fieret, actionem ipsius voluntatis, ad quam hæc motio terminari dicitur à solo Deo fieri, & voluntatem solum passive ad ipsam concurrere quod est Hereticum in actionibus liberis, de quibus tractamus, seclusa autem causâ secundâ actionem nullus alius terminus intrinsecus talis actionis fingi, aut excogitari potest, quia neque est aliquod ubi, neque aliquid quantum, & sic de reliquis solum dici potest hanc motionem terminari ad aliquam qualitatem, quæ (ut aiunt) detur per modum transeuntis, seu fluentis, sed quæ est necessitas, quod munus, quis usus, aut formalis effectus huius qualitatis? denique nihil dici potest nisi fortasse quod sit virtus actiua fluens, quod in tertio membro refutandum est.

338 Accedit quod agens non mutatur teste Aristotele 3. *Physicorum*. Respondent aliqui agentia creata agendo mutari, quia perficiuntur dum vim suam quodammodo ad alia extendunt; illa enim virtutis extensio, perfectio quædam est. At hoc falsum est, & non solum communi doctrinæ Aristotelis & aliorum Philosophorum parum consentaneum, verum etiam per se incredibile, quid enim perfectionis soli accrescet in hoc præcisè, quod aciem illuminet illa enim extensio virtutis nihil est aliud, quam ipsa actio illuminandi, quæ non illuminantem, sed illuminatum perficit. Communicatio item perfectionis, signum quidem est præexistentis perfectionis, non vero intrinseca perfectio. Quod si ea quæ agunt actione immanente agendo perficiuntur non in quantum agentia sunt, hoc eis accedit, sed quatenus in se recipiunt id, quod agunt, quæ mutatio non est præuia ad actionem,

sed consequens vel concomitans: sed esto demum agentia creata agendo perfici vel mutari, hoc tamen posito ad summum id fiet ipsamet actione si fortasse in ipsis recipitur, aut aliquid inde in eis resultat: tamen prius quam agant non mutantur ut agant.

Dicent, imo agens creatum non agere nisi prius motum; hoc enim modo Aristoteles reduxit vniuersam naturam ad vnum primum mouens immobile. Quo discursu etiam Theologi vtuntur ad probandum esse vnum deum; respondetur axioma illud in hoc habere verum, quod agens creatum non agit, nisi virtutem agendi ab alio accipiat, quæ per continuum influxum in eo conseruatur. Rursus in eo etiam verum habet, quod supra dicebam agentia creata fere nunquam inchoare actionem sine noua aliqua applicatione vel locali, si actio sit extrinseca, & corporalis, quæ applicatio interdum fit per motum agentis, interdum per motum passi; vel sine applicatione mentali aut interna si sit intellectualis, vel intentionalis. At vero quod post receptam virtutem, & factam applicationem passi, vel materiæ sufficientem sit necessaria noua motio in ipso agente ut agat, neque est verum, neque ab Aristotele alicubi in hoc sensu traditum. Nec fieri potest aliqua ratione verisimile, quia nullus terminus talis motionis, nullaue necessitas illius inueniri potest.

Discursus autem ille de reductione totius nature ad primum mouens immobile non fundatur in tam occulta, & incognita motione: Aristoteles enim ex sensibilibus processit, non ex his, quæ nec mente percipiuntur nedum sensu, igitur si fiat progressus ille physice fundatur in reductione totius inferioris nature ad motum cæli à quo suo modo pendet ut experientia, & Philosophia docent, cælium autem ipsum non creditur moueri à se; (nam ut Philosophus sumit,) omne quod mouetur ab alio mouetur; & ita inuestigando motorem eius peruenit Aristoteles ad vnum primum motorem immobilem, si autem illa reductio fiat metaphysice fundatur in dependentia, quam omnis res creata habet ab illo tam in se quam in agendo: sic enim longe certius est, omne quod non est à se reducendum esse ad aliquid quod non fit ab alio, & quod à se non agit reducendum esse ad aliud in quo nitatur in agendo, & ita necessario est perueniendum esse ab aliquod per se ens & per se agens, & hoc modo discursus hic longe certius fundari potest in concursu generali primæ causæ, quem explicauimus, quam in alia occulta motione; nam ille concursus licet sensu non percipiatur, tamen ratione constare potest; nam tamen motio, nec sensu, nec ratione ostenditur. Si denique velimus reductionem illam facere quodammodo moraliter fundari potest in illamet sensibili applicatione agentium, & patientium, quam constat esse ad actiones physicas necessarias; hæc enim tali ordine, ac modo fit in vniuerso in ordine ad conseruationem eius per continuas generationes, & corruptiones, ut certum signum sit vnius primi mouentis, seu gubernantis, & ordinantis hæc omnia ad hunc finem: illa ergo alia motio occulta est prorsus inutilis, & conficta.

Ex quibus patet quid dicendum sit ad deterta 541 minationem illam, quæ requiritur ab aduersariis in causâ secundâ à primâ, de qua late tractauimus

Quæst. vlt. De concursu Dei cum creat. 499

vinus supra; item dum dicitur causam secundam esse instrumentum Dei, & agere in virtute Dei non stricte hoc, sed late sumpto nomine instrumenti intelligendum esse quatenus causa secunda omnem suam virtutem operativam non habet à se, sed acceptam à Deo; à quo habet quidquid habet, & quidquid est, quibus explicatis tota ruet argumenti primi vis atque robur.

§42 Ad secundum argumentum concedo, maiorem, & distingo minorem quin compleantur causæ secundæ per prædeterminationem antecedentem ad actionem nego; per concursum divinum identificatum cum actione creata concedo, eo modo quo supra late explicuimus.

§43 Ad tertium argumentum distingo, est actus universalissimus, & proprius eff. ctus Dei &c. dum creatur ens concedo, dum producit ex præiacente subiecto, ita ut non possit produci à creatura, nego.

§44 Ad quartum argumentum iam supra late responsum est *speciali sectione* in qua præcipuum aduersariorum argumentum labefacimus.

§45 Ad quintam rationem satis superque responsum est, dum de applicatione egimus.

§46 Ad sextam rationem respondetur, primo hanc determinationem præuiam non solum à nobis rejici propter impedimentum libertatis, sed etiam quia nihil est, neque habet in natura minus aliquid quando alioqui virtus actiua est proportionata ad effectum; nam si sit improporcionata, ut est voluntas nostra ad actus supernaturales, tunc indigere poterit aliqua re indita, vel sibi coniuncta, non ut applicante tantum, sed ut adiuvante vel cooperante; si autem virtus sit inn. su ordine sufficiens, nec necessarium, nec verisimile credimus ei superaddi oportere aliam applicationem, seu determinationem præuiam ex parte ipsiusmet facultatis actiue etiam seclusa determinatione libertati contraria. Secundo dicitur hanc applicationem physicæ prædeterminantem ad vnum esse videri contra vsum libertatis, & in hoc sensu non solum repugnare cum principiis Philosophiæ, sed etiam fidei ut late probatum est.

§47 Ad primam vero probationem respondetur ad omnipotentiam Dei non pertinere contradictoria facere, qualia essent manere potentiam indifferentem, & determinatum ad vnum, seu (quod perinde est) motionem, seu entitatem illam præinsuam voluntati subdi in sua effectiōne actuali libero vsui voluntatis & necessario prodire in actum, & secum rapere voluntatem. Primum enim horum est necessarium, ut voluntas maneat libera. Secundum autem, ut illa entitas determinet voluntatem; sicut ergo repugnat fieri formam habentem ex natura sua proprietates oppositas, ita & fieri entitatem physicæ determinantem potentiam, & se subijcientem libero vsui eius. Quamvis ergo ad omnipotentiam Dei pertineat ut quod vult, & quale, ac quomodo vult fiat, & ad eius providentiam spectet ita fortiter, & suaviter ea disponere, quæ ad liberum arbitrium pertinent, ut & diuinæ voluntati seruiat, quando ipsa vult, & nihilominus ipsum etiam suam volitionem liberè faciat, tamen non est necesse ut hoc faciat Deus prædicto modo repugnantiam inuolvente, sed alio quem iam explicuimus.

Sed aiunt non esse repugnantiam, quod forma aliqua voluntati impressa possit non agere, & tamen infallibiliter agat: ergo non repugnant quod hæc forma relinquat voluntatem liberam, id est, potentem non agere; & determinatam physicæ ut infallibiliter agat. Sed hæc responsio virtute impugnata & supra tractando locum Concilij Tridentini; nam formam aliquam infallibiliter agere non morali infallibilitate, sed physicæ & omni modo, neque ex suppositione actionis (quomodo id, quod agit quando agit necesse est agere) sed ex se, & ut præsupponitur actioni formam in quam (hoc modo agere non potest oriri nisi extrinseca eius natura, quæ omnino est determinata ad agendum, neque potest impediri ab actione per subiectum, vel voluntatem, cui inest; si enim potest, unde erit infallibilis actio? cum infallibile licet referatur ad mentem supponat tamen in re fundamentum. Nam sicut ex eo, quod res est, vel non est præpositio vera vel falsa est; ita ex aliqua rei necessitate provenit infallibilis illa coniunctio actionis cum illo principio; est enim infallibile quod falsum esse non potest, quod autem falsum esse non potest, est necessarium verum, ad quod necessarium est verum in aliqua necessitate rei, vel actionis fundatur; si ergo hæc necessitas non sit ex suppositione ipsius actionis, oportet ut sit ex natura ipsius principij, ita nimirum ex se determinati ad agendum, ut à subiecto vel causa non possit impediri, sed illam potius secum ad agendum ex necessitate trahat.

Nisi forte dicatur illam infallibilitatem fundari in extrinseca Dei scientia, vel voluntate aut motione. Sed in sententia, quam tractamus, hoc non habet locum, quia si infallibilitas oritur ex scientia ut sic seclusa omni causalitate; ergo supponitur præsentia futuri eventus ante hanc prædeterminationem: ergo non est prædeterminatio, de qua loquitur, quia hæc dicit anteessionem ad scientiam futurorum, ut sæpe iam diximus; imo talis scientia supponit causam determinatam ad agendum in præsentia æternitatis, vel in priori aliqua voluntate Dei; ergo supponit iam infallibilitatem in obiecto. Si autem infallibilitas oritur ex sola Dei voluntate efficaci, & extrinseca motione, iam forma illa non determinat physicæ, & intrinsece voluntatem; sed voluntas efficiat illa forma adhuc manet indifferens, & diuina voluntas extrinsece illam determinat; & hoc sensu incidemus in sententiam Scoto attributam. Nunc vero ex toto hoc discursu concludimus quod intendimus scilicet, non posse vllam entitatem præuiam ad actionem, & principium eius voluntati in hærentem illam physicæ determinare, ut infallibiliter efficiat actionem talis formæ vel entitatis extrinseca vi, & natura talis entitatis; & tamen quod simul relinquat voluntatem liberam, ad non efficiendam actionem, ad quem talis forma inclinatur.

Ad aliam partem illius obiectionis respondeatur ex doctrina Anselmi superius posita & communiter recepta, necessitatem ex suppositione actionis, quæ dicitur necessitas consequens, non tollere libertatem; necessitatem vero ex suppositione antecedenti, quæ sit causa actionis tollere libertatem, ut ibi & in discursu totius libri satis probatum est. Ad exemplum primum

de

de iudicio rationis respondetur ex Bernardo lib. de grat. & libero arbitrio (ut alios scholasticos omittam) iudicium rationis vi sua non posse determinare voluntatem si obiectum illam non determinet; vel quod specificationem, ut cum iudicatur bonum esse amandum vel quoad exercitium ut in sola clara visione Dei; nam si iudicium ex se voluntatem determinaret necessitatem illi imponeret, qui ipsum iudicium sine libertate profertur: si ergo voluntas omnino esse adstricta ad illud sequendum periret libertas; unde in exemplis positus sicut determinatur voluntas, ita necessitatem patitur in altero quoad specificationem in altero, quoad exercitium. Hinc Bernardus: [est (inquit) ratio data voluntati ut instruat illam non ut destruat, destrueret autem si necessitatem ullam imponeret quominus libere pro arbitrio sese volueret.]

Dixi autem iudicium vi sua hoc non posse, quia ex vi prioris voluntatis potest interveniens iudicium omnino determinare voluntatem, ut velit id; quod priori voluntatis actui annexum est: ut si voluntas efficaciter interdixit finem, & medium indicatur necessarium ad illud volendum ad quod necessario determinatur, nisi a priori intentioni recedat: & idem est de vi respectu prioris electionis: hæc tamen sicut est determinatio ita & necessitas, scilicet ex suppositione, quia vero illa suppositio libera est; ideo ex hac parte actio libera etiam. Atque ita in omnibus, ac semper necessitas, & determinatio ad unum, pari passu currunt vel certe idem sunt. Unde si supponunt usum liberum, & in eo fundantur sunt tantum secundum quid, & non tollunt libertatem simpliciter, quam simpliciter destruant, & libertati repugnant si supponantur ad usum, & exercitium libertatis. Quomodo autem omnes, qui voluntate male eligunt, in iudicio, vel consideratione deficiant, & an sit hoc moraliter, vel metaphysice intelligendum: item an voluntas ut resistat iudicio opus habeat illud divertere, seu suspendere, & intellectum ad alia consideranda trans-

ferre; an vero persistente iudicio etiam practico, & vitio possit illa non consentire non sp. At ad hunc locum hæc discutere: satis nobis est iudicium per se non esse efficax ad determinandam voluntatem si ipsa velit resistere, sine aduertendo illius siue ipsi palam renitendo.

Secundum exemplum divina scientia non est ad rem quia scientia futurorum absoluta & simpliciter, de qua procedit argumentum, includit suppositionem futuri effectus, quomodo Sancti dicunt res non esse futuras, quia præsciuntur futuræ, sed potius ideo præsciri, quia futuræ sunt, & ita illa necessitas est ex suppositione consequenti.

Tertium exemplum latum offerebat campum dicendi de Christi Domini libertate in suis actionibus; sed hæc disputatio ad alium locum spectat, ubi pro viribus, licet non pro dignitate declarata est. Quod ergo ad rem præsentem spectat, dicimus voluntatem Christi Domini sicut ex vi unionis determinata est ad non peccandum, seu facta est impecabilis, ita non mansisse liberam ad peccandum; mansit tamen simpliciter libera ad operandum, non solum quoad circumstantias actionum suarum, verum quoad substantiam etiam in ea voluntate, quæ pro nobis mori voluit; imo in ea maxime; nam libertas ad peccandum neque est necessaria ad libertatem simpliciter, neque ad illius perfectionem attinet. At sicut Christus Dominus liber fuit in his, quæ ex Deo dare visum voluit, & amavit; ita non habuit voluntatem suam physice prædeterminatam ad aliquem actum per extrinsecam actionem, vel motionem; sed ipse se libere determinavit concurrente Deo, vel generali concursu, vel per auxilia gratiæ iuxta rationem actuum, quos exercebat, & ita ex hoc exemplo nihil contra doctrinam traditam sumi non potest, quomodo autem hæc omnia simul in Christo, inventa fuerint, alibi, ut dixi, declaratum est. Hæc igitur de hac physica prædeterminatione in hærente in voluntate dixisse sufficiat.